

הישיבה השלוש-מאות-ושלושים-ושלוש של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ח אייר תש"ם (14 מאי 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. דברי יושב-ראש הישיבה ליום ירושלים

היו"ר ב. הלוי :

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

מנחם הכהן (המערך) :

אדוני היושב-ראש, אפשר להעיר הערה ?

היו"ר ב. הלוי :

בבקשה.

מנחם הכהן (המערך) :

אני חושב שזו בושה לכנסת שכאשר מציינים את יום-ירושלים הכנסת ריקה ובשולחן הממשלה שני שרים. זה דבר שלא ייתכן — — —

שרי-הפנים י. בורג :

זו הערה שאינה במקומה, כי (א) היושב-ראש באמצע דבריו, ואיש אינו יכול להפריע באמצע דבריו ; (ב) ה' עניין לא עמד על סדר-היום, וממילא אין לבוא בטרוניה על מינוע המשתתפים. אם כן, יש בהערת חברי-הכנסת מנחם הכהן רק משום פיתות הערך של דברי היושב-ראש, וזה אינו רצוי וודאי גם לא היה בכונת חברי הכנסת מנחם הכהן.

היו"ר ב. הלוי :

זה אינו נוגע לעניין.

אנו מזכירים את ירושלים בכל עת, ובישיבת הכנסת ביום זה ודאי שתוכנה להזכיר אותה, וכל הציבור יודע זאת, הנוכחים כאן ושאנים נוכחים.

אני רוצה להקדים ולומר : היום כ"ח באייר, יום שבו שוחררה ירושלים המזרחית לפני שלוש-עשרה שנה ואוחדה עם מדינת ישראל, עם החלק השני של ירושלים, ומאז — ירושלים המאוחדת היא בירת ישראל המאוחדת.

היום מתכנסים בירושלים צה"ל והציבור הרחב לזכר המאורע הכביר הזה של שיחרור הר-הבית משלטון זר, ובפעם הראשונה אחרי חורבן בית-המקדש חזר הר-הבית לריבונות מדינת ישראל לנצח.

מנחם הכהן (המערך) :

אפשר להעיר הערה ?

היו"ר ב. הלוי :

אני מביע בשם הכנסת את רגשות השמחה והגאווה על היום ההיסטורי שחל לפני שלוש-עשרה שנה ושאונו מציינים אותו מדי שנה בשנה.

אני מזכיר את הקרבנות שנפלו על מטרה קדושה זו, חיילים ואזרחים שנפלו במלחמת ששת-הימים ואיפשרו את הנצחון הכביר הזה.

ב. שאילתות ותשובות

היו"ר ב. הלוי :

משרדו, לארגן למענם הסדר דומה, במגמה שלא ייפתח להם תיק פלילי עם העבירה הראשונה ?

אנו עוברים לסעיף הראשון בסדר-היום : שאילתות ותשובות.

שרי-החינוך והתרבות ז. המר :

5814. הקמת צוותים למניעת פשיעה בקרב הנוער

חברי-הכנסת א. יגורי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י' באדר תש"ם (27 בסברואר 1980) :

הפרופסור א. ברק, היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, המליץ במסמך משנת 1977 להקים בבתי-ספר תכנוניים צוותים אשר יעסקו בתופעות פשיעה אצל תלמידי בתי-ספר.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. האם המלצה זו מיושמת ומתבצעת הלכה למעשה ?

2. האם שוקל משרדו הרחבת התמלצות ויישומן גם לגבי נערים שאינם לומדים במסגרות סדירות ?

אם כן — מה נעשה בנדון ?
3. מה דינם של נערים עובדים וכיצד ניתן, לדעת

היו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת. לחברי-הכנסת יגורי.

אסף יגורי (יעד) :

לגבי ההערה בתשובת השר שמשרד המשפטים לא הצליח לברר את מהות המסמך, הייתי מבקש מכבוד השר להגיש את המסמך לכשתיוודע מהותו...

5935. הקבלת פני שגריר מצרים על-ידי תלמידים

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ס (20 במארס 1980):

נמסר כי משרד החינוך לא הרשה לבתי-ספר בירושלים לשחרר את תלמידיהם כדי להקביל את פני השגריר המצרי הראשון בעת הגשת כתב-האמנתו במשכן נשיא ישראל.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם אכן מנעו בתי-ספר בירושלים מתלמידיהם להקביל את פני שגריר מצרים בבואו אל הנשיא, ומדוע?
2. האם לא הוחמצה הזדמנות היסטורית לשתף צעירים בתהליך השלום ובקירוב לבבות בין ישראל ומצרים?

3. האם אין השר סבור כי השתתפות ומעורבות בחוויה לאומית היסטורית, יש בהן ערך השווה לכמה שעות לימוד פרונטאלי ועיוני בכיתה?

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי תיאום בין מנכ"ל משרדנו ללשכת הנשיא השתתפו תלמידים מבית-ספר סמוך, בתום יום הלימודים, בהקבלת פני שגריר מצרים בבואו לבית הנשיא.
2. לא הוחמצה שום הזדמנות היסטורית. בעקבות הסכם התרבות שנחתם בראשי תיבות בין שתי המדינות יימצאו הזדמנויות רבות לבני-נוער משתי המדינות להיפגש.

3. אינני רואה סתירה בין לימוד בכיתה לבין מעורבות בפעילות לאומית כלשהי. משרדנו העדיף, בתיאום עם לשכת הנשיא, שהפעולות האלה לא תפגענה האחת ברעותה.

5939. מענק הלימודים הניתן לבוגרי התיכונה בקריית-שמרנה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ס (20 במארס 1980):

נמסר לי כי 250 צעירים מישובי-פיתוח, מאזורים במצוקה וממשפחות טעונות-טיפוח, שסיימו את לימודי התיכונה בקריית-שמרנה, לא יוכלו להמשיך וללמוד במכתלת תל-חי לשם רכישת מקצוע בתחום הטכנולוגיה, בשל אילוצים כלכליים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה הוא גובה הסכום בתקציב מכללת תל-חי המיועד למילגות לתלמידים?
2. האם ניתנת עדיפות לבוגרי התיכונה בקריית-שמרנה בקבלת המילגות?

3. האם ניתן יהיה להבטיח כי בוגרי התיכונה אשר ימשיכו את לימודיהם במכללת תל-חי יקבלו מענקי לימוד במשך שלוש שנות לימודיהם?

4. האם בדעת השר לשקול שיתוף פעולה עם משרד העבודה והרווחה כדי להבטיח תקציב נוסף למטרה זו?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

1. 1 מיליון לירות ל-90 תלמיד, כשמחצית מהסכום משולמת על-ידי משרדנו ומחציתו על-ידי משרד הבטחון.

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

בוודאי. הרי ההצעה הוגשה בכלל, אם אינני טועה, למשרד המשפטים, והם מסרו לי שעם כל המאמצים שעשו לא עלה בידם לברר את מהות המסמך. לכן ברגע שיהיה בידי אעשה זאת ברצון רב.

5928. העדר שידורים בצרפתית ליהדות הדוכרת צרפתית בקאנאדה

חברת-הכנסת ש. פלאמי-שרון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ס (20 במארס 1980):

רצוני לברך על המאמץ הנעשה על-ידי רשות השידור, המשרדת לארצות המרוחקות בשעות הנוחות להן ובשפות הזרות המקובלות עליהן, כגון שידורי חצות באנגלית לארצות-הברית, ובספרדית — לאמריקה הלא-טינית.

עם זאת נודע לי שרק סקטור אחד של יהדות הגולה מקופח ואינו מקבל שידורים בשפתו שלו. כוונתי ליהדות החיה במחוזות הדוברים צרפתית בקאנאדה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם חוסר השידורים בצרפתית ליהדות קאנאדה נובע משיקולים פוליטיים או כלכליים?

ב. האם שוקלים את האפשרות לקיים את השידורים בצרפתית המכוונים ליהודים דוברים צרפתית הנמצאים ברשת האמריקנית?

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: לפי המידע שבידי רשות השידור אין תוספת שידורים, כהצעת השואל, עשויה להגדיל את קהל המאזינים הפוטנציאליים הגדלה של-ממש.

5929. שילוב סמינארים קטנים וגדולים

חברת-הכנסת ח. גרופמן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ס (20 במארס 1980):

משרד החינוך הורה לצמצם בסמינארים של הזרם הממלכתי על-ידי שילוב סמינארים קטנים בגדולים, בעוד שסמינארים ועזרים של החינוך הממלכתי-דתי (11) והחינוך העצמאי (2) לא נפגעו כלל, ולא שולבו ולא צומצמו.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם נכונות טענות אלו?

ב. אם כן — מה סיבת ההפליה בין הזרם הממלכתי, הגדול יותר, לבין הזרמים הדתיים?

ג. האם יש להפליה קשר כלשהו עם השקפותיו של שר החינוך והתרבות הנוכחי?

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: הטענות אינן נכונות. משרדנו אימץ את המלצות ועדת-עיוני בדבר צימצום מספר המוסדות להכשרת מורים.

תכנית המיפוי נוגעת לכל המוסדות להכשרת מורים, הן בורם הממלכתי והן בורם הממלכתי-דתי.

תכנית המיפוי נובעת משיקולים חינוכיים ותנאים סביבתיים הקשורים בביצוע.

5946. ניצול הביתן על שם הלנה רובינשטיין לתצוגות של אמנים ישראלים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

נמסר לי שזה חודשים רבים שלא הוחלפה תערוכה בביתן הלנה רובינשטיין של מוזיאון תל-אביב. מאחר שאמנים רבים, ציירים ופסלים, מהשורה הראשונה של אמני ישראל, בקשותיהם לעריכת תערוכות נדחת על-ידי הנהלת מוזיאון תל-אביב, אבקש את תשובת השר :

1. איזו תערוכה מתקיימת עתה בביתן הלנה רובינשטיין בתל-אביב ?
2. מתי נפתחה תערוכה זו, ולכמה זמן היתה מיועדת ?
3. האם קיימת מדיניות של הנהלת מוזיאון תל-אביב לגבי ניצול מרבית של ביתן הלנה רובינשטיין ?
4. אם כן — מה היא ?
5. האם נכללו במדיניות זו תערוכות של אמנים ישראלים ?
6. אם כן — אילו אמנים ?
7. מה הוא משך הזמן של כל אחת מהתערוכות המתוכננות ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

- 1-2. אולמות התצוגה סגורים עתה לרגל שיפוץ יסודי של גג הבניין, הקיים זה 20 שנה.
3. כן.
4. החל מחודש אפריל 1979 משמש ביתן הלנה רובינשטיין כולו לפעילויות אמנותיות-חינוכיות של מוזיאון תל-אביב, המתחלקות לסדנאות נוער, סדנאות מבוגרים ותערוכות סדנה דידאקטיות.
5. בין השאר.
6. מתוכננות שלוש תערוכות דידאקטיות : תערוכה על ה"באהאוו" ; תערוכת פיסול שתכלול פסלים מכל העולם עם דגש בפסלים ישראליים ; תערוכת תנועה באמנות, שתכלול יצירות של אמנים בין-לאומיים וישראליים.
7. כחודשיים.

הח"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני השר, כמי שביררה במקצת את הנושא והתעניינה בו אני יודעת שהביתן עמד סגור בתקופה שבה לא נעשו שם שום שימוצים, וציירים ישראלים מתלוננים על שאינם יכולים להגיע לתצוגה. האם אפשר לשקול להמליץ על הפיכת הביתן הזה לביתן לתצוגות של ציירים ישראלים ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אינני יודע לענות ברגע זה אם ניתן לעשות זאת כך, אבל היות שאת אומרת שביררת את הנושא והוא משתרע מעבר למה שאני השבתי כאן — כלומר המשמעויות שלו הן לפנים והן לאחור שונות — אני מוכן לבדוק מה לעשות על-מנת שהביתן אמנם יהיה פעיל.

2-3. בוגרי המכינה הקדם-אקדמית פונים, רובם ככולם, להמשך לימודים לקראת לימודים אקדמיים. תלמידי מידים אלה פטורים מדאגה כלכלית.

לבוגרים הממשיכים במכינה הקדם-הנדסית אחראי משרד העבודה והרווחה.

4. אני מוכן לשקול בדבר.

הח"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני השר, מהתשובה על השאלה 3 מסתבר שאני צריכה לפנות לשר העבודה והרווחה ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

גם, לגבי חלק מהשאלה. יש לתלמידי קריית-שמונה זכות קדימה להתקבל למכללה. יש להם זכות קדימה, והם נהנים ממילגות קיום כמו כל תלמידי המכינות הקדם-אקדמיות, גם אם הם בוגרים של המכינה בשלב הראשון.

5943. ביטול שידור תכנית שהופיעו בה חברי כנסת

חברת-הכנסת ת. מוזי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' בניסן תש"ם (20 במארס 1980) :

לפי פניית המחלקה הערבית של הטלוויזיה הישראלית הוקלטה ביום ג', 26 בפברואר 1980, באולפני הטלוויזיה בירושלים תכנית "רב-שיח", שבה השתתפו חברי-הכנסת השייח' חמאד אבו-רביעה, אמל נסראלדין, זידאן עטשי ותופיק טובי. הנחה את התכנית העתונאי אברהם שבאט, והיא היתה צריכה להיות משודרת ביום ה', 28 בפברואר 1980. חברי הכנסת ענו על שאלותיו של מר שבאט בקשר למאורע של כינון היחסים הדיפלומטיים בין מצרים וישראל. חברי הכנסת ענו על השאלות כל אחד לפי גישתו שבאה לידי ביטוי לא אחת בכנסת ובמקומות אחרים. ביום ד', בערב 27 בפברואר 1980, קיבלתי הודעה שהתכנית נפסלה על-ידי ראש המחלקה הערבית של הטלוויזיה.

רצוני שאל את כבוד השר :

1. האם מוכן כבוד השר לחקור את המקרה הנ"ל של פסילת תכנית שבה השתתפו 4 חברי הכנסת ?
2. מדוע נפסלה התכנית על-ידי ראש המחלקה הערבית ?
3. האם לא היתה כאן פגיעה בחופש ההתבטאות של חברי הכנסת ?
4. מה יעשה השר כדי למנוע הישנות מקרה חמור זה של פסילת הופעתם של חברי כנסת בתכנית לאחר שזו כבר הוקלטה ?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביררתי את העניין.
2. כפי שנמסר לי החליט מנהל הטלוויזיה בערבית שלא לשדר את התכנית מכיוון שהשיח גלש אל מחוץ לתחום הנושא, ובסגנונו חרג מן הנורמות המקובלות ברשות-השידור.
- 3-4. כפי שנמסר לי לא היתה כל פגיעה בחופש הביטוי אלא שיקול לגיטימי של עריכה.

6030. אידיחית מעד גיוסם של בוגרי כיתה י"ב במגמת המחשבים ב"ארי"ב

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

נמסר לי כי היחידה לחינוך טכנולוגי במשרד החינוך והתרבות קיבלה ללא עוררין את החלטת מרכז הגיוס של צה"ל שלא לדחות את מועד גיוסם של תלמידי י"ב הלומדים במגמת המחשבים בבית-הספר "אורט" (טכני-קום) בגבעתיים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם ידיעות אלו נכונות?
2. אם כן — מדוע לא נתקבלה החלטה זו במשותף על-ידי שני המשרדים?
3. האם ניתן להגדיל את מיכסת התלמידים הלומדים מחשבים ומקבלים דחיית שירות מצה"ל?
4. האם מודע השר לכך כי אידיחית השירות על-ידי צה"ל לתלמידים אלו עלולה ליצור קשיים לאותם תלמידים בקבלת תעודה של טכנאי מחשב?
5. אם כן — מה בכוונת השר לעשות בנדון?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. הידיעות אינן נכונות. מערכת החינוך הטכנולוגי קיימה בעבר, ללא הצלחה, דיונים עם שלטונות צה"ל בגין הכרת צה"ל בלימודי מחשב במגמת עיבוד נתונים אוטומטי.

2. לאחרונה הוקמה ועדה משותפת למשרד החינוך ולצה"ל, שקיבלה את הסכמת צה"ל להכיר במגמת מחשב ביום כמגמה לצורך שילוב חלק מבוגרי כיתות י"ב בעיסוק במחשבים בצה"ל.

3. צה"ל יכיר, החל משנת הלימודים תשמ"א, בדחיית גיוס של חלק מבוגרי י"ב במגמת מחשבים, אך זאת במסגרת המיכסה המוקצית לעתודה הטכנולוגית בלבד.

4—5. ההסדר החדש, כמוסבר לעיל, עונה על השאלות.

6031. הפרדה חברתית בבית-הספר הממלכתי-דתי באשדוד

חברת הכנסת א. ששייזר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

אירגון המורים העל-יסודיים באשדוד קבל על כך שבעיר קיימת התמרמרות על רקע של הפרדה חברתית בבית-הספר הממלכתי-דתי ה"מיוחד", שאילו מגיעים תלמידים מכל חלקי העיר, ולדבריהם גם הוחלט על הקמת אולפנה דתית מיוחדת לבנות דתיות בעיר.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם נכון הדבר?
- ב. מי הן הבנות המיועדות ללמוד באולפנה המיוחדת?
- ג. לפי אילו קריטריונים נבחרים התלמידים בבית-הספר הממלכתי-דתי הנ"ל?
- ד. האם קריטריונים אלו שונים מן הקריטריונים של בתי-ספר ממלכתיים-דתיים אחרים בעיר?

6028. תפקידו הנוסף של המפקח על מחוז חיפה מטעם משרד החינוך והתרבות

חברת הכנסת מ. שחל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם המפקח על מחוז חיפה של משרד החינוך והתרבות נושא עוד בתפקידים מלבד תפקיד זה?
2. אם כן — אילו תפקידים נוספים הוא ממלא?
3. האם יכול המפקח למלא את תפקידו באמונה ובמסירות כאשר הוא ממלא תפקידים נוספים?
4. האם קיבל אישור נציבות שירות המדינה לעבודה נוספת? אם כן — מה פרטי האישור, ומתי ניתן?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. מרצה במשרה חלקית בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת חיפה.

3. היקף עבודתו הנוספת הוא 4 שעות לשבוע בהוראה + 2 שעות לשבוע ביעוץ למנהלי בתי-ספר על-יסודיים המשתלמים באוניברסיטת חיפה. העבודה מתבצעת אחרי שעות העבודה ואינה פוגעת בעבודתו במשרד.

4. האישור ניתן לתפקיד כמפורט בתשובה על השאלה 3. הוא ניתן בעל-פה, מייד עם פנייתו ואושר בכתב בימים אלה.

6029. המצב הקשה של בית-הספר בכפר טובה

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

נמסר לי כי קיימת תכנית לבניית בית-ספר בכפר טובה. לנוכח המצב הקשה השורר במקום, היינו מחסור חמור בחדרי לימוד ומספרם הרב של חדרי שאינם מתאימים להוראה, מחסור בשירותים בתנאים סאניטאריים מינימאליים, אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם טענות אלו נכונות?
2. האם הוחל בביצוע הבנייה?
3. אם לא — מתי בכוונתכם להתחיל בבנייה?
4. האם משרד החינוך והתרבות מתכוון לשחרר כספים לצורך ביצוע הפרויקט?
5. אם לא — כיצד מתכוון המשרד להבטיח תנאי לימוד הולמים לתלמידי הכפר טובה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

נכון שחלק, מתלמידי הכפר טובה לומדים בתנאים גרועים ששיפורם כרוך בבנייה נוספת. לפני שנים אחדות נבנו 16 חדרי לימוד בבנייה טרומית, וכיום ל-4 מתוך 20 כיתות בית-הספר אין מקום לימוד נאות.

אף שהתנאים בטובה אינם מן הגרועים ביותר העמיד משרדנו את בניית בית-הספר החדש במקום בעדיפות גבוהה. לאחרונה הוקצב סכום של 20 מיליון לירות על-ידי ועדת הבדואים, מתקציב 1980/81.

האחריות לביצוע הבנייה היא של משרד הבינוי והשיכון, אולם משרדנו יעשה הכול כדי שבית-הספר ייבנה בהקדם.

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. לא.

ב. בנות מרובע חינוך מוגדר, אשר הוריהן רוצים בחינוך נפרד ותורני מוגבר. עם זאת קיימת אפשרות עירעור, בקשר להפניה לבית-הספר המקיף הדתי או לאולפנה, בפני ועדת חריגים שתורכב מבאי-כוח העירייה ומשרדנו.

ד. לא.

אבקש לשאול את כבוד השר :

1. האם העובדות הנ"ל ידועות לשר, ואם לא — האם מוכן כבוד השר לבדוק את הנושא ?

2. לנכות העובדה שיש מחסור בחדרים ושחדרי הלימוד הקיימים הם שכורים, האם מוכן כבוד השר להקציב את הסכומים הדרושים להבטחת כיתות לימוד מתאימות לתלמידי בית-הספר בערערה ?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העובדות ידועות למשרדנו.

2. משרד החינוך והמועצה המקומית הכינו תכנית להקמת בית-ספר מקיף בגבעה שעלייך שכונת "אל דהראת". עם הקמתו של בית-הספר המקיף יועמדו המבנים שבהם נמצא עכשיו בית-הספר התיכון לרשות בית-הספר היסודי של שכונת "אל דהראת", בתוספת מבנים לפי הצורך.

6034. העיכוב בטיפול בתלונה של מר סלאמי
אבו חמד

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בתאריך 20 במאי 1979 פנה האזרח סלאמי אבו חמד מדלית-אל-כרמל אל השר וביקש ממשרד החינוך והתורה להקים ועדת חקירה שתחקור ציור צלב קרס על דף הבחינה שהגישה בחו עופרה. בתאריך 27 ביוני 1979 קיבל תשובה כי הנושא הועבר אל היחידה לפניות הציבור ו"ש"בדקים את העניין". בתאריך 2 בינואר 1980 קיבל מכתב מהיחידה לפניות הציבור ובו הודיעו לו כי "עקב טעות טכנית חל עיכוב בטיפול בפנייתו".

אבקש לשאול את כבוד השר :

1. מה הטעות הטכנית שבגללה התעכב הטיפול בתלונה הנ"ל יותר מ-6 חודשים, ומתי נתגלתה הטעות ?
2. האם עכשיו נמצאת התלונה בטיפול, ובאיוה שלב ?
3. האם מוכן כבוד השר לפעול לזירוז הטיפול בתלונה ובקבלת מסקנות ?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התלונה הועברה לבדיקתו של יושב-ראש הוועדה לחינוך לדרושים, אך בשל טעות בארכיון לא הגיע המכתב לתעודתו, ומשום כך חל עיכוב בטיפול. רק בחודש ינואר עמדו הנוגעים בדבר על התקלה והבדיקה נסתיימה בחודש פברואר. התשובה למתלונן ניתנה ב-5 במארס 1980. עם זאת העניין טופל כבר בשעתו, מייד לאחר המקרה, בדרג המחוזי — מנהל בית-הספר, הפיקוח ומנהל המחוז.
2-3. הטיפול הסתיים וכאמור התשובה נשלחה למתלונן ב-5 במארס 1980.

6035. יחידות לימוד בנושא הציונות והאזרחות

חברת-הכנסת ח. גרופמן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

נועד לי כי לפי הוראות חדשות שהוציא משרד החינוך והתרבות נכלל כל לימוד הציונות ביחידת לימוד בת שעה אחת. גם נושא אזרחות ומדינת ישראל כלול ביחידת

6032. הסעת ילדים מערב-אלשוואעד לבית-הספר
בנחף

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בביקורי בבית-הספר היסודי בכפר נחף פגשתי ביום גשום ביותר בקבוצה בת כמה עשרות ילדים בדואים ההולכים רגלי יום יום, בגשם ובבוץ, 10 ק"מ מהמאהל לבית-הספר ומבית-הספר למאהל. בלדרכם עליהם לחצות את הכביש המרכזי עכו-צפת. לפני חודשים אחדים נהרג אחד מילדים אלה בשעת חצייתו את הכביש.

אודה לשר אם ישיב לי :

1. האם איפורמאציה זו ידועה לשר ?
2. באיוה ראדיוס מרחק ממקום מגורים לבית-הספר חלה חובת הסעת ילדים בגיל חינוך חובה לבית-הספר ובחזרה ממנו ?
3. האם חובה זו חלה על האוכלוסיה הבדואית ?
4. אם כן — האם מוכן השר להורות על הסדר קבוע לילדי הבדואים המתגוררים בערב-אלשוואעד ולומדים בבית-הספר בכפר נחף ?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

1. העניין הובא לידיעת משרדנו.
2-3. חובת הסעת ילדים בגיל חינוך חובה לבית-הספר חלה על מרחק שהוא יותר מ-2 קילומטרים. מאחר שלא קיים גוף מוניציפאלי קיבלה עליה מועצת נחף לטפל בכל הסידורים הטכניים של ההסעה.
4. משרדנו מטפל במציאת הסדר להסעת התלמידים הבדואים הלומדים בנחף.

הו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני השר, מתי אפשר יהיה לומר שההסדר הזה אכן מבוצע ?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

אני מבין שמדובר במצוקה קשה. אורו את העניין.

6033. המחסור בכיתות לימוד בבית-הספר בערערה

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בית-הספר "אל דהראת" שבכפר ערערה משרת 170 משפחות. מספר התלמידים בבית-הספר הוא 260. יש מחסור חמור בחדרים, וגם 10 החדרים הקיימים — שכו-רים.

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. המידע איננו נכון. בכוונת המשרד להמשיך בהפעלת התכנית אף בכיתה א' בבית-הספר "דגניה" ולטפח גם בשנת הלימודים תשמ"א.

3. תכנית תל"ם מופעלת גם בשכונות שאינן כלולות בפרויקט שיקום השכונות ואיננה ייחודית רק לשכונות במצוקה.

6038. הצעדים שננקטו עם גילוי של קיר עתיק על הר-הביית

חבר-הכנסת מ. שמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

ביום ו' ד' בניסן תש"ם, 21 במארס 1980, פורסמה בעתון "ג'רוסאלם פוסט" כתבה על קיר עתיק שנחגלה לפני עשר שנים על הר-הביית תוך כדי חפירה לצורך בניית בריכת מים. העבודה בוצעה על-ידי המועצה המוסלמית העליונה. לפי אותה כתבה קיימת אפשרות שאותו קיר היה אחד מקירותיו של בית-המקדש.

ב"הארץ" מיום א' ו' בניסן תש"ם, 23 במארס 1980, נתפרסמה כתבה באותו נושא, ובה נאמר בין השאר : "למחרת היום שבו נחשף הקיר יצקו עליו אנשי הווקף המוסלמי בטון עבה ולא איפשרו בדיקה נוספת".

מבלי להיכנס לדיון אם אמנם הקיר העתיק שנחשף באדמת הר-הביית הוא חלק ממבנה בית-המקדש השני, אבל מתוך הנחה כי הר-הביית, כמו העיר ירושלים כולה, הוא אתר עתיקות מוכרז נשאלות שאלות אחדות הנוגעות לשמירת העתיקות בארצנו.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

1. האם על עברו המועצה המוסלמית או הווקף או שניהם כאחד חל חוק העתיקות (ספר החוקים 885, ג' באדר תשל"ח, 10 בפברואר 1978, הסעיפים 29(א), 1, 4, 6, 7 ; 29 (ג) ; 31) ?

2. האם נקט אגף העתיקות את הפעולות הדרושות, כגון עיכוב בנייה, חפירה חדשה, תיעוד מדויק, או כל פעולה אחרת הקשורה בקיום החוק ובאיסוף המידע החשוב הטמון באתר הנ"ל ?

3. האם אגף העתיקות גוקט את הצעדים המתחייבים לפי חוק העתיקות גם ביחס לעבודות החפירה השונות הנערכות כיום, או שנערכו בעבר הקרוב, על הר-הביית ?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

1-2. האירוע שבו מדובר היה בשנת 1970, ובאותו זמן לא היה קיים חוק העתיקות 885 — הוא נכנס לתקפו בפברואר 1978. עליכן לא יכולים היו לעבור על הוראת חוק זה בשנת 1970. לא היה עיכוב בנייה, ולא נערכו חפירות ; נעשו פעולות לאיסוף מידע ולתיעוד.

3. קיים מעקב על הנעשה בשטח. בעבר הקרוב וכיום לא נעשו עבודות שהצדיקו נקיטת צעדים.

היו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שמיר.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :
האם חוק העתיקות חל על כל שטחה של ירושלים

לימוד בת שעה. לעומת זאת מקצועות כגון תנ"ך, מאתמא-טיקה ואחרים קיבלו ניקוד הנע בין שלוש עד חמש יחידות לימוד.

אבקש מאת כבודו להשיב לי :

א. האומנם נכונות הידיעות ?

ב. אם כן — האם סבור השר כי יש הצדקה לעובדה כי נושא הציונות והאזרחות מקבל את מספר השעות והנ-קודות המצומצם ביותר בתכנית ההוראה ?

מה בדעת השר לעשות על-מנת להעניק לנושא הציונות את תשומת-הלב שהוא ראוי לה בתכנית הלי-מודים ?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

לכל השאלות : לתולדות עמנו בדורות האחרונים מוקדשות בחטיבה העליונה 3 שעות שבועיות — יחידה אחת ; להיסטוריה כללית 3 שעות שבועיות — יחידה אחת ; לאזרחות 3 שעות שבועיות — יחידה אחת ; משרדנו מוסיף 3 שעות שבועיות — יחידה אחת — לנושא השואה ותול-דות עם ישראל. בסך-הכול 12 שעות שבועיות.

לתנ"ך מוקדשות 6 שעות שבועיות — 2 יחידות ; לתורה שבעל-פה — 3 שעות שבועיות — יחידה אחת.

היו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך) :

האם זו הפרופורציה הנכונה ?

שר החינוך והתרבות ז. המר :

אבדוק את הדבר.

6037. הפעלת תכנית תל"ם בשכונה ג'
בבאר-שבע

חבר-הכנסת א. מויאל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

תושבי שכונה ג' בבאר-שבע העלו בפני את הבעיה הזאת : בראשית שנת הלימודים הנוכחית הוחל ביישום תכנית תל"ם (תכנית לשון מקפת) בגני-ילדים בבאר-שבע וביניהם גם בגני-הילדים בשכונה ג' בגן עמידר א'. התכנית נתקבלה בחיוב רב על-ידי תושבי השכונה וזכותה לשתוף פעולה של ההורים.

בסגישות שקיימו עם ההורים נדונה האפשרות של המשך התכנית גם בכיתה א'. לאחרונה נודע להורים שאין בכוונת משרד החינוך והתרבות לפתוח באחד מבתי-הספר כיתה המשך כאמור. תושבי השכונה טוענים שבפרויקט הושקעו מאמצים ומשאבים רבים וביטול המשכו יצור מתחים מיותרים.

אבקש לשאול את כבוד השר :

1. האם המידע שבידי תושבי שכונה ג' הוא נכון ?

2. אם כן — מה הן הסיבות להפסקת יישום התכנית, לאחר שהושקעו בה דמים רבים ואף הוכשרה גגנת לשם כך ?

3. אם התכנית נועדה רק לשכונות במצוקה, האם השר יודע ששכונה ג' כלולה בתכנית שיקום השכונות ?

2. התיירים באו מדגמארק, והם בילו חלק משהותם בארץ בירושלים.

3. מרכז ההסברה מייחס חשיבות לפעולות הסברה לקבוצות אלה, בתנאי שמספר המשתתפים מקרב הת"י מצידיק את המאמץ של המרצה ואת ההוצאה הכספית מתקציב המדינה. הפעולה לקבוצות מדגמארק הופסקה לאחר שכמה פעמים רצופות הופיעו להרצאות רק מאזינים בודדים, וכן לאור המצוקה התקציבית. בחודשים הקרובים ייבדק הנושא מתוך מגמה חיובית.

6091. גביית שכר לימוד מנערים עובדים
הלומדים בבתי-ספר תיכוניים ואקסטרניים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בהמשך לשאלתה שלי מס' 5336 מיום 21 בינואר 1980 נמסרה לי על-ידי מזכירות ההסתדרות הכללית של הנוער העובד והלומד רשימת בתי-ספר (אקסטרני ערב) שגובים שכר לימוד מנערים עובדים:

1. "מישלב", תל-אביב
2. בית-ספר "אנקורי", תל-אביב
3. בית-ספר "נאור", נהריה
4. בית-ספר "רון", תל-אביב
5. בית-ספר "בוחר", תל-אביב

בתי-הספר הנ"ל לא קיבלו החזרים ממשרד החינוך, ואו שהם מבצעים דרך משרד החינוך החזר חלקי של הכספים שגבו, וגם זאת רק לאחר חצי-שנה לפחות וללא הצמדה או ריבית.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה מתכוון השר לעשות כדי למנוע מבתי-ספר אלה גביית כספים בניגוד לחוק ולתקנות?
2. מה יעשה כבוד השר כדי להבטיח את זכויותיהם של תלמידים זכאים בבתי-ספר תיכוניים-ערב?
3. האם מוכן כבוד השר לנקוט אמצעים נגד בתי-ספר-ערב הגובים שכר-לימוד מתלמידים זכאים בניגוד להוראות?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: משרד החינוך והתרבות מממן את שכר הלימוד של תלמידים בבתי-הספר האקסטרניים בעד אותו חלק בתכנית הלימודים שהופק את תכנית הלימודים של בית-הספר העל-יסודי הרגיל. כידוע, בבתי-הספר האקסטרניים ניתנת תוספת של שעות להכנה לבחינות הבגרות, אשר במונחים של המערכת הרגילה הם בחוקת שיעורים פרטיים קולקטיביים. בשכר הלימוד בעד תוספת שעות זו נושא התלמיד או הוריו.

בית-הספר הגובה תשלומים מהתלמידים או מהוריהם מעבר לאישורים שניתנו לתכנית הלימודים הנוספת ול-שירותים נוספים מוכרים, במסגרת הגביות המותרות במערכת האקסטרנית, צפוי לסאנקציות מינהליות ומש-פטיות החל מהסרת הפיקוח הפדאגוגי, הפסקת תשלום שכר הלימוד מאוצר המדינה, סירוב לתת רשיון וכלה בהוצאת צו סגירה על-פי חוק הפיקוח, במקרים קיצוניים. בשנת הלימוד תש"ם שיפר המשרד את ההסדרים לגבי החזרת התשלומים בבתי-הספר האקסטרניים. אם בעבר

כמו על כל יתר שטחי ישראל, או שיש לגביו יוצאים מן הכלל?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

אינני יודע אם יש יוצאים מן הכלל. הערכתי היא שזה חל על הכול. אבל לאור הספק שאתה מעלה אני מוכן לברר את הדבר.

6039. חבישת כיפה בעת לימודי קודש

חברת-הכנסת י. מ. אברמוביץ שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

בעתון "הארץ" מיום ח' בניסן תש"ם (25 במארס 1980), מצוטטים דברי ממלא-מקומו של יושב-ראש המזכירות הפדאגוגית במשרד החינוך והתרבות הד"ר שבת אדן, שנאמרו בתשובה על פנייה אליו, ולפיהם "בית-הספר הממלכתי הוא מוסד פלוראליסטי ולתלמיד זכות ברורה בשיעורי תנ"ך ותורה שבעל-פה לחבוש כיפה או שלא לחבוש" וכי שום מורה אינו רשאי להתנות השתתפות בשיעורים או מתן ציונים בחבישת כיפה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם דברי הד"ר אדן ידועים לכבודו?
2. אם כן — האם כבודו מוכן להורות להנהלות בתי-הספר ולמורים שאין ללמוד לימודי קודש בגילוי ראש, וזאת כפי שהיה הדבר נהוג בעם ישראל מדורי דורות?
3. האם כבודו מוכן לפנות לד"ר אדן שיחזור בו מדבריו בהתאם לכך?

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: מראשית קיומו של החינוך הממלכתי נהוג שמורים יכולים להביע בפני תלמידיהם משאלה לחבוש כיפה בשיעורי תנ"ך שבעל-פה, אך שום מורה אינו רשאי להתנות השתתפות בשיעורים אלה או מתן ציונים בחבישת כיפה.

6040. הפסקת הרצאות הסברה לקבוצות
תיירים מדגמארק

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

נודע לי כי מרכז ההסברה הפסיק את התשלומים למרצים בשפה העברית שהיו מופיעים בפני קבוצות תיירים דניים מדי שבוע בירושלים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מי ערך ערבי הסברה אלה, ומה היתה מטרתם?
2. מהיכן באו התיירים הללו והיכן בילו את שהותם בארץ?
3. אם מרכז ההסברה מייחס חשיבות להסברה בין קבוצות מסוג זה, האם הפעולה תחודש, ובאילו מסגרת?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

1. ערבי הסברה לתיירים נערכים בכמה מקומות בארץ, בדרך-כלל כפעולה משותפת של מינהל התיירות ושל מרכז ההסברה. פעולות אלה מקיפות רק חלק קטן מכלל התיירים השוהים בארץ.

6101. הערר חדרים בבית-הספר "צבי שפירא" ברמת-השרון

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב באייר תש"ם (8 במאי 1980):

נמסר לי כי בבית-הספר "צבי שפירא" שבשכונת רמת-השרון בתל-אביב לומדים 450 תלמידים, ואוכלוס-יית התלמידים גדלה מדי שנה. אין אולם התעמלות, חסרים חדרי לימוד, אין חדר מורים נאות והמקלט אינו מותאם לתנאי התקן. פניות רבות של תושבי השכונה הושבו ריקם.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם האינפורמציה הזו נכונה?
2. האם מתוכננת בניית אולם התעמלות לבית-הספר "צבי שפירא", ואם כן — מתי?
3. האם מתוכננת העיריה תוספת חדרי כיתות בב-ניית-קבע או בבנייה טרומית?
4. אם כן — למי מיועדת בנייה זו?
5. אם לא — מדוע?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1-2. לא.

3. החלטה על הצבת ביתן מתקבלת, בדרך-כלל, על-ידי הבעלות וועד ההורים, וההוצאה ממומנת על-ידם.

הו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אירה נמיר (המערך):

האם פירוש הדבר שהחלטה היא בידי עיריית תל-אביב? בית-הספר "צבי שפירא" נמצא בשכונת רמת-השרון.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לא שאלת אותי על בית-ספר ספציפי.

אירה נמיר (המערך):

יש כאן כנראה טעות במספר השאלתה. השאלתה שלי מתייחסת לבית-ספר "צבי שפירא".

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

התשובה שנתתי מתייחסת לשאלתה מס' 6101, שתכנה הוא:

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו באייר תש"ם (1 במאי 1980):

בסירוי בבתי-ספר במקומות ישוב שונים הבחנתי כי בכניסה לחלק מהם מותקן ביתן סטאנדארטי המשרת את ההורים והתלמידים השומרים.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר:

1. האם הצבת ביתן זה נקבעה על-ידי משרד החינוך והתרבות?
2. אם כן — מדוע אינו מוצב בכל בתי-הספר?
3. אם לא — מי החליט על הצבתו באותם בתי-ספר שבהם הוא קיים, ומי מממן את רכישתו ואת הקמתו?

גבו בתי-הספר את מלוא התשלום מהתלמידים והחזירו להם את חלקו של משרד החינוך והתרבות רק בסוף השנה, עתה מעביר המשרד באופן שוטף את התשלומים בשביל הנערים העובדים, ובתי-הספר גובים מהתלמידים רק תשלום בעד תכנית הלימודים הנוספת.

משרד החינוך והתרבות בודק באופן יסודי כל תלונה או פנייה של תלמידים או הורים בנושא של גביות כספים או תשלומי שכר-לימוד בבתי-הספר ומבטיח כי אלה יהיו במסגרת החוק והתקנות.

בעקבות הגשת השאלתה התבקש אגף המוסדות לבדוק את בית-ספר "נאור" בנהריה, שאינו מוכר ואינו מסוקח על-ידי המשרד.

הו"ר ב. הלוי:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזילני.

שושנה ארבל-אלמוזילני (המערך):

האם בעקבות השאלתה שהגשתי הורית למשרד לערוך בדיקה בבתי-הספר המוזכרים בשאלתה אם לא היתה בהם חריגה מההוראות והכללים של משרד החינוך? אם כן — מה היו התוצאות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אני לא יודע אם נעשתה בדיקה. אבל בהחלט אבקש לבדוק את כל בתי-הספר.

6092. פתיחת בתי-ספר-ערב מיוחדים

לנערים עובדים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980):

נמסר לי על-ידי ההסתדרות הכללית של הנוער העובד והלומד שבית-הספר "מישלב" יזום פתיחת בתי-ספר-ערב מיוחדים לנערים עובדים, אך יזמה זאת לא זכתה למענה מתאים מצד משרד החינוך והתרבות.

לנוכח החשיבות שיש במתן אפשרות לנערים עובדים להשלים את השכלתם ולרכוש השכלה נוספת, הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם היתה פנייה מטעם "מישלב" למשרד החינוך והתרבות בדבר פתיחת בתי-ספר-ערב?
2. אם כן — מה היתה התשובה?
3. אם התשובה היתה שלילית, מה היו הסיבות לכך?
4. האם כבוד השר מוכן לבדוק מתן אפשרות ליי-שומה של יזמת "מישלב"?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לכל השאלות: מנכ"ל "מישלב" פנה למשרדנו בבקשה לאשר פתיחת בית-ספר-ערב לנערים עובדים בתל-אביב.

משרדנו בודק את הבקשה מתוך גישה חיובית. עם סיום הבדיקה נודיע להנהלת "מישלב" את תוצאותיה.

מנכ"ל "מישלב" נתבקש, כמובן, להגיש בקשות לרשיון על כל סניפי "מישלב" אשר לגביהם טרם הוגשה בקשה לרשיון על-פי חוק פיקוח על בתי-ספר, תשכ"ט—1969.

היו"ר ב. הלוי :

שאלתה 6101 היא על בית-ספר "צבי שפירא" ברמת-הטייסים.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אצלי מופיעה שאלה אחרת, לגבי ביתן השמירה של ההורים. יש כנראה שיבושים.

6111. סגירת בית-ספר בשכונת נווה-נאמן

בהוד-השרון

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב באייר תש"ם (8 במאי 1980) :

בשכונת נווה-נאמן בהוד-השרון קיים מאז 1952 בית-ספר ממלכתי ובו לומדים 180 תלמידים. נמסר לי כי בית-הספר נהנה כל השנים מחוות-דעת טובה ביותר של הפיקוח מטעם משרד החינוך והתרבות. בשכונת נווה-נאמן 550 תלמידי-בית-הספר. השכונה מנותקת ממרכז הוד-השרון ולא קיימת תחבורה פנימית המקשרת בין המושבה לשכונה. בית-הספר משמש כמרכז קהילתי ובו פעילות ענפה ביותר להורי התלמידים הלומדים בו. לאחרונה, במסגרת ויסות כיתות, הוחלט לסגור את בית-הספר ולהעביר את תלמידיו לבית-ספר מחוץ לשכונה. החלטה זו מעוררת התנגדות חריפה מצד הורי התלמידים.

רצוני לדעת :

1. האם אינפורמאציה זו נכונה ?
2. אם כן — האם מוכן השר, לנוכח ניתוקה של השכונה ממרכז המושבה, רמתו הגבוהה של בית-הספר והפעילות הענפה שהוא מקיים בקרב ההורים, לבטל את ההחלטה על סגירת בית-הספר ?
3. אם לא — האם מודע השר להשפעה הקשה

ג. הצעות לסדר-היום

1. בולמוס להקדמת הבחירות הפוקד לאחרונה את דעת הקהל בישראל

חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו נמצאים ללא ספק בתקופה של שפל במדינתנו. אולם כבר היו דברים מעולם בתולדות מדינת ישראל ; כבר קרה ששובשו תכניות פוליטיות של שלום, בין באשמתנו ובין באשמת אחרים ; כבר קרה שהיו פילוגים עמוקים מאוד בנושא של התיישבות והתנחלויות אפילו עד כדי מריבות קורעות לב ; כבר היו מעשי חבלה רבים וקשים מצד אייבינו נגדנו ; כבר סבלנו בעבר מנושא העמקת הפערים החברתיים והיו משברים קשים בנושאים אלה גם קודם, החל מפרשת ואדי סאליב וכלה בהפגנות הפנתרים לשעבר ; כבר היו משברים של מחסור בשיכון ; כבר היו משברים קשים של צימצום תקציבים בנושאי רווחה וחינוך ; כבר היו ימים של אבטלה, מתון ואינפלציה ; כבר היו ימים קשים של שחיתויות. אולם אני חושב כי שלוש שנים לאחר הבחירות לכנסת התשיעית, שלוש שנים לאחר שקואליציית הליכוד נמצאת בשלטון, הגענו במשבר הפוקד אותנו לשלושה שיאים חדשים, שיאים שלא היו קודם לכן, ומן הראוי שניתן עליהם את הדעת : הראשון הוא בהעמקת הניכור הרעיוני-התרבותי-הפוליטי בין הקבוצות השונות בתוכנו עד כדי כך שמנהיג, ששר, מסוגל להטיח בחבר כנסת,

היו"ר ב. הלוי :

אנחנו עוברים לסעיף הבא : הצעת החלטה שתובא על-ידי יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. הוא איננו וגם זה יובא בשעה מאוחרת יותר. נעבור אם כן להצעות לסדר-היום והצעות זרק, רשות הדיבור לחברת-הכנסת פעיל להבאת הצעתו בעניין הבולמוס להקדמת הבחירות הפוקד לאחרונה את דעת הקהל בישראל.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא תכננתי לעשות זאת דווקא ביום השנה ה-13 למלחמת ששת הימים אבל אולי יש בכך זימון מקרים, ודאי לי אישית. אני מודיע בזה כי אני נושא עתה את הנאום האחרון שלי בכנסת לפחות בכנסת התשיעית. בעיני סמלי הוא שהדבר קורה דווקא ביום השנה ה-13 למלחמת ששת הימים משום שלדעתי יש ביום זה הרבה יותר מאשר יום ירושלים. מלחמת ששת הימים היא נקודת מיפנה בהיסטוריה של מדינת ישראל והתנועה הציונית וייתכן שחלק גדול מההתפתחויות שאצביע עליהן בנאומי זה נובע ממה שקרה במחצית הדור שלאחר המלחמה הזאת.

יוסף רום (הליכוד):
לזה אני מסכים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כאדם שימשיך בתנועת שלי, כיושב-ראש ההנהלה שלה, אני אומר שבכל רגע שיציעו להקדים את הבחירות אנחנו נראה כתובתנו להגיד: כן. על-פי כללי המשחק הפוליטי אנחנו חייבים להצהיר זאת. אבל אם אתם שואלים אותי אישית: מה טוב למדינה? אני אומר שטוב שנתאפק ונסיים את הקאדנציה הזאת. יש לכך גם סיבה קוני-סטיטוציונית אבל יש לכך סיבות פוליטיות אידיאולוגיות, הייתי אומר היסטוריות, שהן העיקריות והן המחייבות אותנו ל"משוך" את כהונת הכנסת התשיעית עד תום הקאדנציה שלה. שלוש הן הסיבות הפוליטיות האידיאולוגיות: הראשונה היא שאני חושב ששר ההיסטוריה של ישראל רוצה שראש הממשלה הנוכחי, מנחם בגין, הוא הוא שבתקופת שלטונו בקאדנציה הזאת יעמוד בפני הכנסת, בפני הציבור ובפני אמצעי התקשורת ויסביר קבל עם ועדה איך הוא משלים את הסכם השלום עם מצרים ואיך הוא מתחיל לבצע את הרעיון של רשות השלטון העצמי הפלשתינאי בגדה וברצועה — ואני מצטט מהסכם השלום. שהוא יעשה זאת, שהוא יעמוד מול הציבור, שהוא יעמוד מול המתנגדים, שהוא יעמוד מול דעת הקהל. אני חושב כי שר ההיסטוריה מצפה שמשמיה זו תבצע דווקא על-ידי מנחם בגין. זאת גם צפייתי.

מנחם הכהן (המערך):
לאיוו סיעה שייך שר ההיסטוריה?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הלואי שהייתי יכול להגיד שהוא שייך לסיעה שלי אבל נראה לי שלא.

יוסי שריר (המערך):
שר ההיסטוריה הוא הד"ר בורג.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הלואי שהייתי יכול להגיד לכם ששר ההיסטוריה שייך ל"שלי", אבל אני מקווה ששר העתיד, עתיד ישראל ואולי עתיד המזרח התיכון, יהיה שייך לנו.

רצוי מאוד שמנחם בגין לפחות יתחיל את התהליך של הגשמת העצמאות הלאומית לפלשתינאים לצדנו. התהליך עצמו יהיה ממושך. צריך למכור אותו בהדרגה ליהודים וצריך למכור אותו בהדרגה לערבים. ייתכן שבשביל ראש ממשלתנו הנוכחי זה קשה מאוד אבל אני חושב שלפי חוקי האבסורד, שאולי כולנו חיים בהם, צריך לרצות שהוא יעשה את זה. הסיבה השנייה היא שאני הייתי רוצה — ואני חושב שכולנו צריכים לרצות — שבמידה שהממשלה הזאת אינה מקיימת את הציפיות של שכבות במצוקה בנושאי סגירת הפערים, שיפור החינוך, שיפור הבריאות —

מורדי אלנברלי:
לא "במידה", בטוח שלא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני מסכים שהיא לא מבצעת.

— צריך ששכבות במצוקה בעירות הפיתוח, בשכונות התקווה, בקטמונים, ירימו אצבע מאשימה נגדה ויוכיחו שהם התבגרו והם כבר מבינים כי הבעיה אינה רק שמחה ארליך ולא רק יגאל הורביץ אלא שהיא דוד

באדם שהיה רמטכ"ל בצה"ל, באדם בעל מוניטין מן המעלה הראשונה בתולדות ישראל, האשמות בגידה. ועוד יותר מכך, האשמות דומות מוטחות בגסות גם באחרים מבעלי הפלוגתה הפוליטית של אותו שר וחבריו, באחרים החושבים שצריך להטיב או לשנות את הדרך של מדינת היהודים. בפעם הראשונה בתולדות מדינת ישראל מעלה שר, מנהיג פוליטי, בוויכוחים עם מתנגדים פוליטיים, במקום להתמודד לגופו של עניין, את היריבות הפוליטית עד כדי הניכור הגדול ביותר האפשרי בתרבות ההתבטאויות, האשמות בגידה ובחוסר נאמנות לאומית. את זאת עושה שר החקלאות במדינתנו כלפי כמה חברים מהיושבים כאו ובמקומות אחרים.

מורדי אלנברלי:

הוא עשה עוד כמה דברים גרועים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה היא שלא היה כמוהו ואחריו אינני יודע אם אפשר בכלל להתווכח. השיא השני שלא היה כמוהו בשנה האחרונה, או בחודשים האחרונים, הוא האלימות החוץ-פארלא-מנטארית שהגיעה לממדים כאלה המאפשרים לנו לראות לנגד עינינו סממנים של התקוממות ושפיכות דמים.

מאיר עמית (המערך):
זה עובד בשני הכיוונים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני רוצה לומר על הכיוון האחד, זה שהתגלה ללא ספק. לא נמצאו בעבר במדינתנו מחסני נשק מחתרתיים אצל חוגים פוליטיים יהודיים. אלה שמצאו אצלם עכשיו את מחסני הנשק מצהירים שלא התכוונו להפעיל אותו נגד ערבים. אני שואל: נגד מי הם התכוונו להפעיל אותו? נגד הבריטים? אם לא נגד הערבים או נגד הבריטים אז נגד מי? כבר היו דברים מעולם, כבר יצאו מפגנים לרחובות, כבר היו מחאות חריפות, כבר התחככו בחוק חוגים מכל הצדדים. אבל לא נמצא עד היום נשק חם חבוי אצל בעלי פרצוף חצי צבוע של מיתמם "זה לא נגד ערבים", ואני שואל: נגד מי אתם מתכוונים להפעיל נשק זה לאחר שהמאנדאט הבריטי כבר איננו?

והשיא השלישי שלא היה כמוהו — ואני גם היסטוריון של התנועה הציונית — הוא השפל במצב הרוח, באווירה; לא יאוש אלא סארקאסם לא בריא ומזיק. על שלושת השיאים החדשים האלה צריכה הכנסת לתת את הדעת ולשוחח.

ויש לציין את הידוע: גם הניכור הרעיוני-הפוליטי המביא אנשים להטיח בחבריהם האשמות נוראות, נוראות, של בגידה — ובעניין אין דבר נורא מזה — גם העובדה שנתגלה נשק חם העלול, בסיוע מישהו מן האלמנטים הממסדיים, לאיים על הדמוקרטיה הישראלית וגם אווירת הדיכדוך — כל אלה הם התרומה של הקאדנציה הזאת של ממשלת הליכוד. ולכן אין דרך לשנות את המצב הזה אלא על-ידי החלפת הממשל.

אבל השאלה היא: האם מסתמנת אלטרנטיבה בתוך הכנסת הזאת? בעיניי זו שאלה כבדה משקל. מה שחשוב הוא טובת ישראל, ולא טובת שום גורם אחר. אני לא מאמין שאפשר לשנות את המציאות הקשה אשר נקלענו אליה בלי להחליף את הרשות המבצעת ומנהיגיה ואני שואל בכנות: האם כאשר מביטים על הכנסת התשיעית, האם בתוכנו, בתוך האופוזיציה הראשית, כבר אפשר לראות את האלטרנטיבה? אני חושב שלא, שעדיין לא.

הנתונה לה כדי שבגין וחבריו יתחילו לסגת בגדה וב-
רצועה למען השלום — לא נסיגה בלי שלום וזאת אני
אומר דווקא לכבוד יום ירושלים כי אני רוצה לראות
אפילו נכונות להעמיד למען השלום חלק מירושלים
המזרחית — כדי שהעם יתפכח להבין וגם פשוטי העם
יגדירו את הממשלה הזאת, לקראת הבחירות הבאות,
כממשלת עושה; וכדי שמחוגי הציונות הסוציאליסטית,
הנבוכה והאובדת, המונהגת כיום על-ידי גבאים, לא
שלומיים ולא שווינוניים אלא רק שלטוניים, אולי מתוכם,
מתוך האיברים הדוויים האלה של הציונות הסוציאליסטית
האובדת יצמחו מנהיגות חדשה וקונפצציה חדשה. אז אולי
תבוא כנסת עשירית אחרת — אינני יודע אם אהיה בתוכה
— ומתוכה תוכל לקום ממשלה שתהיה ממשלת מהפך
של ממש שתוביל את המדינה לקראת האתגרים של סוף
שנות השמונים.

אני מציע לכנסת לדון בבעיה זו באורח רציני. זה
לא דיון שוטף, לא דחוף, אבל מאוד חשוב לפי דעתי.
אני מציע לכנסת לדון בנושא באורח רציני ואולי גם
להגיע למסקנות ולהחלטות.

אני עוזב את הכנסת לא בשמחה, די בצער. אני
חושב שאני, עבדכם, תרמתי במקצת. לא אני שניפגש
בכנסת העשירית. איני יודע.

אמנון לין (הליכוד):
גם אנחנו איננו יודעים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אבל על הבאריקאדות הפוליטיות והרעיוניות של
המדינה הזאת עוד תצטרכו להתמודד עם מאירקה פעיל.

שישנה ארבל-אלמולזינו (המערך):
גם אנחנו נצטרך להתמודד.

אמנון לין (הליכוד):
גם אנחנו.

מנחם הכהן (המערך):
מאיר, הצלחת.

היו"ר ב. הלוי:
רשות הדיבור לשר הפנים להשיב להצעה לסדר-היום
של חבר-הכנסת מאיר פעיל.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה לסדר-היום
כפי שנוסחה היא: בולמוס להקדמת הבחירות הפוסד
לאחרונה את דעת הקהל בישראל. על המסמך הזה, שהוא
גודל בינוני, תלה חבר-הכנסת מאיר פעיל הריבה דברים.
היות שאני אינני מתפטר היום מהכנסת עוד אתייחס
במשך אותם חודשים או שנים שיש עוד לכנסת התשי-
עית לדברים שהעלה חבר-הכנסת פעיל. אלא שהיום אני
במצב שטרם התנסיתי בו מאז היום הראשון שהכנסת
קיימת ושאתי חבר בה: מקובל לברך חבר כנסת חדש,
טרי, שנכנס לכנסת, ולאחל לו הצלחה. וזאת מעל ומעבר
לחילוקי הדעות הקיימים בין הסיעות, וברוך השם גם
בתוך הסיעות. ואילו היום אני צריך לומר דברים ברוח
טובה — חלק גדול, בכל אופן — גם בשעה שנפרדים.
לפי הפרוטוקול הבלתי כתוב של הכנסת צריך זה שעולה
לדון אחרי הגואם הקודם, בנושא כזה, להתייחס לזה.
אני כמה מלים טובות בהנחה שלא ינוצלו לתעמולת
הבחירות, לא של רשימת שלי" שהיא אינה שלי ולא

לוי, מנחם בגין והמפד"ל הנמצא יחד אתם. עד עכשיו
הם חושבים אולי — — —

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזומה):
אולי תסביר?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אסביר, סטף, תרשה לי לקרוא לך כך.

עד עכשיו עוד יכלו מנהיגי תנועת חירות להסתתר
מאחורי מסך הדיבורים ולהצהיר: "חירות" בסדר, אנחנו
היינו נגד הפערים. מי לא בסדר? הליבראליים, שמחה
ארליך לא בסדר, התפיסה הכלכלית שלו לא בסדר; יגאל
הורביץ לא בסדר; אבל אנחנו, דוד לוי ומנחם בגין,
אנחנו בסדר; הליבראליים הרכושניים, חובבי הממון, הם
לא עושים בדיק מה שאנחנו רוצים. אני יודע כי זו
דמאוגיה ואני הייתי רוצה שפשוטי העם היושבים בקט-
מונים ילמדו להבין זאת, שהם יפצו את ההילה של
אליהם — דוד לוי ומנחם בגין.

יוסף רום (הליכוד):
מאיר פעיל, תרשה לי הערה. זה נאומך האחרון כאן.
אף שאנחנו תולקים עליך, ננהג בך כמו בעת נשיאת
נאום בתולים ולא נפרע לך ונרשה לך לדבר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
תודה רבה.

ישלטו בגין וחבריו עוד שנה, שנה וחצי והדבר
יתגלה. והסיבה השלישית קשורה באלטרנאטיבה. אני
אומר לחברי מהמערך שמהם יצאתי ושאליהם עדיין
אינני מתכוון לשוב: אם היית משוכנע כי במשך שלוש
השנים הללו למדתם לקח, שיניתם קונפצציות פוליטיות
הקשורות בבעיית השלום וקונפצציות כלכליות-חברתיות
הקשורות בבעיית השוויון והיינו מבחינים בכך לא רק
במצעים אלא גם בשינוי הגאולוגיה של המנהיגים הייתי
אומר שהנה צומחת האלטרנאטיבה. אולם מה צומח לנו
באופוזיציה הראשית? עדיין לא רואים את הבשלות של
המנהיגות האלטרנאטיבית עם קונפצציות חדשות לקראת
הנהגת המדינה בשנות השמונים; לא רואים זאת בנושא
השלום, לא בנושאי הכלכלה, לא בנושאי החברה ולא
בנושא החינוך. דומה כי אותם המנהיגים בעלי אותן
הקונפצציות שנכשלו בממשלות המערך הקודמות, בראו-
תם את כשלון ממשלת הליכוד, כליך חותרים ועורגים
לחזור מהר אל הפטמות השופעות של השלטון עד ש-
הקפיאו את יכולת ההתחדשות של עצמם. ומי מוסמך
לומר את הדברים הללו יותר מאשר חברנו בן-אהרן —
אני חשוד, לכאורה, בחוסר אובייקטיביות — שאמר זאת
בגלוי לפני שבעות מספר? במה שפעם קראנו "חוגי
ארץ-ישראל העובדת" — שלפי דעתי החליפו אותה ב-
"האובדת" — עדיין לא חל שידור המערכות. למעשה רוב
המנהיגות המובילה היום את המערך מזכירה לי יותר
מדי את הגבאים שהביאו לכשלון של 1977. אני הייתי
מציע לכנסת לתת לארץ-ישראל האובדת הזאת את
הצ'אנס לפתח, אולי, קונפצציות חדשות ומנהיגות חדשה
כדי שבבחירות הבאות תבוא אלטרנאטיבה ולא אותה
הגברת עם אותה האדרת אלא רק יותר זקנה. לכן אם
אתם שואלים אותי, לטובת האינטרס של מדינת ישראל
במקרה שלנו, בתקווה שנדע להתגבר על ניצני האלימות
שהתחילו לפעול כדי שאלה, חס וחלילה, לא יפגמו
בדמוקרטיה, היה טוב שהכנסת התשיעית, עם הביקורת
שיש לי על רוב החלטותיה, תנצל את כל מיכסת הזמן

שלכמה אנשי מדע יש שרים שונים לאותו נושא. אי אפשר לצטטו מפיו כל לא עוד יודעים את כתובתו. רק דבר אחד ברור: שר ההיסטוריה יכול להיות מצוטט או על דבר שהיה או על דבר שיהיה; בשני המקרים הוא יכול להיות מצוטט אבל לא יכול לדבר. לכן זה עניין של אינטרפרטאציה. אני משוחרר מלדבר על האינטרפרטאציה שהוא, חבר-הכנסת פעיל, הביא. את הנימוקים שלו כולם שמעו גם קודם ויש סיכוי שנשמעו גם לאחר מכן. גם מבחינה זו אני פטור מלהתייחס אליהם.

אני רוצה לומר שבהצעה שהעלה חבר-הכנסת מאיר פעיל יש קושי נוהלי. מקובל שכאשר חבר כנסת מציע הצעה לסדר-היום היא מועברת לוועדה ולוועדה מביע חבר הכנסת המציע את דעתו ביתר פירוט וביתר פירוט. העונג הזה לא יהיה בידי הוועדה כאשר תועבר אליה הצעה מסוימת זו כאשר כבוד המציע לא יוכל להשתתף בישיבתה. גם בגלל הקושי הנוהלי הטכני הזה אני חושב שלא צריך להעביר את הנושא לוועדה.

אני רוצה לומר גם שההצעה, מנקודת המבט המדויקת של הניסוח, היא ללא תכלית. כי מה רוצה חבר הכנסת פעיל? הוא רוצה שהבחירות יתקיימו בזמן. זה המצב החוקי, חבר-הכנסת פעיל. אילו היית מביא הצעה להקדים את הבחירות והכנסת הייתה מצביעה נגד היה שוב אותו מצב; אילו היית מציע להקדים את הבחירות והכנסת ברובה הייתה מקבלת את ההצעה המצב היה משתנה. אבל לפי המצב היום, אולי בפעם הראשונה בכנסת, אתה מציע למעשה להשאיר את המצב הקיים. הרי הוא קיים. גם אם אתה מתנגד הוא קיים; קל ותומר כשאתה מסכים. ובכן בשביל מה אנחנו צריכים את ההצעה הזאת? גם מבחינה לוגית אין לה מקום. כרגע המצב החוקי הוא שהבחירות צריכות להתקיים בנובמבר 1981. רק אם הייתה באה הצעה לשנות את התאריך לכאן או לכאן והצעה כזאת הייתה מתקבלת ייתכן שהמצב היה משתנה.

אשר על כן אני מציע לראות את ההצעה של חבר הכנסת פעיל ואת דברי התשובה שלי — ואני מקווה שהם יתקבלו ברוח טובה כפי שאמרתי אותם — כמעין סיכום. ואני יכול להסתמך כאן על תקדים, חושבני שהתקדים בא מאותה סיעה. היה חבר-הכנסת אליאב. הוא התפטר. כדי לומר את דברי הפרידה שלו הוא הציע הצעה לסדר-היום. יושב-ראש הישיבה, על דעת חברי הכנסת שהיו נוכחים, הציע לראות אותה כמעין סיכום-סיום נאות לכל הצדדים. אני מציע ללכת לפי אותו תקדים ואני מקווה שאם היושב-ראש ישאל את חבר-הכנסת פעיל מה דעתו עכשיו על הצעתי, אחרי שאמרתי את דעתי על הצעתו, הוא ייתן את הסכמתו. וכל הברכות ניתנות לו לחיים באותם חודשים או שנים שבהם הוא יהיה חבר שלנו כאן.

היו"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת פעיל: האם אתה מסכים להצעת שר הפנים לראות בהצעה מעין הצעה מסכמת?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני מסכים.

היו"ר ב. הלוי:

אם כן על דעת המציע ועל דעת המשיב אני מסכם שבזה נסתיים הדיון בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת פעיל.

לרשימה של מאיר פעיל, באיוו רשימה באריקאדית שלא יופיע, ובכן אם הוא מתפטר היום אנחנו נפרדים מכשרון אינטלקטואלי, מכשרון רטורי, שלצערי ולצער רוב חברי הבית היה מבוזבז לדברים שרוב חברי הבית אינו גורס אותם. התרומות שלו לויכוח — — —

(חבר-הכנסת אורי אבנרי קורא קריאת-ביניים.)

את כאב הפרידה שלך תבטא באיוו צורה שתרגע, לא על חשבונך.

פעמים רבות לא הייתה התרומה שלו לויכוח בנאום אלא בקריאות ביניים — אלהים בירך אותו בכך שהוא יכול גם לכבד וגם להכביד עלי-ידי גרונו. והוא תמיד צבעוני, לפעמים קולני, לפעמים מעיר אבל לפעמים מאיר ותמיד פעיל.

אני אחראי ואין אנחנו אחראים לסידורים שגרמו לכך שנשמענו היום סימפוזיה בלתי גמורה של פעילות חבר-הכנסת פעיל. אני רוצה להתייחס להצעה כפי שהוא הביא אותה, כפי שהיא נוסחה. מבחינת ההגיון, אם צריכים להילחם נגד הממשלה הזאת צריכים להמשיך להיות בכנסת. הוא גילה לנו קצת מפיצול האישיות שלו. מצד אחד, בתור מדינאי הוא צריך להמשיך; מצד שני, בתור אדם יש לו חשבון אחר. שמענו את הדברים, נקרא אותם. כל אחד יכול להתייחס לדברים כרצונו.

אני רוצה להעיר הערה מתוך תקווה שלא אבל את הקצרניות: המלים "בולמוס" ו"פולמוס" שתיהן יווניות, שתיהן מופיעות בתלמוד. המלה "בולמוס" מופיעה אפילו במשנה מן המאה השנייה במסכת יומא. לפעמים המלים בולמוס ופולמוס עולות בקנה אחד, לא-דווקא מפני שהאותיות ב' ופ' מתחלפות. בסדר-היום, בנוסח ההצעה, מופיעה המלה "בולמוס". לפי ה-Oxford Dictionary התרגום המדויק של המלה הוא: תיאבון של שור. זה נגזר מן המלה היוונית "בול" שפירושה שור וזמן המלה "פולמוס" שפירושה מלחמה. קשה לומר שהמלה שבה חבר-הכנסת מאיר פעיל, "בולמוס" — להקדמת הבחירות הפוקד לאחרונה את דעת הקהל בישראל — היא המתאימה. ראשית כול, יותר משווה בולמוס של דעת הקהל בישראל זה בולמוס של סקרי דעת הקהל. עדיין לא ברור מי מומין את הסקרים ועוד פחות ברור מי מממן אותם. בוודאי לא ברור אם יש קורלאציה מדויקת, כמו בלוח לוגאריתמים, בין המומין לבין התוצאה. בקשר לדברים אלה קיבלתי שאלתה מחבר-הכנסת אולמרט ואני רואה על הטופס הירוק שיש שאלתה דומה גם מטעם חבר-הכנסת שפייר. אבל ברור, אני אומר זאת לחבר הכנסת מאיר פעיל, שהבולמוס נעשה בעיקר עלי-ידי אלה החושבים שבאמצעות בחירות מוקדמות יוכלו להרוויח ולחזור לכנסת עם מספר כיסאות יותר גדול מאשר היום. אישית, איני גורס כן, לא באופן טוטאלי, ואם אפשר להשתמש במשפט מלים — גם לא באופן טוטאלי. איש אינו יודע מה יהיה לאחר חודשים — אם זה פחות משנים-עשר חודשים או יותר משנים-עשר חודשים — מצב הרוח של הציבור ומה יהיה מצב הרוח של הבוחר. על כן הייתי אומר לכל העוסקים בסוגיות הללו שלא יהיו יותר מדי פזיזים ושהיה קצת יותר זהירים ביצירת דעת הקהל.

לא אנס עכשיו לנימוקים הנוספים של חבר-הכנסת מאיר פעיל, לאלה שמעבר להצעה לסדר-היום. הוא גייס את שר ההיסטוריה. איש עדיין אינו יודע. יש שבוע

2. פעילותו של הרב כהנא *

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה מס 4598 בנושא: פעילותו של הרב כהנא, הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת גרוסמן שנדונה בישיבה קודמת של הכנסת ושהצבעה עליה נדחתה. בשם הממשלה הציע סגן השר ארידור להעביר את ההצעה של חברת-הכנסת גרוסמן לוועדת החוץ והבטחון ואילו חברת-הכנסת משה שמיר הציע בישיבה ההיא שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. בהסכמת חברת-הכנסת גרוסמן הציע סגן השר ארידור להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון. אם

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ד, עמ' 2768.

אין שינוי בעמדות המנוגדות האלה אני מעמיד להצבעה זו מול זו את שתי ההצעות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

ד. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, תש"ם—1979 *

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, תש"ם—1979, הצעת חוק של חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ספסלי ממשלה ריקים, בדצמבר 1949 החליטה ימועצת הבטחון של האו"ם לבצע את בינאום ירושלים בהתאם לתכנית החלוקה. בתגובה מיידית על כך החליט אז ראש ממשלת ישראל, מר דוד בן-גוריון, להעביר את הכנסת והממשלה לירוש-לים. הוא עשה כן בהכריו: "למדינת ישראל היתה ותהיה רק בירה אחת — ירושלים הנצחית. כך היה לפני שלושת אל-פים שנה וכך זה יהיה — כפי שאנו מאמינים — עד סוף כל הדורות". מאז, ולמרות התנגדותה הנמשכת של וושינגטון, נפסקה למעשה ההתנכלות לריבונותה של ישראל על מערב ירושלים. ב-27 ביוני 1967, בעקבות מלחמת ששת הימים, אישרה הכנסת חוק הקובע כי "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו". ביום ה-28 ביוני 1967 החליטה ממשלת ישראל על-פי צו להחיל את חוקי המשפט וה-מינהל לא על כל חלקי ארץ-ישראל ששותרו — מחל לאומי שאת מחירו הנורא אנו משלמים היום — אלא על ירושלים בלבד, בקבעה שירושלים היא עיר אחת שאינה ניתנת לחלוקה, בירת מדינת ישראל.

מאז ההחלטה הזאת על ירושלים, שהתקבלה בכנסת על דעת כמעט כל סיעות הבית ושאוכרה כעמדתה של ישראל במכתב גלולה להסכמי קמפ-דייוויד, ועד עצם הימים האחרונים לא השלימו מדינת ערב, גרורותיהן ואירגונים עוינים עם הקביעה שירושלים השלמה היא בירתה של מדינת ישראל בריבונותה המלאה. לאחרונה, מאז החל המשא-ומתן על האוטונומיה ביהודה ושומרון, קיבלה אי השלמה זו אופי של מחקפה חזיתית וולכת וגוברת שהגיעה בימים אלה, בשל פעילות הסתה והת-ססה, גם לנקודת רתיחה בשטח. במישור המשא-ומתן המדיני בינינו לבין מצרים — ואם להתעלם מנעיצת האיומים הישירים והעקיפים שליוו אותו — טוענים המצ-

רים שירושלים היא חלק אינטגרלי של הגדה המערבית ואינם מסתירים את כוונתם המוצהרת להחזיר את מזרח ירושלים לשלטון ערבי. ככוונתם זו הם נחמכים על-ידי הממשל האמריקני שאת מדיניותו כלפי ירושלים אי-אפשר לכתות אלא כצבועה וכצניית, שכן בשעה שהוא מסרב עד היום להכיר במערב ירושלים כשטח ריבוני ישראלי משום שבעיני ירושלים כולה היא עיר בין-לאומית — לפי תכנית החלוקה של 1947 — הנה כשהמדובר הוא במזרח ירושלים הוא אינו מקיים את עקרון ה"בינאום" אלא קובע שזהו "שטח ערבי כבוש בידי ישראל". תמיכת ארצות-הברית בהחלטה האחרונה של מועצת הבטחון, שבה נדרשה ממשלת ישראל לפנות מיהודים גם את השכונות במזרח ירושלים, לא היתה איפוא בלתי צפויה והיא הוקעה וגונתה הן על-ידי כנסת ישראל והן על-ידי ממשלת ישראל. אני רק מקווה שלמרות הכירוסם בשלבים של מבקשי ניסוחים וגוססאות למיניהם ושלמרות התבט-אויותיו של משה דיין, שר החוץ לשעבר, שבנושא ירושלים "יש על מה לדבר" תוסיף ממשלת ישראל לעמוד איתנה בדעתה שישראל לא תסכים לדון במשא-ומתן על האוטו-נומיה על מעמדה של ירושלים וזאת על סמך העקרון שאין מנהלים משא-ומתן עם גורם זר כלשהו על שטח ריבוני כלשהו של מדינת ישראל.

כנסת נכבדה, הצעת החוק "חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל", שבשם סיעתי יש לי הזכות להגיש לכנסת היום, יום ירושלים, שנת ה"ג לשיחורורה, מטרתה לעגן את החלטת הכנסת מיוני 1967 ואת המדיניות למעשה של הממשלה בחוק-יסוד שיקבע מפורשות הן את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל והן את שלמותה ואחדותה של ירושלים רבתי. אציין כי אף שהדבר נראה מפתיע אין עד עצם היום הזה חוק הקובע מפורשות את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל. הצעת חוק בעניין זה, הצעת חוק שתבעה לקבוע את מעמדה של ירושלים כבירה בחוק-יסוד, הוגשה כבר לכנסת ב-9 בנובמבר 1949 על-ידי חבר-הכנסת מנחם בגין, היום ראש ממשלת ישראל. אף היא הוגשה מתוך המגמות: א. לכבד את ייחודה של ירושלים בירת ישראל בחוק-יסוד; ב. לעשות זאת בעיתוי שיחוק

של מעלה ובין ירושלים של מטה. חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל יהא היום מתנתה של כנסת ישראל ליום חגה של ירושלים, חוק שכלל שיחזק את ירושלים של מטה ירוםם בלב כל אחד מאתנו את ירושלים של מעלה.

היו"ר ב. הלוי :

רשות הדיבור לשר הפנים שישיב בשם הממשלה.

שר-הפנים י. בורג :

שייך זה לדיוקים שבין הלוח היהודי ובין הלוח המקובל בעולם המערבי שיום ה-14 במאי 1980 מנקודת מבט של עם ישראל הוכתר בשני כתרים כאחד: 14 במאי היה בשנת 1948—תש"ח ה' באייר, ערב שבת, שבגלל קדושת השבת הוכרז באותו יום שיש, יום חול, על הקמת המדינה — ולא תישבח הזכות של נשיא ארצות-הברית דאז שהיה הראשון שנתן את ההכרה דה-יורה ודה-פאקטו למדינה הצעירה שהוקמה ב' אייר, או 14 במאי 1948 — והנה היום, כ"ח אייר, אותו יום אשר בלוח הכללי היה 7 ביוני, נתאחדה ירושלים מחדש, ושוב יום זה, ה-14 במאי, כולל בתוכו שני תאריכים חשובים ביותר — לוח של הדור שלנו, ואנו היום חוגגים לא בירושלים המיוחדת אלא בירושלים המאוחדת. אני בטוח שבעניין זה קיים קונסנזוס גם בין הספסלים הנבדלים בנושאים אחרים, גם לאומיים וגם פוליטיים. אני חושב שמאז ט' באב בשנת שבעים, כאשר חרב בית-המקדש — שייבנה במהרה בימינו — לא היו ימים טובים לעם ישראל, ולשכינה שהיא בגלותה כאשר העם בגלות, כמו יום הקמת המדינה ויום איחוד ירושלים. גם בעולם הגדול יודעים שירושלים היא לב העניין והיא עניין הלב גם יחד; גם בעולם הגדול יודעים את היחס המיוחד ואת מעמדה המיוחד שיש לירושלים בתור בירת ישראל, בירת הנצח ובירה מדינית של ישראל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

הממשלה הזאת מסכימה שאין דין חברון כדין ירושלים.

שר-הפנים י. בורג :

אלא לא רק השופלים הקטנים ולא רק הזאבים הגדולים שהופיעו בנאומה של חברת-הכנסת גאולה כהן מתמרדים נגד האמת ההיסטורית הזאת. מטעמים פוליטיים, מחשבות פוליטיים, מעלימים עין מעצם העובדה של מעמד ירושלים אצלנו, מהשאלה מהי ירושלים בשבילנו, מהי ירושלים; ובשיחה אחת שהתקיימה בבית-הלבן בחודש שעבר — לא שית תיאולוגי ואפילו לא היסטורי — אלא שית מסביב לבעיה מיוחדת — עלה בזכותי לומר לנוכחים — נשיא ארצות-הברית, העוזרים שלו והשרים שלו — שירושלים נזכרת בתנ"ך 656 פעמים בה בשעה שבספר הקוראן, למשל, היא מוזכרת סך הכול אפס פעמים. אני לא אומר שהעיוות של 656 מול אפס הוא הוכחה חותכת ותשובה לבעיה המדינית שמישהו רוצה לקיים אותה, להגדיל אותה ולהגנים בה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

כמה פעמים היא נזכרת בבית-החדשה ?

שר-הפנים י. בורג :

אני מודה, חברתי, שזיקתי ובקיאיותי בספר שהוזכרת אינן יכולות להשתוות לזיקתי ולבקיאיותי בספר שאני הוזכרתי אבל אם שאלת אני רוצה לומר: בתולדות ישר-

את מעמדה המדיני כנגד המתנכלים לה. ומתנכלים לה היו, כאמור, גם אז. ההסבר שניתן אז לכך שהצעתו של חבר-הכנסת מנחם בגין לא התקבלה היה שירושלים הש"למה לא היתה אז בידניו ושהצעת החוק היתה לכן יותר דקלארטיבית וסמלית מאשר מעשית.

היום ירושלים השלמה בידניו. וגם אילו לא היו שועלים קטנים מחבלים בכרמים וזאבים רבים לוטשים עיניים לכרסם במעמדתו בירושלים — ודרך ירושלים בלב הארץ והאומה, לכרסם גם כליסוד קיומנו פה — גם אז לכבודה ולייחודה של ירושלים הוא להעמיק, להגבירה, לעטר ולייסד את מעמדה של ירושלים רבתי כבירה בחוק-יסוד שיפאר כפנינה את חוקת מדינת ישראל לכשזאת תושלם. טיבו של חוק-יסוד הוא שפניו לא רק כלפי העתיד אלא שהוא נטוע בעברם של העם והארץ ושוואב ממסרתם. היום, כששועלים לא קטנים וזאבים לא מעטים לוטשים עיניים לכרסם במעמדה של ירושלים על אחת כמה וכמה הצעת חוק זו מוגשת לכנסת לא רק על דעת חשיבות המקום אלא גם על דעת חשיבות הזמן.

כנסת נכבדה, הצעת חוק זו לא באה לקנטר כלפי חוץ אבל היא חיונית גם כלפי פנים, על אף ההרגשה הסובייקטיבית של אחדים מאתנו שהיא באה לאשר את המאוס. לפעמים חובה לחזור ולהדגיש את המובן מאליו ולעתים גם יסודות מוסדים וגם מסמרות נטועים דורשים חיזוק. העמקת מעמדה של ירושלים וחיווק צריכים היום גם להיעשות על ידינו בבנייה ויזימית אבל גם להיראות לעיני כול. גם אם עליי הרגשותי האישית של כל אחד מישראל ירושלים היא בירתה הריבונית של ישראל וזה סגור ומסוגר בלבו לנצח נצחים אין להשאיר חלל ריק כלשהו בנושא זה אצל גורמים זרים ועוינים. בנושא מעמדה של פאריס, למשל, בוודאי זה מובן מאליו שאין צורך להדגיש את אי הפגיעה בשלמות גבולותיה שהרי איש אינו מתכנל לפאריס ואינו מערער על גבולותיה. ביחס לירושלים, כל עיני באי העולם נישאות אליה בהרגשת רגמונות והתרוממות תמימה; עיניים לא מעט נישאות אליה בקנאה, בתאוה ובמיומיה.

אדוני היושב-ראש, בחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל המונה לפניהם שלושה סעיפים: הראשון, ירושלים היא בירת ישראל; השני, שלמותה ואחדותה של ירושלים רבתי, בגבולותיה שלאחר מלחמת ששת הימים, לא תיפגע; השלישי, נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית-המשפט העליון — מקום מושבם הקבוע הוא ירושלים. סעיף זה מטרתו היא לרכז את ההוראות השונות בדבר מקום מושבם של מוסדות ממלכתיים, הוראות המפורשות כיום בחוקים שונים, אשר יבוטלו או יתוקנו עם קבלת החוק המוצע. סעיף בדבר השמירה על המקומות הקדושים לכל הדתות בירושלים לא הבאתי פה שכן קיים כבר חוק מיוחד בנושא זה, חוק המבטא את העובדה שאצלנו בפעם הראשונה בהיסטוריה יש לכל הדתות גישה חפשיית למקומות הקדושים שלהן —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

אין חוק כזה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

— ושליתי פנימית במקומות אלה. בוועדה יש מקום לשקול אם אין בכל זאת להביא סעיף זה בחוק זה. כנסת נכבדה, אין במורשת ישראל אבחנה בין מזרחת של ירושלים לבין מערבה; יש רק אבחנה בין ירושלים

מלאכותית, במחיצה באמצע ירושלים. הוויכוח הוא בשאלה אם ייתכן שאי פעם נשיג שלום, לא רק עם ארבעה מיליון פלשתינאים, לא רק עם מאה מיליון ערבים אלא עם שמונה מאות מיליון מוסלמים, על סמך הסטאטוס-קוו הזה של ירושלים.

דב שילנסקי (הליכוד):

איך הפלשתינאים מגיעים אצלך לארבעה מיליון?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

האם ייתכן הדבר הזה בכלל כאשר אנחנו נלחמים מלחמת נצח בעולם הערבי כולו ובעם המוסלמי כולו ממני שאנחנו עומדים לא על קדושת ירושלים אלא על קדושת הסטאטוס המדיני הזה של ירושלים? הדבר אינו מעבר לוויכוח, אדוני היושב-ראש. שר-הבטחון משה דיין הציע בימים הראשונים אחרי מלחמת ששת הימים להניף דגל ערבי מעל להר הבית ואם להאמין למר תוהאמי הציע השר דיין, כשר החוץ של ממשלת בגין, אותו הדבר גם בשנת 1977. הגברת גולדה מאיר עמדה על הדוכן הזה ואמרה — אני הייתי עד שמיעה לכך — כי הכול פתוח למשא-ומתן, גם ירושלים. אתם יכולים למצוא זאת ב"דברי הכנסת". מר טדי קולק, אדם שאהבתו לירושלים היא ודאי מעבר לכל ספק, הציע מייד אחרי מלחמת ששת הימים הצעות מסוימות להעברת חלק מסויים של ירושלים לריבונות ערבית אבל אחרי כן, כשהסערה הציבורית הנוראה באה לשטוף אותי, חזר ב. אדוני היושב-ראש, האם ירושלים היום היא באמת עיר מאוחדת? האם היא עיר מאוחדת כאשר מתגלים מצבורי נשק על גג של ישיבה בעיר העתיקה? האם היא עיר מאוחדת כאשר דרור שיש מאות שוטרים וחיילים כדי להכריח ערבים לפתוח חנויות בניגוד לרצונם? האם היא עיר מאוחדת כאשר ממשלת לוי אשכול ז"ל, ממשלת גולדה מאיר ז"ל וממשלת מנחם בגין לא העניקו אורחות אוטומאטית לתושביה הערבים?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
 זו באמת היתה שגיאה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

האם כל זה אינו מעיד כאלף עדים שכולנו יודעים כי הסטאטוס הזה אינו סופי? שיש לנהל משא-ומתן על מורח ירושלים? שיש להגיע לפתרון שהערבים, המוסלמים והפלשתינאים יוכלו לקבלו? יש פתרון כזה לנשיא סאדאת, יש פתרון כזה לממשלת ארצות-הברית, יש לי פתרון כזה. כל הפתרונות האלה, אם לסכם אותם במשפט אחד, מראים כי כולנו רוצים שירושלים תישאר מאוחדת, כולנו רוצים שירושלים תישאר בירת ישראל, אולם כולנו רוצים גם שלעולם הערבי, לעולם המוסלמי, לעם הפלשתינאי יהיה מעמד מדיני במזרח ירושלים. איך לעשות זאת בדיוק — על כך אפשר להתווכח. אדוני היושב-ראש, ברור שיהיה על זה ויכוח. כאשר ראש הממשלה חתם על הסכמי קמפ-דייוויד הוא ידע שיהיה על זה ויכוח; הוויכוח לא נגמר. לקבל עכשיו הצעת חוק השמה קץ לוויכוח הזה הרי זה כאילו לומר: לנצח נצחים אין על מה להתווכח. זוהי לא רק סטירת לחי לנשיא אנואר סאדאת, זוהי לא רק חבלה במשא-ומתן לשלום, זוהי לא רק מניעת השלמה עם העולם הערבי ומניעת כל אפשרות של הסדר עם העם הפלשתינאי — אלא זה מעשה איוולת. ואיוולת, גם כאשר היא מתעטפת באיטליה של קדושה ומסירות נפש, היא עדיין איוולת.

אל — אני מבקש סליחה שאני מוכרח להוסיף כאן כמה דקות — במסורת ישראל יש המושג של סופרים ולפי דעה המובאת בתלמוד הם נקראו סופרים משום שהיו סופרים כל אות של התורה. לא ידוע לי שדבר כזה נעשה באותו ספר שאת הזכרת אבל ידוע לי — ואני ממליץ לך ולאחרים לקרוא את זה — כיצד, למשל, מתאר שמעון דובנוב את שנת 70 הטראגית של חורבן בית שני: איך אלה שאמרו שיש לתת לקיסר את אשר שייך לקיסר עזבו את ירושלים כי לא רצו להודות עמה, איך גיבורים המשיכו במצדה ואיך יוחנן בן זכאי הלך ליבנה. מן הראוי לקרוא זאת מחדש או בפעם הראשונה, אינני יודע, ואז את יכולה לשאול אותי עוד פעם את מה ששאלת.

אני רוצה להמשיך ולומר שכל בר דעת, גם מבחינת ההיסטוריה העתיקה, גם מבחינת ההיסטוריה של עם ישראל, גם מבחינת ההיסטוריה של הדור הזה, יודע מה היא ירושלים, מה היא בשבילנו ומה היא מצווה לנו. אך אני לא מרצה כאן אלא עומד במסגרת הצעת חוק ומבחינה משפטית יש כמה הירורים בקשר להצעה שחברת-הכנסת גאולה כהן הביאה. אני גם בדעה שבהצעת החוק שלה יש קצת סנדיביז'. במקום מגורים של מוסדות מיוחדים שכחת את הרבנות הראשית שבלאו הכי היא בירושלים. יש גם תערובת של כמה דברים וסעיפים 2, 3 מורידים, לפי דעת, מערכו של סעיף 1. אבל על כל זה יכולים לדון בוועדה.

יש לי עוד הערה אחת והיא בכך: הממשלה מכינה חוק-יסוד: המדינה, ובחוק-יסוד: המדינה מופיעה גם ירושלים בתור בירת ישראל. אני מניח שהוועדה תדון בזה ויכול בהחלט להיות שהצעה זו יכולה להיות גם תחת העין הבהונת של חברי הכנסת בוועדה יחד עם הצעת חוק-יסוד: המדינה אשר תובא על-ידי הממשלה. אשר על כן, מורי ורבותי חברי הכנסת, בגלל חשיבות העניין ובגלל אמונת-אמונתנו שמסביב לירושלים קיים קונסנזוס לאומי מקיף ביותר, רחב ביותר, עמוק ביותר, אני מציע להעביר את הצעת חברת-הכנסת גאולה כהן לוועדה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות להצעה אחרת לחברת-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לנו כאן שוב דוגמה לכך שסיעה המייצגת, לפי סקרי דעת הקהל, אחוז וחצי של ציבור הבוחרים הפוטנציאליים מרקידה את הממשלה והממשלה כולה רוקדת על-פי חלילה. אנחנו יודעים מה היה המכאניזם שהביא להצעה זו של שר הפנים.

מרדכי אלנברג:

לגבי ירושלים זה מאה אחוזים של הציבור.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מניח, אדוני היושב-ראש, שכולנו אוהבים את ירושלים. אני מעיד על עצמי שאני אוהב את ירושלים אוהבה כמעט פיסית. בכמה מהימים הגדולים של חיי עסקתי בהעברת שירות לירושלים בימי המצור עליה. השאלה היא: אוהבה, איזו זכות היא מקנה? על מה הווי-כוח כאן ובציבור, אדוני היושב-ראש? אין ויכוח על כך שירושלים הינה צריכה להיות בירת ישראל. אין ויכוח על כך שירושלים צריכה להיות מאוחדת מבחינה פיסית. איש מאתנו, אני מניח, ואיש בעולם איננו רוצה בתחומה

אני פונה אל חברי הכנסת בבקשה להוריד את הצעתו של חברי הכנסת אורי אבנרי מסדר-היום ולא לקבלה. (קריאות: לא זה הסדר, לא על זה היית צריך להשיב.)

בסדר, רבותי, הירגעו. ביקשתי את רשות הדיבור על מנת להצהיר ולהבהיר שאם מישוהו יכול חס ושלום לשמוע בדברי חברי הכנסת אורי אבנרי כי קיים גרעון מינימאלי ביותר בחופש הדת של איזה שהוא בן דת ושל איזה שהוא מוסד דתי בתוככי ירושלים הרי הוא חוטא, נכשל ומכשיל.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לא אמרתי על זה אף לא מלה אחת.

שר-הפנים י. בורג:
אני רוצה להבהיר קבל עם ועדה שאנו יכולים להת-
פאר במידה של חופש דת הניתן לכל תשובי ירוש-
לים. בשביל זה ביקשתי רשות הדיבור.

היו"ר ב. הלוי:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה להעביר את הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן לוועדת החוקה, חוק ומשפט — אני מניח שהיא תועבר בתחילה לוועדת המשנה לחוק-יסוד ולאחר מכן למליאת הוועדה — והצעה של חברי הכנסת אורי אבנרי להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הצעת החוק
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: ירוש-
לים בירת ישראל, תש"ם—1979, לדיון מוקדם
בוועדת החוק, חוק ומשפט נתקבלה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני מתפלל שלא ידונו בחוק הזה כדי שלא יגיע לקריאה ראשונה לעולם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעת החוק של חברת הכנסת גאולה כהן מסדר-היום.

היו"ר ב. הלוי:
חברת הכנסת גאולה כהן, האם את רוצה להשיב?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
רק משפט אחד.

אדוני היושב-ראש, עליתי לכאן לא כדי להתווכח עם חברי הכנסת אבנרי אלא כדי להזכיר לו משפט אחד מדבריו כדי שכולנו נזכור ונדע מהי הרמה המוסרית והאידיאית של מי שקרוי היום חברי הכנסת אורי אבנרי. מייד לאחר מלחמת ששת הימים אמר אורי אבנרי שיש להחזיר את כל השטחים אבל ירושלים תישאר בריבונות של מדינת ישראל, ירושלים כולה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לא נכון, לא נכון. אמרתי: ירושלים המזרחית תהיה בירת המדינה הפלשתינאית.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
בתוך מלחמת ששת הימים הוציא חברי הכנסת אורי אבנרי גליון מיוחד של שבועונו עם הכותרת: "קדימה לדמשק". אני לא שומעת על כך שום קריאת ביניים. אני פשוט מזכירה זאת לחברי הכנסת היושבים פה כדי לדון, אם בכלל יש מה לדון, על הדברים הביקור-
תיים של חברי הכנסת אבנרי לגבי הצעת החוק שהגשתי. (קריאות מספלי המערך: זה לא רלבאנטי.)

בטח שזה לא רלבאנטי, חברי הכנסת אורי אבנרי הוא לא רלבאנטי.

היו"ר ב. הלוי:
אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר-הפנים י. בורג:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באותה מידה שאני ביקשתי להביע את הקונסנזוס הלאומי שלנו בהצבעה על העברת הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן לוועדה

2. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון), תש"ם—1980 *

ניגוד מוחלט לחוקים ולורח המחוקק בדבר שוויון מוחלט בין המינים. ברצוני לומר מלה ללוחמים למען שוויון האשה שבדרך כלל אני תומך בעמדתם: כל מי שמסתכל על סוגיית שוויון האשה בצורה כללית צריך לראות גם את הסוגיה של זכויות הגבר. כאן, בחוק זה, מוקנות זכויות לאשה כמעט מבלי שיקול דעת של בית-המשפט. התיקון בא ליישם את העקרון של טובת הילד כפי שהוא בא לידי ביטוי בחוק הבריטי. במשפט האמריקני ובחברות המערביות. תיקון זה בא לאפשר לבית-המשפט לשקול את עניין אחזקת הילד אך ורק על-פי שיקול טובתו של הילד.

בתי-משפט ומומחים לנושא נדרשו לא פעם ולא פעמיים להביע בו את עמדתם. אומר על כך הד"ר בנציון שרשבסקי בספרו "דיני משפחה": "אך בהפעלת כללים

היו"ר ב. הלוי:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק שנד: חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון), תש"ם—1980, של חברי הכנסת אלגרבלי, ברעם, כהן-אורגד, נוף ורובין. רשות הדיבור לחברי הכנסת עוזי ברעם.

עוזי ברעם (המערך):
כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת התיקון לסעיף 95 בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב—1962 אומרת שהמלים "ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת" — יימחקו. הסיבות המקובלות היום כ"סיבות מיוחדות" הן בדרך כלל העדר שפיות דעת של האם או שהיא משרכת את דרכיה באופן קיצוני. פירוש זה מקנה כמעט אוטומאטית עדיפות לאם בהחזקת הילד ויש בו

ומסרתיים, חברי הכנסת מהקואליציה ומהאופוזיציה, שאת כולם מאחד הנימוק האחד בלבד: טובתו של הילד הסובל דינו מהסיטואציה הקשה שלתוכה נקלע שלא באשמתו.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, קובע: "לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם וההסכם לא בוצע, רשאי בית-המשפט לקבוע את העניינים האמורים בסעיף 24 כפי שיראה לו לטובת הקטין, ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת". ההצעה המובאת בפניכם עליידי קבוצת חברי הכנסת מבקשת לחוקק את הסעיף שבסיפא משום שלדעת המציעים "יש בו ניגוד מוחלט לתוקים ולרוח המחוקק בדבר שוויון מוחלט בין המינים" וזאת מכיוון שהוא "מקנה" כמעט אוטומאטית, עדיפות לאחזקת האם". עד כאן.

(חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו קוראת קריאת-ביניים)

ציטטתי את הצעת המציעים. מותר? את עוד לא שמעת אותי.

עלי לומר שמופרז לקבוע כי הסעיף האמור מקנה עדיפות כמעט אוטומאטית לאם וזאת משום שהעקרון הכללי המנחה את בית-המשפט הוא בכל מקרה "טובת הילד". כמו כן איני שותף לדעה של מציעי התיקון האחר מרת שבסיג האמור יש ניגוד מוחלט לחוקים ולרוח המחוקק בדבר "שוויון מוחלט בין המינים". שני טעמים עמי: הטעם הראשון הוא שקיימות כמה הוראות חוקיות "בלתי שוויוניות" "המפלות לטובה" אשה שהיא אם לילדים דים עליידי מתן "הקלות" שאינן ניתנות באותם חוקים לאביהם של הילדים, כשהמטרה המשותפת לכל אותן הוראות היא לאפשר לאם לספק בילדיה במקרה הצורך — קרי: טובת הילד — אף מבחינה אבסולוטית יכולים בהחלט לטעון שאין סיבה שאותן פריבילגיות לא תינתנה לאחד משני ההורים ולא דווקא לאם. הטעם השני הוא שאין מדובר בשאלה של שוויון בין המינים ולא בזכותם של ההורים אלא בזכותו של הילד בלבד. ואכן גם לפי ההלכה היהודית הגורם הקובע לעניין אחזקת ילד אף אם גילו קטן מ-6 שנים הוא רק ורק "טובת הילד" ועקרון זה דוחה, גם לפי ההלכה, כל שיקול אחר. משיש הסכמה כללית לגבי העקרון מצטמצם הוויכוח רק לגבי ההנחה שקובע החוק עד כה כי לגבי ילדים עד גיל 6 טובתם מחייבת, במקרה של גירושים או פירוד, שיהיו אצל אמם. לגבי הנחה זו קיימים הבטים וההגשים שונים אצל שופטי וחכמי משפט שונים. כך הדבר גם בקרב פסיכולוגים מאסכולות שונות. לצעורנו רבו בתקופתנו מקרי הגירושים בקרב זוגות נשואים גם בישראל והסוגיה הכאובה מתעוררת במקרים מרובים.

בנסיבות אלו ונזכר מורכבות השאלה לא צריכה להיות מניעה שהמוסד המחוקק ישוב ויבדוק באופן יסודי ומקיף אם ההנחה האמורה כוחה יפה ומסקנתה נכונה גם עתה או שמא יש הצדקה לשינוי כפי שמציעים המציעים — שההכרעה תישאר בכל מקרה ומקרה לשיקול דעתו הבל-עדי של בית-המשפט, לפיכך הריני מסכים שהצעת החוק תעבור לדיון טרומי ומקיף בפני ועדת החוקה, חוק

אלה יש תמיד לשים לב לעקרון הנ"ל של טובת הילד, כי להשגת מטרה עליונה זו בלבד הם מיועדים, ואין ללכת לסיומם אלא אם ועד כמה שמטרה זו עשויה להתקבל בכל מקרה ומקרה לפי ראות עיני בית-הדין, או בית-המשפט". ואומר השופט הדי"ר יצחק קיסטר במאמרו "זכויות הורים בילדיהם במשפט העברי ובמשפטי אומות העולם": "בקי" צור, למרות כל זכויות לפי כל חוק שהוא, במשפטים לחוקה בילד שבין אם ואם, יראה בית-המשפט כשיקול ראשון ומכריע רק את השיקול של טובת הילדים. השיקול של טובת הילד בסיכסוך בין הורים הוא כה חשוב שבפסק-דין מכריע שיקול זה אף מבטל חשיבותו של פסק-דין נוכרי שנתיין בין ההורים". ואומרים השופטים זוסמן ולנדוי: "לדוננו בתביעת החזקת ילד, ינהג בית-המשפט לפי המשפט האישי של הקטין, אולם קביעתו של המשפט הלאומי איננה טוף פסוק, אלא עקרון חשוב יותר עלול להכריע את הכף, והוא טובת הילד, הדוהה כל כלל משפטי אחר". לאמור, מה שאנחנו מציעים בהצעה הזאת הוא שתיתגן לבית-המשפט יכולת לראות את טובת הילד כעקרון ראשון בקביעת האפוטרופסות. גם על הקביעה של פסיכולוגים ושל הלכות כי מגיל שנה עד גיל שש דורשת טובת הילד באופן כללי את ההחזקה עליידי האם ומגיל שש והלאה את הקשר עם האב כי כיום חולקים. ואומר הדי"ר עמוס שפירא באחד ממאמריו: "בבית-המשפט בארצות-הברית האב נחשב אמנם כאפוטרופוס טבעי של ילדיו הקטינים וכמי שזכאי ברגיל לאחזקתם. אך מעמדו זה לא נבע מאיזו זכות טבעית או טבעה של האב עצמו, אלא מההנחה שדרך כלל יהיה זה לתועלתו של הקטין אם יימצא בחסותו של אביו מולדיו". אינני משוכנע שזאת תמיד טובת הילד אבל אני משוכנע שלבית-המשפט יש מקום רחב לדיון בנושא זה. הדי"ר עמוס שפירא גם עוסק במעמדו של הנושא מבחינת החוק העברי והוא מסכם ואומר: "לפי החוק העברי המקום הטבעי של ילדים וילדות עד גיל שש הוא אצל האם. חסותה של האם חיונית בגיל רך זה, המצריך טיפול גופני מסור. ילדים למעלה מגיל שש צריכים להימצא בדרך כלל אצל האב, האחראי לחינוכם והחייב ללמדם תורה. ילדות צריכות בדרך כלל לדור במחיצתה של האם, כי כבוד הבת וחניכותה בדרכי הצניעות מחייבים שתגדל אצל אמה. ראוי להדגיש, שכ-ללים אלה אינם אלא הנחות באשר לטובתו המשווערת של הילד. לעולם כפופים הכללים לנסיבותיו המיוחדות של המקרה הנדון, ואין לשעות אליהם כל אימת שמחייבת טובת הילד פתרון אחר". "דווקא בגיל ההתבגרות הרגשית אנו יודעים — וזאת אומרת הפסיכולוגיה המודרנית — עד מה חשוב היום לילדה של הורים גרושים הקשר עם אביה, ולילד הקשר עם אמו. קשר זה נתפס היום כחשוב יותר להתפתחותו של הילד מאשר הקשר עם הורה בן מינו". בשעה שהצעת החוק עלתה על הפרק אמרה דווקא הדי"ר שרה סמילנסקי, ראש ההוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת תל-אביב, כי אסור שיהיה תנאי אפיוורי לאחזקה והיא מברכת על תיקון זה בחוק. יתר על כן, לדעתה המצב שבו יש לילד מרכז חיים הן אצל האב והן אצל האם ואצל שניהם הוא חש חפשי, מקובל ושייך הוא המצב התיאורטי הראציונאלי והאידיאלי לילד.

התיקון המוצע שלפני תימחק נטייה ראשונית זו יאפשר, להערכתי, שיקול ענייני בכל מקרה ומקרה ויישום הקייטוריון של טובת הילד בצורה החפשית והיעילה ביותר.

התיקון מוגש ביזמת חברי כנסת חילוניים, דתיים

הצבעה
בעד העברת הצעת החוק לדיון מוקדם בור—
15 —
גדגד
7 —

יצחק יצחקי (הליכוד):
מי נמנע?

היו"ר ב. הלוי:
מי נמנע?

הצבעה

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק הכשרות המשפטית והאסטרופוסות (תיקון), תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ומשפט וחברי הכנסת יביעו את דעתם והכנסת היא שתחליט.

היו"ר ב. הלוי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד העברת הצעת החוק לדיון מוקדם בור—
עדת החוקה, חוק ומשפט
גדגד

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני מבקשת להעמיד זאת להצבעה שנית ולמנות.

היו"ר ב. הלוי:
אני מעמיד זאת להצבעה שנית.

ה. שאלות ותשובות

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים לתשובות על שאלות.

5639. פירסום קטעים מיומנו של אדולף אייכמן

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את שר המשפטים ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980):

לפי הוראתו של דוד בן-גוריון, ז"ל, נגנז בזמנו "הספר" שהתחיל לכתוב אדולף אייכמן בתקופת משפטו בירושלים. היום ניתן לספר זה פומבי במסגרת הוצאה פרטית.

אבקש מאת השר להשיב לי:

1. מתי ועלידי מי ניתנה ההוראה להוציא חומר זה מהגניזה וכן חומר פרוטוקולי נוסף שלא פורסם עד כה?
2. האם החומר הועבר לספרייה או לארכיון "יד ושם", לצורך עיון ומחקר לכל דורש, ואם כן — מתי?
3. האם העובדה שהחומר פורסם בלעדית עלידי מי שהיה היועץ המשפטי באותה תקופה מלמדת שחומר שהגיע לעובד ציבור תוך ועקב תפקידו הוסף לרכושו הפרטי והוא יכול לעשות בו כל שימוש?
4. האם הובטח שההכנסות מכל החומר הפרוטוקולי וכן מ"ספרו" של אייכמן תועברנה ל"יד ושם" לצורך חקר השואה והמלחמה ופושעי הנאצים?
5. האם לא הגיע הזמן להתקין תקנות ברורות ביחס לשימוש בחומר חסוי עלידי עובדי ציבור שהחומר מגיע לרשותם תוך ועקב עבודתם?

שר המשפטים ש. תמיר:

1. כתב-ידו של הפושע אדולף אייכמן נגנז בגנזך המדינה על-פי הוראת ראש-הממשלה דאז דוד בן-גוריון. פרט לסגן פרקליט המדינה דאז, גבריאלי בך, שעניין בחומר על-פי הוראת שר-המשפטים דאז מר דב יוסף בשנת 1963, לא הותר עד היום לאיש לעיין בכתב-ידו או להוציא חומר מהגניזה.
2. לא.

היו"ר ב. הלוי:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אלוני.

4. לא. חברת הכנסת גדעון האוזנר הוא שיקבע את אשר ייעשה בהכנסות מספרו.
5. סעיפים 117 ו-119 לחוק העונשין, תשל"ז—1977, מגדירים כעבירה פלילית מסירת ידיעה, ללא סמכות כדן, על-ידי עובד ציבור אשר הגיעה אליו בחוקה תפקידו. נוסף על כך התבקש המשנה ליועץ המשפטי לממשלה להכין הצעת חקיקה שתקבע אמות-מידה לבחינת בקשור-תיהם של עובדי ציבור להתיר פירסומים הכוללים מידע שהגיע לרשותם בחוקה תפקידם כעובדי ציבור.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

תודה רבה בעד האינפורמציה. שאלתי היא האם אותם תשעה עמודים שרשם חברת הכנסת גדעון האוזנר, בחוקה תפקידו, אינם בחזקת חומר גנוז שחל עליו החוק בהתאם למה שהשיבות? הוא אומר שהוא פירסם תשעה עמודים מכתב-היד, בחוקה תפקידו כיועץ המשפטי לממשלה. האם לא חל החוק הזה על תשעה עמודים אלה?

הוא עשרות אלפי לירות רבות. הקרן הקיימת לישראל קיבלה את הרכוש, נהנית מהסירות ומפרישה פירוים למחיתתה של האלמנה הקשישה והחולה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם בדעת כבודו ליום חקיקה בנדון ?
2. מה בדעת כבודו לעשות שאנשים תמימים והגונים לא יגיעו לפת לחם במקרים כמפורט לעיל ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

מדובר בהסכם שנחתם בין שני צדדים, והשאלה היא אם יש מקום להתערבות המדינה בהסכם מעין זה. אף שהעניין אינו בתחום טיפולו של משרד המשפטים הוריתי לבדוק את נסיבות המקרה. אשר לחקיקה — תיערך בדיקה אם יש מקום ליזמת חקיקה בנדון.

5688. פיקוח על המכונים לפקדי דעת-הקהל

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הפנים ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

זה שנים מפרסמים מכונים שונים סקרי דעת-קהל. השאלות מוצגות לציבור עלידי מראיינים, בדרך-כלל, או באמצעות הטלפון. תכנון וביצוע הסקר מחייבים מיומנות מקצועית גבוהה וקיום כללי הגינות ואובייקטיביות.

בפנייה לציבור קיימת לעתים סכנה של חדירה לרשות הפרט וניצול תמימותם ורצונם הטוב של אנשים.

אודה לשר אם ישיב לי :

- א. האם יש צורך ברשיון לניהול מכון לסקר דעת-קהל ?
- ב. האם קיים פיקוח על הרמה המקצועית של מכונים מסוג זה ?
- ג. להקמת משרד חקירות או שמירה, פרטית, יש צורך ברשיון. האם לא היה כדאי לחייב גם מכונים לסקר דעת-קהל לעבור עלימי רשיון ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

- א. אין כיום צורך ברישוי מיוחד לשם ניהול מכון לסקרי דעת-קהל.
- ב. לא.

ג. במדינות מערביות אין כיום חקיקה המחייבת מכונים לסקרי דעת-קהל לקבל רשיון לעיסוק כאמור.

נוכח העובדה שהסקרים הם תופעה חדשה, באופן יחסי, בישראל ועל יסוד מחקר שנערך בנושא זה נראה כי בשלב זה טרם בשלו נהוגים שיצדיקו חקיקת חוק שיחייב רשיון. לצורך ההפעלה של מכון לעריכת סקרים של דעת-הקהל. ייתכן שכעבור פרק זמן ידוע, ובמיוחד אם יתגלו תופעות בלתי-הוגנות בביצוע הסקרים, יהא מקום לשוב ולבדוק מחדש את האפשרות של חקיקה בנדון.

5815. שכר טיחת עור-דין שנמסך בטעות

חבר-הכנסת ע. הדרי-תורביץ שאל את שר המשפטים ביום ג' באדר תש"ם (27 בפברואר 1980) :

בעתון "מעריב" מתאריך 12 בפברואר 1980 מורסמה הכותרת : "41 מיליון לירות נמסכו כשכר טיחת עור-דין — בטעות".

שר-המשפטים ש. תמיר :
חל עליהם. הוועדה, בנסיבות שתיארת, נתנה את ההיתר.

5642. החקירה בעניין הקרנות הסודיות

של מפלגת העבודה

חבר-הכנסת א. אילמרט שאל את שר המשפטים ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

הובאו לידיעתי פרטים הנוגעים לחקירה שהנחה היועץ המשפטי בעניין קרנות כספיות סודיות של מפלגת העבודה, בשיתוף עם חברת "מודיעין אזרחי", וזאת בהמשך לעדות חדשה שמסר מר אשר ידלין בהיותו בבית-הכלא ביום 11 בפברואר 1979.

לפי ממצאי החקירה לא ניתן לפתוח בהליכים משפטיים בגלל סירובה של מפלגת העבודה לוותר על חסיון וסירובו של מר שלום ירקוני, לפי סעיף 7 לחוק חוקרים פרטיים, לוותר על חסיון מטעמו.

התוצאה היא כי, ככל הנראה, מעשי פשע אשר לפי חשד המשטרה אכן בוצעו על-ידי גורמים שונים בהקשר זה, לא יחשפו והאשמים לא יועמדו לדין.

אבקש מכבוד השר להשיב לי :

- א. מה מסקנות פרקליט המדינה לגבי המשך החקירה בנושא ?
- ב. האם שוקל היועץ המשפטי לממשלה אפשרות לאלץ את מפלגת העבודה לוותר על כתב החסיון הכולם את החקירה, וזאת באמצעות פנייה לבית-המשפט ?
- ג. האם שוקל היועץ המשפטי לממשלה לאלץ את מר ירקוני לוותר על דרישתו לחסיון לפי סעיף 7 לחוק חוקרים פרטיים, באמצעות פנייה לבית-המשפט, וזאת לאור המשמעות הציבורית מרחיקת-הלכת של הנושא ?
- ד. האם שוקל היועץ המשפטי אפשרות להורות על עריכת חקירה נוספת, נוכח החשד שנעברו עבירות לפי חוק מימון המפלגות ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

היועץ המשפטי לממשלה הורה למשטרה לערוך חקירה בעקבות העדות הנוכחת בשאלתה. וחומר נוסף הקשור לעניין, והחקירה טרם נסתיימה. אין זה מקובל לגלות את מהלכי החקירה, או הוראות שניתנו לחוקרים, במהלך החקירה, כדי שלא להזיק לחקירה. לפיכך אין מקום לתשובה על השאלות המתחילות למהלך מחקירה.

5645. הקיצבה שמשלמת הקרן הקיימת לישראל מבפני עומד שנתרם לה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר המשפטים ביום ג' באדר תש"ם (20 בפברואר 1980) :

בעלה המנוח של הגברת שרה שבח מגבעתיים שירת בגדוד העברי יחד עם זאב ו'בוטינסקי. במלחמת העולם השנייה התגייס שוב, נפל בשבי וחזר ממחנה שבויים ביוון חולה ושביר.

בהיותו בעל ערכים לאומיים הקדיש את ביתם שבמרכז רמת-גן, המכיל 10 חנויות, לקרן הקיימת לישראל, כשזו האחזקה התחייבה בקיצבה חודשית.

הגברת שרה שבח, אלמנה בת 80, מקבלת עתה קיצבה של 1,700 לירות לחודש, בעוד ששכר הדירה של החנויות

6043. מעולת הלשכות לסיוע משפטי

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את שר המשפטים ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

עברו כמה שנים מאז מפעיל משרד המשפטים לשכות לסיוע משפטי.

1. כמה לשכות לסיוע משפטי פועלות בארץ, ובאילו מקומות?

2. מה מספר הפונים אל הלשכות לסיוע משפטי בשנת 1978 ובשנת 1979, ובאילו נושאים?

3. מה הקריטריונים שלפיהם מושיטות לשכות הסיוע המשפטי עזרה משפטית?

4. כמה מבין הפונים ב-1979 היו נשים וכמה מהם עולים חדשים?

5. האם עומדים לרשות לשכות הסיוע המשפטי עור-כיידין די הצורך? מה השכר המשולם לעורכי-הדין הג'ל-עלידי הממשלה?

מה היה תקציב הלשכות הג'ל בשנת התקציב החולפת וכמה יוקצב להן השנה?

6. הנותנים עורכי-דין בארץ סיוע משפטי לנזקקים בהתנדבות וללא קבלת שכר?

שר-המשפטים ש. תמיר:

1. מכוח חוק הסיוע המשפטי הוקמו בארץ שלוש לשכות לסיוע משפטי: האחת בירושלים, השנייה בתל-אביב והשלישית בחיפה.

2. מספר הפניות ללשכות בשנת 1978 היה 4,780; בשנת 1979 — 5,665.

ב) הפניות הן במסגרת הנושאים לפי תקנה 5 לת-קנות הסיוע המשפטי, תשל"ג—1973, והם: ענייני המעמד האישי, זכויות מגורים, עניינים כספיים, עניינים שבית-הדין לעבודה מוסמך לדון בהם, לרבות ענייני הביטוח הלאומי; תביעות לפי חוקים המעניקים גימלאות לנכים או משפחות נוספים. תביעות לפי יתר סעיפי-המשנה של תקנה 5 כמש"ל ולא היו, ולכן אינני רואה מקום לפרט את הנושאים.

3. הקריטריונים למתן סיוע משפטי לפי חוק הסיוע המשפטי הם בעיקר שניים: א) קריטריון הזכאות הכלכלית, כמפורט בתקנה 2 לתקנות הסיוע המשפטי לפי תיקון לתקנות הסיוע המשפטי מ-8 בינואר 1976; ב) קריטריון הסיכוי המשפטי להגן על תביעה שהוגשה או שמבקשים להגיש, לפי סעיף 4 לחוק הסיוע המשפטי.

לפי תיקון לחוק הביטוח הלאומי ניתן החל מ-1 באוקטובר 1979 סיוע משפטי לכל מבוטחי המוסד לביטוח לאומי ללא קריטריון הזכאות הכלכלית.

4. מספר הנשים הפונות בשנת 1979, מכלל מספר התיקים, היה 3,948. לא אוכל להשיב על מספר העולים החדשים, שכן שאלת מועד העלייה ארצה אינה מופיעה בטופס הבקשה לסיוע משפטי אלא במידה שהדבר נחוץ לעניין המשפטי המתעורר. אולם הערכה היא שבין הפונים כ-15% הם עולים חדשים.

5. מספר עורכי-הדין הפרטיים העובדים עם לשכות הסיוע המשפטי שונה ממקום למקום; (ב) שכרם של עורכי-הדין משולם לפי תעריף הנקוב בתוספת לתקנות הסיוע המשפטי ואשר תוקן לאחרונה ב-1 באפריל ופורסם

פניית הצדדים לשופטת לתיקון הטעות נענתה שטעות בקביעת שכר טירחה אינה טעות-סופר ואין אפשרות לתקנה.

אבקש להשיב לי:

1. האם הפירסום האמור נכון?

2. אם כן — האם אין על השופטת לתקן את הטעות תוך כדי התנצלות?

3. אם הסיפור נכון והשופטת אינה יכולה לתקן את הפסיקה, האם אין מן הראוי שמשרדך יטול את היוזמה לעירעור על הפסיקה?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר:

(לא הוקראה, במסרה לפרוטוקול)

1. ביום 12 ביולי 1979 ניתן פסק-דין בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב ובו חוייבו הגתבעים בתשלום סכום התביעה בסך 41,627,754 לירות.

2—3. הדרך המשפטית לתיקון טעות בפסק-דין היא עלידי הגשת עירעור מטעם הצד למשפט שהטעות היא לרעתו.

במקרה נשוא הכתבה אכן הוגש ביום 29 בינואר 1980, עלידי הצד הנפגע, עירעור לבית-המשפט העליון ועירעור זה נסתיים בפשרה לפי הסכמת הצדדים.

6042. חוסר פקיד-עור בבית-הדין האזורי

לעבודה בחיפה

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר המשפטים ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980):

זה זמן-מה שבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה אינו מקיים ישיבות בית-הדין וזאת בשל חוסר פקיד-עור. המשפטים שנבקעו נדחים ללא תאריך והמתדיינים באי בית-הדין חוזרים כלעומת שבאו.

בית-הדין לעבודה בחיפה לוקה כבר זמן ממושך בחוסר כוח-אדם מינהלי במידה המכבידה את עבודתו. לאחרונה היה פקיד-עוד אחד ששימש את כל ההרכבים, ובהעדרו לא מונה מחליף. כתוצאה מכך שותקה עבודת בית-הדין.

אבקש להשיב לי:

1. האם הינך מודע למציאות הג'ל בבית-הדין האזורי לעבודה בחיפה?

2. על שום מה לא ננקטו עד כה הצעדים הנאותים לאפשר את עבודת בית-הדין כתיקנה?

3. מה הינך מתעתד לעשות למען אפשר את פעילותו ועבודתו של בית-הדין בהקדם?

שר-המשפטים ש. תמיר:

פקיד-העור של בית-הדין האזורי לעבודה בחיפה הושעה מעבודתו, בשל חשד לעבירה פלילית, ביום 6 במארכ 1980.

החל ביום 17 במארכ 1980 הוצב מחליף לפקיד-העור. כל עוד לא נסתיימו הליכי השפיטה של העובד המושעה ייעשה מאמץ, במסגרת המגבלות הקיימות, להמשיך ולהעסיק עובד מחליף. בשים לב להקפאה של כוח-האדם בשירות המדינה לא ניתן היה למלא את המקום הפנוי עלידי עובד מבחין והיה צורך להיזקק לעובד מחליף שהועבר מיחידה אחרת.

2. אם כן — מה היא עמדת היועץ המשפטי לממשלה לגבי המקרה ?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי בקשת היועץ המשפטי לממשלה השלימה המשטרה את החקירה בעניין זה והעבירה את החומר לעיון.

2. היועץ המשפטי לממשלה בדק את חומר הראיות והגיע למסקנה כי אין בו כדי לבסס אישום פלילי או משמ"עתי נגד המעורבים בעניין.

6095. המשאיומתן בין הממשלה והבדואים

חבר-הכנסת צ'י. ביטון שאל את שר המשפטים ביום י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980) :

בעתון "מעריב" מתאריך 3 בינואר 1980 נתפרסם כי השר אמר ש"גורמים יהודיים מסיתים את הבדואים להתנגד לכל פתרון מוצע".

הגני שואל את כבוד השר :

1. מי הם אותם יהודים מסיתים ?
2. מדוע לא יעמיד השר לדין את היהודים המסיתים ?
3. האם יכול השר לאשר או להכחיש שהמסית הוא בעצם איש ועדת הסדר הקרקעות בנגב מבאר-שבע, אשר כדי לחבל במשאיומתן בין הבדואים והממשלה מייצע להם לקחת רק אדמה, כי מים אפשר תמיד לסגור ?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הגורמים בחלקם הם גורמים עוינים למדינה וב-חלקם גורמים פוליטיים אחרים.
2. שידול שלא לבוא לכלל הסכם אינו מהווה עבירה.
3. אם יביא השואל הנכבד לידיעתי פרטים על-אודות דברים שאמר האיש לבדואים אוכל לקבוע אם יש בדברים משום "הסתה" או "כדי חבלה במשאיומתן בין הבדואים והממשלה".

1. הצעות לסדר-היום

1. הצורך לתת לרחבת הכותל צביון של אתר לאומי

והרחיבו את רחבת הכותל. מאז עד היום, זה 13 שנה, כמעט לא נעשה כל שינוי מהותי. אמנם נעשו עבודות שיפוצים, הרחבות ושירותים, אבל לא שינויים מהותיים.

אין צורך להכביר מלים על הכותל ומשמעותו בהיס-טוריה הארוכה של עמנו. ספק אם נוכל אי פעם לשחזר לעצמנו בדייקנות את התהליכים והגורמים שהביאו לק-ביעתו של "מקדש מעט" זה באותה גיזרה קטנה מן החומה המערבית של הרה"בית הקרויה בפינו בשם "הכותל המערבי". המדרש אומר על הפסוק "זה עומד אחר כותלנו" — "זה כותל מערבי של בית-המקדש, שאינו חרב לעולם מפני שהשכינה במערב" ובמדרש אחר נאמר "נשבע לו הקדוש-ברוך-הוא" — לרוד המלך — ש"אינו חרב" — הכותל המערבי — "לעולם", ובמקום אחר נאמר "לעולם אין השכינה וזה מהכותל המערבי, כותל העניים —

בילקוט פירסומים מס' 2618 ; (ג) הוצאות שכר הטיחה לעורכיהדין פרטיים בשנת הכספים 1979 הסתכמו בכ- 2,200,000 לירות. עדיין לא ניתן לערוך חישובים מדויקים לגבי השנה הנוכחית. התקציב לשכר טיחה לשנת 1980/81 הוא כ- 6,500,000 לירות. הגידול בתקציב נובע הן מהכפלת שכר הטיחה, החל מ-1 באפריל 1980, כתוצאה מהאינ-פלאציה והן מהפעלה מלאה של נושא הביטוח הלאומי.

6. המידע בנושא זה אינו בידי משרד המשפטים אלא בידי לשכת עורכי-הדין.

היו"ר ב. הלוי :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך) :

האם יש תכנית, לרגל פיתוח הנגב וגידול באר-שבע, לפתוח לשכח גם שם ?

שר-המשפטים ש. תמיר :

הנושא הזה ייבדק. באילוצים הקשים שאנחנו נתונים בהם מבחינה תקציבית אין האפשרות נשללת מלכתחילה.

6046. הטיפול בעניין מר אנוור אדינעא

שנשפט על רגלו מים רותחים

חבר-הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר המשפטים ביום י"ז בניסן תש"ם (3 באפריל 1980) :

בתשובה על שאלתה שהגשתי לך (מס' 4207) בפרשת הבדואי שכף רגלו נכוותה קשות בגלל מים רות-חים שנשפכו עליה, ושנענתה על-ידיך ביום 7 בינואר 1980, אמרת כי : "בעקבות הברורים הנזכרים ביקש היועץ המשפטי לממשלה ביום 21 בדצמבר 1979 ממשטרת ישר-אל השלמת החקירה בשני הנושאים. עם קבלת החומר ישקול היועץ המשפטי לממשלה את עמדתו לגבי המקרה."

מאתר שחלפו מאז שלושה חודשים אודה אם תשיב לי :

1. האם קיבל היועץ המשפטי לממשלה את החומר ממשטרת ישראל ?

היו"ר ב. הלוי :

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת בן-ציון רובין : הצורך לתת לרחבת הכותל צביון של אתר לאומי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רובין.

בן-ציון רובין (תזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום, יום ירושלים תש"ם, מלאו 13 שנים לשיחרור ירושלים. יום נפלא וגדול בחיי עמנו, יום שבו יכולנו לשוב ולשיר בלב עליו "שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו". הנה כי כן, עברו 13 שנה והכותל והרחבה שליוו עומדים כמעט בעיצובם הספונטאני של השבוע הראשון לשיחרורם, כאשר במשך 3 ימים ולילות עמלו טראקטורים להרוס את שרידי שכונות המוגרבים

שתתורגם לפרוגרמה מוסכמת על הציבור היהודי בארץ ובתפוצות, ורק אז תומן תכנית פיסית מאיריכלים מספר. אולי צדקה עשה אתנו הקדוש-ברוך-הוא בכך שוו"עת השרים לא נודרה לאשר את מסקנות ועדת-שימרון, שכן מאז הוגשו עוד 3 תכניות — של הפסל היאפאני גוגוצ'י מארצות-הברית, של האדריכל יעקב פרג ושל האדריכל דוד פשר. זו האחרונה היא ניגוד גמור בגישה ובהצעת הפתרון לזו של ספדיה. אומר עליה הפרופסור היהודי מרומא ברונז צבי: "התכנית מתבססת על התנגדות לאספקטים תיאטראליים: רחבה עליונה מכסה את הרחבה הנוכחית בהבטחה המשכיות חזותית בין אזור הרחבה והרריהבית. במשטח התחתון סידרת חללים לתפישות, להתכנסויות ולשירותים שונים, עשויה ממערכת ארכיטקטונית דינאמית, המאפשרת בכך קיום החפירות הארכיטקטוניות." מיתרונותיה של תכנית זו אפשר לציין כי היא שומרת על ערכי הטבע וערכי הסביבה, תוך שמירת הדיק התוחם את רחבת הכותל והשלמה בבניה מינימאלית. היא שומרת על המיפסל הקיים, מיפסל שנוצר מייד לאחר מלחמת ששת-הימים, כרחבה להתכנסות המונים, ועל המיפסל התחתון, ברובד ההרודיאני, כבית-תפילה ומטרת אחרות, ומדגישה את מורשת העבר באמצעות חפירות ארכיטקטוניות. יתרוגה המיוחד של שיטה זו בהיותה מאפשרת התפתחות של האזור, משום שהיא משאירה אופציות פתוחות מבחינת העיצוב הארכיטקטוני והפונקציונאלי, לוח הזמנים וההשקעה הכספית.

משום-מה יש הרגשה כי ועדת השרים לענייני ירושלים ומשרד הדתות, אשר הוא הממונה על המקומות הקדושים ואחראי במישרין לכותל, שני גורמים חשובים אלה חדרו מלהתעניין בצורך לגבש מחשבות ולתרום את תרומתם לעיצוב הכותל כאתר לאומי. לפיכך ראיתי צורך להעלות ביום ירושלים תש"ם הצעה זו לאמור: כאפיקים שנה חיינו עד שזכינו לגאול את הכותל מחורבנו; האם עלינו להמתין עוד אלפי שנים כדי לעצב את סביבתו?

יעקב דש, סגן המנהל לתיכנון במשרד הפנים, ערך באוקטובר 1979 דו"ח מקיף על הנושא: "עיצוב רחבת הכותל המערבי". הוא סוקר את ההצעות התיכנוניות השונות לעיצוב רחבת הכותל ומציע כי ראש הממשלה יקים ועדה שתפקידה יהיה לעבד קונצפציה ופרוגרמה שלפיהם יעשה תכנון ההרחבה: "הוועדה תכין מסמך שיתן ביטוי למגמות הרוחניות, המדיניות והתיאופקודיות שעל המתכנן הפוטנציאלי להביא בחשבון בעת הכנת הצעת התכנית." בייחוד הוא מדגיש כי עד סיום עבודתה של הוועדה וקבלת המלצותיה יש לאסור כל בניה ברחבה. זוהי הערה חשובה מאוד ותייבים לקבוע אותה ככלל: אין לאפשר כל בניה עד לגיבוש פרוגרמה מפורטת ותכנית ראויה.

מקובל ביהדות כי בגיל 13 מגיעים למצוות. הנער עובר מנערות לבגרות. 13 שנה אחרי שיתורר הרהיבת באה העת שנגיע למצוות ונחתיל לפעול במהירות לקימום רחבת הכותל המערבי. לכן גם אספקטים מדיניים חשובים, שמיותר להרחיב עליהם את הדיבור ואשר המהירות והזמן הם גורמים חשובים בהם. על ועדת השרים לענייני ירושלים להעלות את הנושא על שולחנה ולא להרפות ממנו עד שתתבגשנה המחשבות האלה לגוש פסי. ראוי יהיה שהכנסת, כמוסד העליון של עם ישראל במדינתה, תתרום את תרומתה לחשיבה הקולקטיבית ולדין הציבורי בנושא.

לא יחרב לעולם. והנה אותו "מקדש מעט", סמל צנוע וכביר לחורבן, שצריך להפוך לסמל לתקומתנו ההיסטורית, נשאר במתכונתו.

לפני כ-6 שנים, בספטמבר 1974, הביא ראש העיר ירושלים מר טדי קולק בפני ועדת השרים הצעת תיכנון לרחבת הכותל וסביבתו, שהוכנה על-ידי האדריכל משה ספדיה, הצעה שלדברי ראש העיר הוזמנה על-ידי עיריית ירושלים והתברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה ועל דעת משרד הדתות. כצפוי ועדת השרים לירושלים מינתה ועדה מייצעת של שבעה מומחים לצורך בדיקת התכנית, שהוצע לראות בה הצעת תיכנון רעיוני ויסודי אשר על בסיסו יקיימו תהליכי בדיקה וביקורת ויתקבלו הערות והצעות. ועדת המומחים, בראשותו של עורך-הדין ארווין שימרון, קיימה 11 ישיבות והציגה את התכנית בפני הקהל ושמעה את הערותיו. רעיונה המרכזי של התכנית הוא יצירת סידרת רחבות מדורגות, כעין אמפיתיאטרון. כיכרות אלה, שהרחבה בהן היא בסמוך לכותל, נעשות צרות עם התקרבת לרובע היהודי ויוצרות שורה של רחבות המשקיפות לעבר הכותל המערבי.

תוך כדי ישיבות ועדת-שימרון ואחריהן נשמעו דעות רבות מצד אנשי-רוח, רבנים, ארכיטקטים ואדריכלים שעירערו על הגישה היסודית שלה. אציין אחדות מן הדעות שנשמעו אז: "לא צריכה להיות שום בניה בשטח רחבת הכותל, לא מבנים ואף לא מדרגות. הכותל המערבי בפשטותו צריך לשמש מוקד התעניינות. כל בניה משמעותית תיצור מוקד התעניינות נוסף ותסית את הדעת מהנקודה המרכזית ועלולה להיראות כתחליף לתקוות נצח של יתחווגה עינינו בשוכך לציון ברחמים" — הד"ר זרח ורהפטיג, 18 בספטמבר 1975; הפרופסור יגאל ידין, בישיבה מיום 11 במאס 1975: "יש להשאיר את הצוק גלוי, והזקיפה הזו צריכה להיות מקום בשביל כותבת מונומנטאלית שצריך לחשוב עליה יפה, אולי 'ושבו בנים לגבולם'". הוא מעלה שתי אפשרויות: לעצב כיכר גדולה על מיפסל אחד שטוח, או להסתיר עד כמה שאפשר את הכותל עד שלב מסוים, כדי שהאדם הנכנס מאיזה שהוא מקום לא יעמוד מייד בקונפירמציה של הכותל; האדריכל אהרנסון מציע מיפסל אחד: רחבה פשוטה. הוא גורס כי יש להכניס בצורה הרבה יותר ממשלה וכי כדאי לנסות ולבדוק את הפתרון התת-קרקעי מתחת לרחבה. הוא מסתייג מן הפתרון בצורת אמפיתיאטרון, המופיע בתכנית ספדיה. לדבריו "אמפיתיאטרון מכניס את המומנט של ההצגה, כאשר הכותל משמש תפאורה לבמה."

אין טעם להמשיך ולצטט מן הדעות הרבות נגד תכניתו של האדריכל ספדיה. חשוב לציין שרבים הדגישו כי פתרון ארכיטקטוני הוא פועל-יוצא של דיון והחלטה במישור הקונצפטואלי ההיסטורי, הדתי והפוליטי, היינו התכנית היא תיגום פסי של פרוגרמה, וזו — הפרוגרמה של מה אנו רוצים לראות בכותל וברחבה שלו — לא עשתה עד הנה.

ועדת-שימרון שנבקשה, כאמור, לחוות את דעתה על תכנית האדריכל ספדיה ולא על תכניות אחרות המליצה לראות בה תכנית רעיונית עקרונית, להקים ועדת היגוי לתיאום התיכנון וכן לעשות שורת צעדים אחרים. לצד מסקנות הוועדה הוגש דו"ח של מיעוט על-ידי האדריכל קאסוט, ובו הוא טוען בפני ועדת השרים לענייני ירושלים כי אין לקבל את התכנית, המכונה בלשונו "חפזה ובלתי-שקולה". במקום זה הוא מציע לגבש קונצפציה

רוצה, ברשות חברי הכנסת, לנסות לפרט בקצרה את השינויים המהותיים שחלו ואת הסדרים שהונהגו מאז נמצא הכותל בדינו. ראשית, רחבת הכותל הורחבה והוגדלה וכיום היא יכולה להכיל את האלפים העולים לרגל, ישראלים, יהודים מהתפוצות ותיירים. העבודות הנרחבות להחזקת המקום נמשכות. עודכנו במקום אמצעי תאורה מעולים. נפתחו דרכי גישה קצרות ונוחות ברגל וברכב, מכל הכיוונים. במיוחד יש לציין את פתיחת המנהרה המובילה מכיוון שער-שכם לרחבת הכותל. כן סולקו טרדנים למיניהם, החל ממקבצי גזבות, דרך בעלי הדורבנים וכלה בצלמים. לא בקלות משיגים דברים אלו. אמצעי בטחון למשך כל שעות היממה נשמרים בהקפדה. הסדר והנקיון שוררים בכל האזור. מנהגים ומסורות רבות נשמרות ומתפתחות במשך הזמן ליד הכותל: חיילים המסיימים קורסים צבאיים בטקסים מרשימים; חתני ברי מצווה באים בהמוניהם לתוג את שמחתם בעלייה לתורה ליד הכותל; — —

אסתר הרליין (המערך):

כאשר האמהות אינן יכולות להיות ולראות.

שרה-הרתות א. אבוהצירא:

— זוגות צעירים ביום שמחתם; ולאחרונה גם תלמידי כיתות א' בבתי-ספר יסודיים אשר מקבלים את החומש הראשון בטקס ליד הכותל. יצוינו גם הטקסים של צה"ל ושל משרד הדתות לציון חגים ואירועים לאומיים. אין ספק, אף שיש עוד מה לשפר ולחקן, כי הגישה לכותל והשהייה בו הפכו לחוויה מרגשת לפרט ומסורת עממית של עלייה-לרגל, המוכיחה קבל עם ועולם את הקשר האמיתי והאמיץ שלנו עם הרהיבת בית וירושלים המאוחדת.

לגבי ההצעה — חברי-הכנסת רובין פטר אותי מלפטר את הוויכוח הציבורי, כי הוא פירט אותו. הוא תיאר לפנינו את הדיונים שנתקיימו בממשלות הקודמות, את הוועדות השונות ואת הוויכוחים בתוך הוועדות, וכן את הוויכוח הציבורי שהיה בכנסת, בוועדת הפנים ובציבור בכללו. לא תכנית אחת הונחה. אנחנו מכירים תכניות רבות. הונחו כמה תכניות, אם כי הדיון העיקרי שהיה בוועדה שמינתה הממשלה ובוועדת הפנים, בכנסת הקודמת, היה סביב הצעה אחת. משרד הדתות, בקאדנציה הזאת, עשה נסיונות, בשקט, להוביל לדיון ציבורי בקשר לרעיון הזה של רחבת הכותל. ראינו תכניות נוספות. יש לנו הצעות ורעיונות. אין כוונה — זו היתה הגישה כל הזמן — לרוץ על תכנית אחת או על רעיון אחד. הכותל הוא אחד ובלעדי. תכנית שתהיה מקובלת על בעלי הדעות השונות, לאחר פרוגרמה שתבוצע, היא תכנית לכל הדורות.

על-כן, אדוני היושב-ראש, כבר לפני שנה, לאחר עבודת הכנה של המשרד, ביקשתי לקיים דיון בנושא בוועדת השרים לענייני ירושלים. יושב-ראש הוועדה הבטיחני שהוא יזמן את הוועדה בשבועות הקרובים לדיון מקיף בנושא. גיבשנו את הצעת משרד הדתות. בדיון זה אציע לוועדה לקבוע פרוגרמה שתכלול את הנקודות אשר אנו רוצים לראות בתכנית שתוגשם לבסוף במקום, או לחלופין, להטיל משימה זו על צוות אשר יכין הצעת פרוגרמה מעין זו. תוך תקופה קצרה לאחר קביעת הפרוגרמה נטיל על אדריכלים מספר להגיש הצעות בהתאם, או שנציע לאדריכלים אשר כבר הכינו הצעות מושלמות לתאם ביניהם ולתגייס לתכנית אחת, מושלמת

אסיים דברים אלה בקטעים מתפילה ליד הכותל, שתקין ר' יוסף בן ישראל, בן המאה ה'11, ואף-על-פי ש-900 שנה מפרידים בינינו היא נשמעת כבת דורנו: "מודים אנחנו לך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו, שהחיינתנו וקיימתנו וזיכתנו וקירבתנו לביתך; לבוא לביתך שבחרת ואהבך מכל משכנות יעקב, שעניך ולבך בו בחורבנו ובבניינה כמה שראינו בחורבנו, נזכה לראות בבניינו עם כינוס גלויות ישראל עם עולי רגלים וזובחי זבחים וכו' — — יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו שתאיר פניך על שוממותינו, יגולו רחמין על הריסותינו, יהמו מעיך על שיפור אבניו ותנערנו מעפרו ותמהרו מטומאותיו ותגדור מפירותיו ותקוממנו מהפיכותיו ותחד זרנו ונקומו ולכבודו ולקדושתו ולשכון בו כימי קדם וגו'". אמן כן יהי רצון.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

ישיב כן הדתות.

אסתר הרליין (המערך):

אני מבקשת רשות להצעה לסדר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

בבקשה.

אסתר הרליין (המערך):

כבוד היושב-ראש, ההצעה שלי לסדר אינה מתייחסת לדבריו של חברי-הכנסת רובין. אני מאוד מעריכה את תכנם ואת מטרתם ואת הצורך לשמור על אופייה של רחבת הכותל. אבל לפי חוקי מדינת ישראל הנושא של אתרים לאומיים הוא בסמכותו של שר הפנים ולא של שר הדתות. אני מבקשת כי שר הפנים ישיב על ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת רובין. מדובר לא באתר דתי כי אם באתר לאומי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברת-הכנסת הרליין, אני רוצה לענות שהממשלה היא הקובעת תמיד מי יענה. זכותה של הממשלה לקבוע ששר הדתות יענה על הצעה זו לסדר-היום.

שרה-הרתות א. אבוהצירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא רק שהממשלה החליטה ששר הדתות יענה על ההצעה לסדר-היום, אלא היא החליטה כך משום שמשרד הדתות, חברת-הכנסת הר-ליין, הוא הממונה על-פי החוק על הכותל, על כל רחבת הכותל ועל כל המקומות הקדושים במדינת ישראל.

אסתר הרליין (המערך):

זה חלק מהבעיה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

קיבלת תשובה.

שרה-הרתות א. אבוהצירא:

את יכולה להעלות נושא חדש. יהיה דיון מעניין בכנסת על הרעיון שלך.

אני שמח, אדוני היושב-ראש, שניתנה לנו הזדמנות לדון בנושא כה חשוב, עיצוב רחבת הכותל, ביום חגה של ירושלים, ביום אחד ירושלים.

אף כי הדיון והוויכוח הציבורי בנושא זה נמשכים בדיוק שלושים-ששה שנה מאז איחודה של העיר מחדש, בכל זאת במשך השנים השתנו פני הדברים במקום. אני

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
האם חברי-הכנסת רובין מסכים להצעת השר?

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):
כן.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ויפה, אשר תתאים, מחד גיסא, לפרוגראמה, ומאידך גיסא
לדרישות המקצועיות, הלאומיות והדתיות המתחייבות
ממעמדו של היראהבית.

ביום זה, יום איחודה של ירושלים, נישא תפילה
בלבותינו שנוכה לראות בבניית בית-מקדשנו ובביאת
הגואל.

הריני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים של
הכנסת.

2. פיתוחן וחיווקן של תעשיות עתירות טכנולוגיה

בעיות רווחה וחברה. המפתח לפתרון בעיות החברה גם
הוא בהתעצמות הכלכלית.

ידוע שישראל עניה בחמרי-גלם ומעטים הנושאים
שבהם יש לנו מה שנקרא "תרון יחסי" לגבי ארצות
אחרות, אבל בעניין אחד יש לנו יתרון יחסי גדול, והוא
באמת גדול ולא רק יחסי. כוונתי לכוח-אדם בעל כושר
טכנולוגי מעולה ובמחיר — תשלחו לי אם אני משתמש
במונח "מחיר" כאשר אני מדבר על כוח-אדם — ובמחיר
יחסי זול, במחיר שהוא תחרותי. עם זאת קיימות אצלנו
גם מגבלות קשות בפיתוח הענפים השונים של התעשיות
האלה. אמנה אותן, אבל תרשו לי לומר שאם לא נתגבר
על המגבלות האלה לא נצליח למצות עד תום את היתרון
היחסי הגדול הזה שדיברתי עליו. אחד החסרונות הוא
היקפו הקטן יחסית של השוק הישראלי, שכן תעשייה
היכולה להתבסס על שוק מקומי גדול ומתוחכם יש לה
יתרון טבעי אדיר. אצלנו זה, בדרך כלל, לא כך. אני
אומר "בדרך כלל", כי קיים הנושא הבטחוני, ועוד אדבר
עליו. בדרך כלל השוק המקומי שלנו מצומצם, ומטעמים
כלכליים המוכרים אף הם גם איננו רוצים להרחיב את
השוק המקומי. אבל מבחינת התעשייה זה קושי. החסרון
השני הוא היקפו הקטן, יחסית, של החברות, של הפירמות
בארץ. גם כאן יש יוצאים מן הכלל, ולא בכל תחום
הממדים הקטנים הם בהכרח מגרעת. אבל בדרך כלל
בתעשיות עתירות טכנולוגיה נדרש מאמץ מחקר ופיתוח
מתמיד. הסטטיסטיקות בעולם מראות שמפעלים בענפי
האלקטרוניקה, הפארמאצבטיקה והכימיה משקיעים בין
4% ל-8% ממחזורם בפיתוח מוצרים חדשים. והו מאמץ
כספי לא פשוט. ובכל פרויקט פיתוח יש סיכון גדול. לכן כל
מפעל אחראי חייב לפזר את הסיכון על פרויקטים מספר.
יש לך מפעל גדול, הוא יפזר את המאמץ על פרויקטים
גדולים מספר; יש לך מפעל קטן, יצטרך להסתפק בפרוי-
יקטים מעטים או קטנים. אבל דווקא בפרוייקטים הגדולים
טמנים לעתים הסיכויים הטובים יותר לפריצת דרך ולהשגת
יתרונות טכנולוגיים. קיימת גם השאלה הקרויה "ההשקעה
המצטברת בפיתוח". פרויקט פיתוח טיפוסי יכול, למשל,
להימשך כשלוש-ארבע-חמש שנים. אם נביא בחשבון
את ההשקעה השוטפת הדרושה לפיתוח, ייתכן — ולא
רק ייתכן, כמעט בטוח שזה כך — שפירמה עתירת
טכנולוגיה תעמוד באופן קבוע בהשקעות פיתוח מצטברות
של כ-25% ממכירותיה, סכום היכול להשתוות לסכום
ההשקעות ברכושה הקבוע. זוהי מעמסה שקשה מאוד
לעמוד בה.

אולם בעיות אלו אינן ספציפיות למדינת ישראל, כל
כי לרבות מן המדינות שאנו צריכים להתחרות בהן יש
יתרון בהון ובשווקים מקומיים גדולים. אבל גם באדירות
שבמדינות, אפילו בארצות-הברית, מופעלים שני כלים

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת
זלמן שובל: פיתוחן וחיווקן של תעשיות עתירות טכנו-
לוגיה. בבקשה, חברי-הכנסת שובל.

זלמן שובל (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבר אמרתי
בהזדמנויות אחרות שבחקופה הבעייתית, המסוכנת וה-
קשה שנאחנו — כל העולם, לא רק מדינת ישראל
— עומדים בפניה ייתכן שתחזקנה מעמד רק אותן
מדינות שיש ברשותן שליטה רבה — אולי לא
מאקסימאלית, אבל רבה — באיכות התחומים האלה:
א. אנרגיה; ב. אספקה עצמית אופטימאלית של מזון
לאוכלוסייתה; ג. טכנולוגיה מתקדמת; ד. כמובן, עוצמה
צבאית. אני רוצה לומר בהקשר זה שאפריורי אין למדינת
ישראל בהכרח נחיתות אף לא באחד מן התחומים האלה.
יש, כמובן, אילוצים קשים מאוד, בפרט בנושא האנרגיה,
בפרט לאחר החזרת שדות הנפט, ויש בוודאי צורך לעשות
שינויים מכאביים ומרחיקי-לכת במבנה המשק, אבל מראש
אין לנו בהכרח נחיתות מוכתבת. אדרבה, יש לנו, פוטנ-
ציאלית, אפילו עליונות יחסית בכמה וכמה יסודות מן הת-
חומים האלה. השאלה שתזייבים להתחייס אליה היא כיצד
ימוצה הפוטנציאל הזה הלכה למעשה. ראשית, יש להבטיח
שהכיוון הנכחי במדיניות הכלכלית ימוצה ושנגיע למבנה
בריא יותר של המשק הישראלי, משק שיהיה מבוסס הרבה
יותר על ייצור עצמי והרבה פחות על שירותים; הרבה
יותר על רמת חיים הממומנת מנכסים כלכליים המיוצרים
על-ידינו ולא על-ידי כאלה המיובאים מבחוץ. זוהי,
בעצם, המטרה העיקרית. כל היתר, עם כל החשיבות
שיש לעניין, הוא משני.

לכאורה, אם כן, הדברים ברורים מאוד. מי אינו
מדבר אצלנו על הצורך בעידוד התעשייה? מי אינו אומר
להפריח סיסמאות על מדע, על אלקטרוניקה, על טכנו-
לוגיה, על מחקר ופיתוח וכיוצא באלה? בכל זאת, לא
תמיד עומדים המעשים בשטח וההחלטות למעשה ביחס
נאות להצהרות. יש להדגיש פעם נוספת, ודווקא עתה,
בשעה שאנחנו בשלבים הראשונים של שינוי מבני במשק,
דווקא עכשיו, שלא יכול להיות עוד ספק מהו הכיוון
שבו המשק צריך ללכת כדי לחלץ אותנו מהמפרץ הגדול
בין יבוא ליצוא, ודווקא עכשיו אנחנו צריכים להבין
אולי יותר טוב מכפי שהבנו קודם, בעלי-כרחנו אולי,
שיש גבול להישענות על גורמי-חוץ. דווקא עכשיו צריך,
אפוא, להדגיש בפני עצמנו ובפני הממשלה את חשיבותו
של הפוטנציאל הייחודי, היחיד במינו, הטמון בתעשייה
בכלל ובתעשייה עתירת המדע והטכנולוגיה בפרט כפתרון
בעיות המשק והחברה במדינת ישראל. אני אומר בפירוש
"החברה", כי אינני מסכים שיש קיצורי דרך לפתרון

שלנו. אבל בוודאי לא נתעלם גם מנקודות האור. יש היום תחומים תעשייתיים שבהם אנחנו כבר היום בין היצרנים הטובים ביותר בעולם, אולי הטובים, והאפשרויות הן כמעט בלתי-מגובלות.

אולם עם כל ההצלחות שלנו עד כה אין אנו רשאים להתייחס לייצור הזה וליצוא הזה כדבר המובטח בכל מקרה, לא רק משום שזו תעשייה תחרותית מאוד אלא גם משום שהחדשנות המתמדת היא מרכיב חיוני בתחרות זו. וחדשנות יש לה היום מחיר. וגם אם יש לפעמים פריצת דרך מטיאורית של גאון העושה את מלאכתו במעבדה שבעליית-גג או בחדר אחורי, ברוב המקרים התגליות החדשות והחדושים הם תוצאה ישירה של השק" עות תמידיות, ומדובר בהשקעות מאסיביות.

לא כאן המקום, אדוני השר, לדון בפורטרט בתכניות השונות לבניית המטוס הישראלי החדש. אין צורך לומר שיש חיוב רב בעצם ההחלטה לבנות מטוס ישראלי חדש. אינני נכנס כאן לשאלה אם צריך לייצר מטוס זה או מטוס אחר. אבל השאלה היא — ואינני מצפה לתשובה משר התעשייה, המסחר והתיירות — האם היתה בדיקה כוללת ומקיפה של כל ההשלכות, גם מבחינה בטחונית, גם מבחינה כלכלית ואסטרטגית — ואני מתכוון להשלכות לטווח ארוך — כאשר נתקבלה ההחלטה. כי אם מדובר במאמץ לאומי מקיף צריך להיות גם תכנון לאומי מקיף.

אדוני היושב-ראש, לא יכולתי למצוא סיום טוב יותר להצעת לסדר-היום מאשר קטע שמצאתי באחד מנאומיו של דוד בן-גוריון, כאן בכנסת, ב-1951, לפני קרוב ל-30 שנה: "תנאי לבטחוננו — כשרנו החרושי. במדינה שבמרכזה עומדת המשימה העליונה של קיבוץ גלויות אין ערוך לתעשייה כגורם לקליטת עלייה. ואולם הפעם אנו עוסקים בפרשת הבטחון. ואני אומר: בלי תעשייה ענפה וכלי כושר טכני גבוה, לא נעמוד."

נדמה לי שאמת זו לא נשתנתה מאז ועד היום. אדר-בה, היא נכונה היום ביתר שאת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

ישיב כבוד שר המסחר, התעשייה והתיירות.

שר התעשייה, המסחר והתיירות ג. פת:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד התעשייה, המסחר והתיירות רואה צורך דחוף לבסס ולקדם תעשיות עתירות ידע וטכנולוגיה. עלינו להכיר בעובדה כי הסיכוי לייצא מוצרים ולהתחרות במוצרים המשווקים עליידי מדינות מפותחות אחרות מתונה אך ורק ביכולתנו לייצר מוצרים חדשניים, תוך ניצול היתרון היחסי שלנו, המת-בטא במציאותו של כוח-אדם מעולה ומיומן. מאידך גיסא גם הסיכוי לקבל ידע ממקורות אחרים, קטן, מה שמאלץ אותנו להתבסס על שיטת "עשה זאת בעצמך" ולהגביר את פעילות המחקר והפיתוח.

ואכן בשנים האחרונות הלכה והתבססה התעשייה עתירת הידע, ותרומוהיה למשק הישראלי באו לירי ביטוי בעיקר בארבעה תחומים מהותיים: ביצוא, בכוח-האדם, בהקמתם של מפעלים חדשים העוסקים במחקר ופיתוח והרחבת הקיימים, ובהשקעות מחוץ-לארץ. התעשייה הי-חדשנית הצליחה לחדור לשוקי-יחיד עם מוצרים מתוחכ-מים ביותר, פרי פיתוח עצמי. בשנת 1979 הגיע היצוא של מוצרים מסוג זה לכדי 750 מיליון דולר, זאת לעומת 550 מיליון דולר בשנת 1978 — כלומר הגידול הוא רב-משמעות והוא הגיע לשיעור של 40% במחירים שוטפים.

עיקריים לקידום תעשיות מועדפות מסוג זה: תקציבי הרכש של הממשלה וסיוע כספי על-ידי מתן מענקים או הקלות במס או על-ידי הלוואות מועדפות.

אינני בא היום, אדוני שר התעשייה, להציע לך הצעות ספציפיות. אבל הרשני לומר שבישראל מופעלים שני הכלים שהזכרתי באופן חלקי בלבד, ולמרות כל האילוצים לא תמיד יש לכך הצדקה אובייקטיבית. אדרבה, לעתים קרובות ההיפך הוא הנכון.

אני יודע שמשרד התעשייה, המסחר והתיירות מודע מאוד לצורך בהעמקת המחקר והפיתוח התעשייתי. יש התקדמות בשטח זה, אבל עדיין לא מספיקה. אני תומך ביימות של המשרד לעודד את ההשקעות במחקר ופיתוח בדרכים פיסקאליות ובדרכים אחרות. מכל מקום, אם יש אצלנו תמיכה די רבה בהשקעה בנכסים קבועים, רצוי לעודד, לא פחות ואולי יותר, השקעות בפיתוח, שכן היתרון היחסי שלנו הוא בעיקר במפעלים עתירי הון.

אינני רוצה להיכנס היום לתחומם של העוסקים ב-עלייה ובקליטה, אם כי לפעמים אני שואל את עצמי מי הם העוסקים בעלייה ובקליטה, אבל רבות חרי הכנסת, העם היהודי בגולה רובו ככולו מורכב מבעלי השכלה ומבעלי מקצוע. הציונות היתה תמיד מוגהה של אידיאולוגיה ופראגמאטיסם. גם הציוני הנלהב ביותר — ובעיני ציוני הוא רק זה — העולה ארצה — גם הוא יתקשה להגשים את מאוויי הציוניים אם בדיבדב לא יהיה לו מקום עבודה לכשיגיע לישראל. כאשר המשימה העיקרית היתה יישוב הארץ והגשמת החזון של חזרה אל הקרקע נהגנו להכין גרעיני החיישבות חקלאיים, ולעתים עוד בגולה. אני מציע שנבדוק אפשרות להקים גרעינים טכנו-לוגיים, גרעינים תעשייתיים עוד בחוץ-לארץ, בטרם יעלו ארצה.

אדוני השר, אני מבקש להסב את שימת-לבך — אני בטוח שאתה יודע זאת — שהשוק האירופי המשותף עושה כעת מאמצים מתקדמים להביא לאינטגרציה של תעשיות המחשבים והתקשורת. המטרה המוצהרת של מאמצים אלה היא להבטיח לאירופים שליש מהשוק העולמי, המוערך ב-1.3 טריליון דולר. לתכנית זו עשויה, או עלולה, להיות השלכה על תעשיית המחשבים הישרא-לית. אני מציע שהממשלה תיתן דעתה על הנושא במישור של הפאראלאמנט האירופי.

נחזור לעניין היצוא הבטחוני. היצוא הבטחוני הוא אחת ההצלחות המרשימות ביותר של התעשייה הישרא-לית. תרומתו לשיפור מאזן התשלומים היתה משמעותית ביותר. בשנים 1972—1977 הוא עלה בכ-40% מדי שנה בשנה. ייתכן מאוד שכבר בשנה זו, ואולי בשנה הבאה, היצוא הבטחוני יהווה 20% מכלל היצוא שלנו. זה נתון מרשים, אבל אין זה ההיבט החשוב היחיד, שכן לא נתון תיתכן כלל הרחבה גדולה של תעשיות האלקטרוניקה והאופטיקה, תעשיות מתכת מסויימות, בלא הבסיס הרחב של התעשייה הבטחונית ושל המחקר והפיתוח הצמודים לה. יש כאן, איפוא, מערכת של תלות רב-שלבית ורב-ממדית בין המשק כולו, כמעט תלות של המשק כולו ביצוא הבטחוני, ובפרט של ענפי התעשייה המתוחכמים ביצוא הזה.

התעשייה הזאת, שיסודותיה הונחו בשנות ה-50 וה-60, ופריצת הדרך העיקרית שלה היתה בשנים 1967—1973, היא תעשייה מפוראת, וכולנו יכולים לא רק להתפאר בה אלא גם לשאוב עידוד רב ממנה לגבי עתידה הכלכלי של מדינת ישראל. קל מאוד למצוא נקודות חושך במשק

עם זאת עלי לציין כי לאחרונה מורגשת האטה בקצב הפיתוח והגידול של התעשיות העוסקות במחקר ובפיתוח, האטה המעוררת, כמובן, דאגה רבה. היקף המחקר והפיתוח התעשייתי גדל ריאלי בשנת 1978/79 לעומת 1977/78 ביותר מ-20% והגיע ל-1.1 מיליארד לירות. להשוואה אציין כי בשנת 1975 היה ההיקף הכספי של המחקר והפיתוח כ-80 מיליון לירות בלבד. בשנת 1980/81 יעמוד לרשות המחקר והפיתוח סכום של כ-4 מיליארד לירות, מחציתו מהממשלה ומחציתו מציבור התעשיינים ומהקרנות המשותפות. אנו שוקלים את הרחבת המסגרת של עידוד לתעשיות חדשניות. עלינו לאתר את היוזמים והממציאים ולעודד להקים חברות חדשות אשר תתרכזנה במוצרים חדשניים. לגבי מפעלים חדשים כאלה, אשר אין להם עדיין כל הכנסה מייצור וממכירות ואשר מתרכזים כל כולם בפיתוח המוצרים הראשוניים שלהם, יש להפעיל הסדר של עידוד מוגבר בדרך של הגדלת השתתפות הממשלה בסיכון שהיוזמים לוקחים עליהם.

כוח-האדם המתוחכם הדרוש לתעשיות כאלה, ובדרך-כלל לתעשיות החדשניות, אכן נמצא בארץ אלא שלעיתים קרובות לא נוצר הקשר בינו ובין התעשייה המתאימה, מסיבות שונות. מקור נכבד של פוטנציאל כזה הוא הסגל האקדמי, אלא שקיים ניכור מסוים בין התעשייה והאקדמיה. אנו מעודדים את קירוב אנשי המחקר והסגל מהמוסדות האקדמיים ומפעלי התעשייה, בין לפעולות יוזמות של התעשייה במעבדות באוניברסיטאות ובין לקליטת מדענים בתעשייה גופה.

מעבר לפעילות הנעשית בארץ לקידום התעשייה החדשנית יש לזכור שהתעשייה שלנו, לפחות במספר מגזרים ולגבי מספר לא קטן של מפעלים, היא מבחינה טכנולוגית בשלב של התגברות ואולי אף בגרות מלאה. במצב כזה הדרך הנכונה ביותר לשמור על הרמה, לעדכן ולהביא להתחדשותה הקבועה, כנדרש מתעשייה חדשנית מעבר לפעולות שוטפות במחקר ובפיתוח עצמי, היא באמצעות שיתוף פעולה עם מפעלים בארצות אחרות. יש לסלול את הדרך ולעודד אינטראקציה עם מפעלים ברמה מקבילה, ובהחלט רצוי גם בשטחים אחרים, כאלה שהשיגו הישגים רבים ורכשו נסיון ושלטה בנושאים הכרוכים בכך, העמקה טכנולוגית, טכנולוגיות בתהליך של פיתוח, קשרי שוק ומערכת נרחבת. לשם כך נעשו פעולות התקשרות על בסיס דו-לאומי לשיתוף פעולה. הדוגמה הבולטת ביותר היא הקמת הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי, ארצות-הברית-ישראל. קרן זו, שנוסדה על-ידי שתי הממשלות, ארצות-הברית וישראל, היא בת כ-60 מיליון דולר והכנסותיה, בצורת ריבית שנתית של כ-3 מיליון דולר, משמשות למימון פעולות בין מפעלים הכרוכות במחקר ופיתוח תעשייתי, ייצור ושיווק מוצרים חדשניים. הקרן מופעלת על-ידי מועצת לגדים והנהלה הבוחרת את הפרויקטים המתאימים לה מיכתה. עד כה, במשך שנות פעילותה של הקרן הישראלית-אמריקנית, אושרו 15 פרויקטים בהיקף כולל של כ-3 מיליון דולר, ועוד מספר ניכר של פרויקטים מחכים לטיפול הקרן ולאישור מועצת הנגידים.

גם בארצות מערב-אירופה אחרות עובדים אנו על קשרים שוטפים עם התעשייה המתוחכמת. בצרפת ובאיטליה יש התקדמות בנושא התרופות. בכל ארצות מערב-אירופה נעשים מאמצים לעניין את המוסדות המתאימים בהקמת קרנות דו-לאומיות הדומות לזו שהוקמה בין

זהו בהחלט גידול מרשים גם בקנה-מידה עולמי. אני מעריך כי בשנת הכספית הנוכחית יגיע היצוא של מוצרים שפותחו במשק הישראלי למיליארד דולר ויהווה כשליש מסך כל היצוא של הסחורות התעשייתיות. אני גם מעריך כי בסוף העשור הנוכחי יגיע היצוא התעשייתי מישראל, בגין מחקר ופיתוח, ל-3 מיליארד דולר לשנה. במשך השנים סייענו לפיתוח פרויקטים לשימוש מקומי, ובעיקר ליצוא, בתחומים רבים: בתחום הדשנים וההשקיה החקלאית, בתחום תעשיית המזון, בתחום הכימיקלים העדינים והתרופות. התעניינות רבה מתוך-לארץ יש גם לגבי מערכות הפיקוד והבקרה שאנו מפתחים. באירופה ובארצות-הברית מגלות חברות תעשייה התעניינות רבה במערכת הבקרה להדפסה שפיתחנו לאחרונה. מדובר במערכת מתוחכמת המבוססת על מחשבים לייצור חסכוני של שיטת-אב של דפים עם תמונות צבעוניות. עוד תחום חשוב בעל פוטנציאל יצוא גבוה הוא התחום רבי-הגונים של מערכות התקשורת והאינטרמדיאציה. הכוונה לפיתוח מיני-מחשבים ומיקרו-מחשבים, מערכת טלפון כפרית לאזורים נידחים ולפיתוח מירכזות פרטיות בגודל של קופסה בינונית, במקום חדר שלם.

התעשיות עתירות הידע מבטיות, נוסף על היצוא, גם תמורה מתאימה לעובדים בהן, על-ידי יצירת משרות הדרושות רמה מקצועית גבוהה. ואכן חל גידול משמעותי במספר העוסקים בתעשיות אלה, תהליך שמן הראוי שיימשך, שכן לישראל יתרון יחסי, כאמור, בידע ובכוח-אדם מקצועי, יתרון שכדאי לנצל אותו על-ימנת להגביר את תפוקת המוצרים החדשניים.

בשנת 1977/78 היה גידול של 16% במספר האקדמאים העוסקים במחקר ופיתוח, ומספרם הגיע ל-2,580. אם יימשך קצב גידול זה נגיע בשנת 1983 ל-4,670 אקדמאים מתוך 10,500 המועסקים במחקר ובפיתוח האזרחי. אין ספק כי הגידול במספר האקדמאים העוסקים במחקר ופיתוח תעשייתי יש בו כדי להצביע על העלאת רמת העובדים בתעשייה, בפיתוח, בייצור ובשיווק. תהליך המבטא תרומה נוספת מעבר למחקר והפיתוח עצמו.

למחקר ולפיתוח התעשייתי חשיבות רבה כגורם ישיר להקמת מפעלים חדשים ולהרחבת מפעלים קיימים בתחומים שונים. בשנתיים האחרונות קמו 40 תעשיות חדשות על בסיס של מחקר ופיתוח תעשייתי, העוסקות בפיתוח מוצרים חדשניים, פרי מחקר ופיתוח ישראלי. 17 מתוך תעשיות אלה הוקמו בירושלים ובסביבתה. החברות מקיפות בפעולתן תחומים רבים, ביניהם מזון, פלאסטיק, ציוד רפואי, פיתוח תרופות חדשות, מערכות אופטיות ועוד. בגוש-עציון, למשל, הוקמה חברה העוסקת בפיתוח מכשירים לבדיקות שמיעה יחד עם מחשב קטן, ומעבדות למיצויים כימיים ממקורות טבעי בקבלת צבעי מאכל. בעטרות הוקם לאחרונה מפעל המייצר סרטים מאגנטיים, ובמערכת העיר הוקמה חברה נוספת המתכננת מערכות אופטיות ואלקטרו-אופטיות. בקריית התעשיות עתירות הידע בבירה הוקמה, בהשקעה אמריקנית גדולה, חברה לפיתוח משחקים מתוחכמים, המבוססים על חקי סטטיסטיקה והסתברות. בחיפה מוקמת תעשיית לפיתוח מערכת קטנה לעיבוד נתונים משרדיים, לייצור מערכות אופקה ולפיתוח תוכנה למחשב. לפני עשרה חודשים הוקם בקיבוץ עין-חרוד—מאוחד מפעל המפתח את מכשיר ה"פוט-פרינט", מכשיר דיאגנוסטי פרי פיתוח אוניברסיטאי ישראלי, שסייע לרופאים האורתופדים בבת-יהודה וב-מרפאות.

חבורת כ"ה, ישיבה של"ג

— הצעות לסדר-היום; החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה דתית ושאיירי גימלאות ותשלומים אחרים; הצעות לסדר-היום —

אני מאמין שהכנסת תוכל להיות לעזר רב במקרה זה בפיתוח הנושא.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אני שואל את חברי-הכנסת זלמן שובל אם הוא מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה.

זלמן שובל הליכוד : מסכים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אני מעמיד להצבעה את הצעת השר להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

ארצות-הברית וישראל. בכל הקשרים והשיחות עם עמיתי השרים במדינות העולם אנו שמים דגש חזק ומיוחד בשי-
תוף פעולה בשטחי המחקר והפיתוח, וכבר יש ניצנים של הצלחה מבטיחה לעתיד.

אני מודה לחברי-הכנסת זלמן שובל על שהעלה נושא חשוב זה לדיון במליאת הכנסת. מה שנעשה עד כה על-ידינו בוודאי אינו מספיק, ועזרת הכנסת בנדון תהיה לברכה רבה בהמשך גידול המחקר והפיתוח בישראל. אדוני היושב-ראש, מסופקני אם דיון פומבי במליאת הכנסת, לפני סידרת דיוני הכנה באחת מוועדות הכנסת, יתרום לענייני. לכן, משום חשיבות הנושא, אני מציע להעבירו לדיון ממצה בוועדת הכלכלה. אם יציע חבר-הכנסת שובל בשלב מאוחר יותר שיתוף ועדות כנסת נוספות בליבון הנושא, לאחר שהוא יוכן, גם דיון במליאת הכנסת, אסכים להצעתו ואברך עליה. אני שוב מודה לחבר הכנסת הנכבד על שהעלה את הנושא במליאה.

ז. החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה דתית

ושאיירי גימלאות ותשלומים אחרים *

דתית ולשאיירי גימלאות ותשלומים אחרים נוספים שי-
שולמו מקופת המועצה הדתית. ניגש להצבעה.

הצבעה

הצעת ההחלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה דתית ושאיירי גימלאות ותשלומים אחרים נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

קודם שאנו עוברים להצעה הבאה אני רוצה להביא לאישור הכנסת את ההחלטה הזאת : בתוקף סמכותה לפי סעיף 14 לחוק שירותי הדת היהודיים (נוסח משולב), תשל"א—1971, ולפי סעיף 2 לחוק הרשויות המקומיות (גימלאות לראש רשות וסגניו), תשל"ז—1977, מסמיכה הכנסת את ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה

* נספחות.

ח. הצעות לסדר-היום

1. הבטחת מקומות עבודה למסיימי בתי-ספר לרפואה בישראל

יש מקום סביר להניח שרבים מן המתמחים המובטלים, בוגרי בתי-הספר לרפואה בארץ, מתביישים להירשם בלשכות העבודה ולכן מספר המובטלים מגיע, על-פי השערה, לכפליים ממספר הרשומים בלשכות והוא נע בין 250 עד 300 מובטלים.

חברי הכנסת, סיפר לי אחד המתמחים כי מאז נובמבר 1979, כשבעה חודשים, מתדפק הוא על דלתות כל בתי-החולים בארץ, מציע את שירותיו ומושב ריקם. חמישה חודשים הוא בבחינת מובטל. הוא גולד בארץ, התחנך בה, שירת בצה"ל, היה חניך מצטיין בבית-הספר לרפואה, אוהב את הארץ, רוצה לחיות בה, אך אינו מוכן לוותר על מקצוע הרפואה, ומשום כך מצא עצמו מנסה מזלו בשגרירות קאנאדה, השמחה — על-פי האינפורמציה שבידי — לקלוט רופאים בוגרי בתי-ספר לרפואה ביש-
ראל.

חברי הכנסת, מ"ד עד 4 מיליון לירות — בהתאם לשוני שבין בתי-הספר לרפואה — משקיעה המדינה בהכשרתו של רופא בארבעת בתי-הספר לרפואה שזכו למוניטין מעולה בעולם כולו. טוב, הנוער שמים פעמיהם לבתי-הספר לרפואה. רובם — בעלי זיקה חזקה לארץ ולמכאוביה. מדוע, אדוני שר הבריאות, מוותרת המדינה בקלות כזו על כישוריהם, על שירותם ועל ההשקעות

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אורה נמיר : הבטחת מקומות עבודה למסיימי בתי-ספר לרפואה בישראל. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דומני ששנים לא עברה מערכת הבריאות טלטלה כה עמוקה, שתוצאותיה עשויות להביא לירידה משמעותית ביותר ברמת הרפואה בארץ. ודווקא היום, בשל המצוקות התקציביות הקשות ביותר, אנו למנהיגות חזקה היודעת כיצד ולאן לנווט את ספינת הבריאות הציבורית.

חברי הכנסת, על-פי נתוני הוועדה לתיכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה קיבלו בתשל"ט 282 סטודנטים תואר רופא בשלושה בתי-ספר לרפואה : בירושלים — 94 ; בתל-אביב — 124 ; ובחיפה — 64. בית-הספר לרפואה בבאר-שבע יוציא את מחזורו הראשון, 30 סטודנטים, בתש"ם. על-פי נתונים שנמסרו לי בעקיפין מלשכת התעסוקה לאקדמאים רשומים היום בלשכה בתל-אביב 50 מתמחים מובטלים, בלשכת חיפה — 50 מובטלים, ועשרות אחדות של מתמחים מובטלים בלשכת התע-
סוקה לאקדמאים בירושלים, רובם בוגרי בתי-הספר לרפואה בארץ וחלקם בוגרי בתי-הספר לרפואה באיטאליה.

שבגלל קיצוצים במספר הרופאים בארץ — וגם נקודה זו עדיין לא כל כך חמורה — ירדה או יורדת או תרד רמת הרפואה בארץ. עדיין המצב רחוק מזה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר מאמין במה שהוא אומר עכשיו?

שר-הבריאות א. שופטק:

אני מאמין בזה בהחלט. יתר על כן, אני בטוח שגם את מאמינה שבגלל זה לא יורדת רמת הרפואה בארץ.

אורה נמיר (המערך):

כן, כן, אני שומעת זאת מפי הרופאים וגם אתה שומע זאת ודאי, אבל אינך מקשיב.

שר-הבריאות א. שופטק:

נכון שיש בעיה של מחסור במקומות לקליטת רופאים, אבל אני יכול להגיד לכנסת שהמחסור הזה לא נוצר בגלל הקיצוצים שעדיין לא בוצעו. המחסור קיים בגלל עודף הרופאים בארץ. אני כבר התלוצצתי פעם אחת על כך בכנסת ואמרתי שאין אני יכולים ליצור חולים בשביל תעסוקת הרופאים. עכשיו אני יכול להגיד לכם יותר מזה: כשיש אבטלה, בהרבה מאוד שטחים אתה יכול ליצור עבודות מיוחדות כדי להעסיק אנשים בתקופת מעבר; בשטח הרפואה אי-אפשר לעשות זאת. נכון, יש בעיה של קליטת 150–200 רופאים. אינני רוצה להטיל אשמה במישהו, אבל אני יכול להגיד לכנסת שזוהי רק תקופת מעבר וגם בתקופה זו עומדים לרשות הרופאים עשרות מקומות עבודה בבתי-החולים בארץ. יצרנו עתה שילוב בין בתי-החולים המרכזיים לבין בתי-החולים הפריפריים. אנו אפילו פירסמנו מכרזים רק לפני שבועיים, ואתם יכולים למצוא אותם בכל העיתונים, על בתי-החולים הזקוקים לרופאים. לא בתל-השומר, לא ב"הדסה", אבל בבתי-החולים באשקלון, בצפת, בנהריה ועוד במקומות כאלה.

אתמול השתתפתי בוועידה של רופאי קופת-החולים ושמעתי במידעני מפי יושב-ראש המרכז של קופת-החולים הפרופסור דורון על מקומות קליטה במרפאות, למתמחים.

אורה נמיר (המערך):

תודה-לאל שקיימת קופת-החולים.

שר-הבריאות א. שופטק:

יש גם מקומות פנויים במקצועות רפואיים שונים, אפילו בבתי-החולים המרכזיים והגדולים. לא בגניקולוגיה אבל כן בגריאטריה. אנו נתקלים במקרים שהרופאים אינם רוצים ללכת למקצועות האלה שיש בהם מחסור ואינם רוצים ללכת גם לבתי-החולים מסויימים.

לא אכחיש שקיימת גם הבעיה של קליטת רופאים המסיימים את לימודיהם ואשר יצטרכו במשך הזמן להי-קלט בבתי-החולים. אבל זוהי תקופת מעבר.

אורה נמיר (המערך):

אולי אני יצרתי את הבעיה?

שר-הבריאות א. שופטק:

אני רוצה להגיד לכם בכל הבהירות, ואתמול כבר אמרתי זאת לרופאים ישירות: יש בעיות בתוך המערכת אבל קיימים מקומות קליטה אפילו בתוכה, ואפשר היה

העתקות שהשקיעה המדינה בהכשרתם? כיצד ייתכן שמאגר זה יבזבז במחירי, בחוסר התייחסות רצינית וללא נסיון כבד-משקל להתמודד עם הנושא?

אין זה סוד כי דקאני בתי-הספר לרפואה — ולהם מוניטין ראשון במעלה הן כרופאים והן כמייצגי מחשבה רפואית — גורסים חד-משמעית, גם הם וגם ראשי מוסדות להשכלה הגבוהה, כי אין בארץ עודף רופאים. טענותיהם החוזרות, שלדאבוני אינן מקובלות על קובעי המדיניות, הן — ואצטט כמה מהן — כי במקצועות מסויימים מסתמן עודף ברופאים; כי ייתכן שיש עודף ברופאי בתי-החולים, אך קיים חוסר ברופאים מעולים במרפאות; כי היום כל רופא המציג דיפלומה מקבל רשיון; כי אין בחינות רישוי לרופאים הכאים מחוץ-לארץ, דבר שלדבריהם אינו קיים בשום מדינה אחרת; כי יש להפעיל בחינות אחידות לכל הרופאים במדינה; כי המספר הנוכחי של הרופאים הוא המינימום הדרוש למדינה כדי לקיים את המערכת מבחינת כמות ואיכות וכדי ליצור עתודה; כי אם יהיה קיצוץ במספר לומדי הרפואה בארץ ייפגע עמוד התווך של הרפואה בישראל ותוך 10–15 שנה לא יהיו די אנשים בעלי יכולת לתפוס עמדות תווך ברפואה; כי אין מקום לקצץ במספר הסטודנטים; כי בתי-הספר לרפואה מוכנים לשחרף פעולה עם משרד הבריאות אם בכוונתו להתמודד עם בעיית ויסות מספר הרופאים; כי בסיס הרפואה הוא במערכת המרפאות, ורמתה של זו יורדה; כי המשימה המרכזית היא לכוון את בוגרי בתי-הספר לרפואה לרפואה מרפאתית; כי רבע מהסטודנטים לרפואה הם עתודה אקדמית של צה"ל; כי יש להבטיח מאגר רופאים מינימאלי הדרוש לשירות הציבורי; כי הקיצוץ הנוכחי בתקנים בבתי-החולים פירושו מכה ניצחת לרמתה הגבוהה של הרפואה הישראלית.

מישהו מקשיב לטיעונים האלה, אדוני שר הבריאות? האם אתה, אישית, מוכן לשאת את "אות קין" שבתקופתך חלה ההתדרדרות הנוראה הזאת בשירותי הרפואה בארץ וברמתה? דומני, חברי הכנסת, שאיש מחברי הבית לא יתן יד לתהליך נורא זה. אין להעלות על הדעת כי מתוך 1,300 רופאים שקיבלו בשנה החולפת רישיונות עבודה ממשרד הבריאות 300 בלבד הם בוגרי בתי-הספר לרפואה בארץ. הבטחת מקומות עבודה למסיימי בתי-הספר לרפואה בישראל מחייבת חדשה בתיכנון המערך הרפואי: יצירת תנועה דו-סטרית בין בתי-החולים לבין הפריפריה, המרפאה; שנת שירות בישובים מרוחקים; והעלאת רמתם הרפואית של חלק מבתי-החולים.

לא די בהכרזותיהם התכופות של השר ומנכ"ל המשרד המשקפות, לדעת רבים ובכירים במערך הרפואי, פעולות חסרות מחשבה, תיכנוניות.

על כל אלה, אדוני היושב-ראש, אבקש התייחסותה הדרושה של הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

ישיב שר הבריאות.

שר-הבריאות א. שופטק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבעיה אשר הועלתה עליי-י חברת-הכנסת אורה נמיר היא בעיה חמורה ורצינית. אולם הדראמטיזציה שבה היא ליוותה את העלאת ההצעה היתה לא רק מוגזמת ומופרזת אלא גם מיותרת.

אין שום סכנה לירידת רמת הרפואה בארץ. אין שום התדרדרות בשטח זה ולא צריך להטיל אימים על הציבור

למקצוע זה. כיום בתי-ספר לרפואה מוכנים לקבל גם רופאים בהסבה מקצועית.

אם כן, הבעיה היא בעיה ואנו זקוקים לרופאים גם בתקופות של חירום במדינת ישראל. רופאים אלה שיעזבו את הארץ יחסרו מאוד, בייחוד במקומות העימות, ואנחנו צריכים לעשות הכול בעניין זה, ואמנם אנו עושים הכול ומקדישים תשומת-לב לבעיה ויודעים את ערכה ואת חומרתה. וזה מה שניתן לעשות בתוך המערכת: לשלב אותם בעבודה במקצועות אחרים, בבתי-חולים בפריפריה, או גם במרפאות, שבהן אינם רוצים כל כך. תיכף רוצים הם ללכת לבית-חולים, ודווקא לבית-החולים המרכזי והמשוכלל. כלום לא היו לנו בעיות רציניות מאוד בתחילת השנה גם בענייני הסטאז? כולם רצו ללכת רק למקומות המשוכללים ביותר.

אני מצדיק את העלאת הבעיה. אסור להזניח אותה, ואני רק חושב שלא היית צריכה לעשות דראמטיזאציה לגבי רמת הרפואה ואיכותה. רמת הרפואה אצלנו היא עדיין לתפארת, ואני עוד מקווה שאחד הפתרונות האפשריים גם לבעיה הזאת של עודף רופאים יהיה בכך שנוכה בקרוב שהארץ הזאת תמשיך חולים מחוץ-לארץ, מפני שרמת הרפואה בארץ היא כה גבוהה. אפילו בכך אנחנו דנים ומטפלים, ויש אפשרויות. לדעתנו יש לארץ הזאת כל הנתונים להיות ארץ משיכה בתחום המרפא, כמו ארצות אחדות בעולם.

צדקת, חברת-הכנסת אורה נמיר, במלים הראשונות שלך, שאנו עוברים טלטלה גדולה מאוד. זאת אמת. אנחנו אמנם עוברים טלטלה גדולה מאוד, ואני מקווה שנחגבר על כל הקשיים האלה ונצא מהם בשלום, אבל רמת הרפואה בארץ לא תיפגע כחוא-זה, אף לא בגלל הקיצוצים.

היות שאני מחשיב מאוד מאוד את הבעיה הזאת אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
לאינו וועדה?

שר-הבריאות א. שופטק:
לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אני שואל את חברת-הכנסת אורה נמיר אם היא מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

אורה נמיר (המערך):
כן.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

למלאם אילו הרופאים עצמם היו נותנים כתף בסידורי העבודה — למשל, יש רופאים התופסים יותר ממקום עבודה אחד. כך שקיימות אפשרויות רבות גם בתוך המערכת עצמה ליצור מקומות עבודה בשביל הרופאים הצעירים המסיימים את לימודיהם.

חייקה גרוסמן (המערך):
יש לך תקנים בשבילים?

אסתר הרליין (המערך):
הם לא היו ב-19 בנובמבר 1979.

שר-הבריאות א. שופטק:
אני מדבר על מצבת התקנים הקיימת, שבתוכה יש עוד הרבה אפשרויות.

אנו נוכל להסדיר את הבעיות האלה אך ורק בכוחות משותפים. באמת קשה לנו, בעיקר כאשר אנו שומעים כל הזמן — ואת לא עמדת על הנקודה הזאת, אבל אלינו מגיעים הדים רבים — על ירידה מן הארץ. הם אומרים: יש לנו מקום בניו-יורק, בשווייץ, בדרום-אפריקה. אם אתה לא מסדיר לנו מקום עבודה תיכף ומיד, ובאותו מקצוע שאנו רוצים בו, ובאותו בית-חולים שאנו רוצים בו — אנו יורדים מן הארץ. אני מתאר לי שחלק מהם גם עשה זאת. אנו מגלים רגישות לנושא זה ומקדישים לו תשומת-לב. הנה קיימנו אתמול — משרד הבריאות והיושב-ראש של אירגון בתי-החולים — ישיבה מיוחדת עם ראש הממשלה בשאלה כיצד למנוע את הסכנה של ירידת רופאים מן הארץ. כמור אנחנו עושים הכול בשאלה זו. אני רוצה לומר לכנסת שאינני חור שב שתופעה זו כל כך מוצדקת וכל כך מקובלת. כפי שאת עצמך תיארת, חברת-הכנסת אורה נמיר, המדינה משקיעה הרבה ברופא. אינני יודע אם זה בין 2 ל-4 מיליון לירות, כפי שאמרת. אני חושב שזה מגוון. זה מתקרב ל-2 מיליון לירות. אם כן, אינני חושב שזה כל כך מקובל, נכון וצודק שתיכף ומיד יסע אותו רופא לחוץ-לארץ, וזאת בגלל תקופת המעבר, כדי שלא יצטרך ללכת לעבוד באותו מקצוע שמוצע לו ולאותו מקום עבודה שמוצע לו. אינני חושב שהוא רשאי לעשות את הדבר הזה רק משום שיש לו האפשרות לנסוע לחוץ-לארץ ולעבוד במקצוע שבו הוא רוצה לעבוד. אינני חושב שזה מוצדק.

אורה נמיר (המערך):
בזה אתה צודק.

שר-הבריאות א. שופטק:

יש גם בעיות של הסבה מקצועית. נוצרה עכשיו אפילו אפשרות שלא היתה קיימת קודם לכן. בתחילה בתי-ספר לרפואת שיניים לא רצו לקבל רופאים שהוסבו לרפואת שיניים אלא רצו לקבל תלמידים הפונים מלכתחילה

2. תעריפי הנסיעות בתחבורה הציבורית

אסתר הרליין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמחה לראות את שר התחבורה בתוכנו כשהוא במלוא המרץ וכושר העבודה ואני מאחלת לו בריאות טובה ומלאה. כבוד היושב-ראש, אני רוצה להודות לחברי ועדת

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת יעקב ז'אק אמיר ואסתר הרליין: תעריפי הנסיעות בתחבורה הציבורית. חברת-הכנסת אסתר הרליין תנמק את ההצעה.

אין כסף, ולכן חרשו לי אולי להשכיל אתכם באי אלו מחירים הנהוגים היום. אילו נסעתם היום בחור תל-אביב, חיפה או ירושלים הרי הייתם חייבים לשלם 9 לירות. הבה נסתכל על מחיר הנסיעות הבינ-עירוניות. מתוך כבוד לשותפי להצעה זו לסדר-היום אני מתזקק ביד דוגמה של כרטיס נסיעה ירושלים-דימונה: מחירו — 181 לירות. בשל כבודה של ירושלים ובשל חגה היום הגה מחירים מירושלים למקומות אחרים: ירושלים-תל-אביב — 104 לירות לעומת 69 לירות המחיר לפני שבועיים; ירושלים-חיפה — 200 לירות; ירושלים-באר-שבע — 152 לירות; ירושלים-קריית-שמונה — 302 לירות; ירושלים-טבריה, דרך הבקעה — 256 לירות לעומת 170 לירות רק לפני שבוע ימים. ירושלים-אילת — זו צרה גדולה — 395 לירות. אילו גרתי בחיפה, ואני אומרת זאת לחברי הגרים בחיפה, הרי מחיר נסיעה מחיפה לאילת "מצרך החדש" — 515 לירות.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

אני נסעתי מאל-עריש לקהיר בשירות ב-180 לירות.

אסתר הרליץ (המערך):

כל הכבוד. נעשה חשבון לפי הקילומטראז'.

חברי הכנסת, נעשו בנפשכם זוג הגר בבאר-שבע ונוסע לבית-מילה של בן האח בקריית-שמונה, כמקובל בחברה הישראלית. ובכן לא תאמינו — מחיר הכרטיס לשני בני הווג, הלך וחזר, הוא 1,268 לירות. אנשי דימונה, למשל, נזקקים לשירותים רבים, בענייני בריאות, חינוך וכדומה, בבאר-שבע. מחיר נסיעה הלך וחזר מדימונה לבאר שבע — 76 לירות.

לא רק בנוסעים לביקורים משפחתיים, לבילויים ולחופשות מדובר, אף כי גם אלה חשובים, אלא גם ברבים בארץ הגרים במקום אחד ועובדים במקום אחר: אנשי הרבי מגור בחצור העובדים בירושלים; אנשי קריית-שמונה העובדים בצפת; אנשי כרמאל העובדים בחיפה; וערבים רבים הגרים בכפרים ועובדים במקומות אחרים. כל אלה הן תופעות של חברתנו הנבנית ויש בהן חיוב וחיוניות. העלאת המחירים השירותית והדראקונית בתח" בורה העיבורית היא נוגדן של פיזור האוכלוסיה, של פיתוח הארץ ושל קליטת העלייה. ההעלאות האלה הן דלק לאינפלציה, שכן מחיר התחבורה העיבורית הוא מרכיב בקביעת מדד יוקר המחיה. חברי הכנסת, הידעתם כי מאז 1978 עלו מחירי התחבורה העיבורית שש פעמים, ובסך-הכול, כמו שאמרתי, פי חמישה-וחצי או יותר מ-400%, וזה כאשר המדד בתקופה המקבילה עלה רק ב-2.5%. אז אילו מצרכים שעלו הרבה, כמו לחם, גבינה או חלב, לא עלו כמו המחירים של התחבורה העיבורית.

גם אם רצה שר האוצר להפחית בסובסידיה של התח" בורה, ואכן הסובסידיה ירדה מ-80% ל-15%, לפי תחשיב משוקלל, הרי עשה דבר לא נכון באשר השתמש בתחבורה הבינ-עירונית כדי לסבסד את התחבורה העירונית. מדוע ישלם נוסע בעד נסיעה בינ-עירונית יותר מעלותה? מחיר הנסיעה מירושלים לתל-אביב, כפי שמסרתי, הוא 104 לירות, בעוד עלותה למסעיל היא 55 לירות בלבד. מדוע נענש מי שגר בבאר-שבע או בדימונה או במעלות על שהוא גר שם, ומדוע חייב הוא לסבסד את האיש הנשאר במרכז הארץ? מדוע לא נקבע, וזו שאלה נוספת, סכום עגול למחיר הנסיעה העירונית, כמו בניו-יורק, למשל? כמה דלק נשרף בעוד הנהג מחזיר לנוסעים לירה אחרי

הכנסת, על כל סיעותיה, מהאוסוויציה ומהקואליציה, על שהעניקו להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת ז'אק אמיר ושלי שני כוכבים ואיפשרו את ההעלאה הדחוסה של הנושא: "תעריפי הנסיעות בתחבורה הציבורית" על סדר-יומה של הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שחברי הכנסת מודעים לעבודה כי בשבוע שעבר עלו מחירי הנסיעה באוטובוסים ב-50% בממוצע וכי בשנה האחרונה עלו מחירים אלה ב-400% ויותר — פי חמישה-וחצי. האמת צריכה להיאמר שהאוטובוס מתחרה בגבינה.

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי אני מבקשת לומר לחברי הכנסת שנושא התחבורה הציבורית, העירונית והבינ-עירונית הוא אחד הנושאים החיוניים ביותר במדינה, ואילו לכנסת אין כל דעה לגביו. יתירה מזאת: אין שום גוף ציבורי אחר שבידו הסמכות להכריע בנושא של עלות התחבורה הציבורית. אם הכנסת היא אמנם הגוף המייצג את הציבור בכללו ואת האיש הקטן בפרט יש לדיון של היום ערך ומשמעות עקרוניים. אני מקווה כי מעכשיו ואילך יוטל על ועדת הכלכלה של הכנסת, או על כל ועדה אחרת, לאשר את מחירי התחבורה הציבורית. זו חובתנו, חברי הכנסת, וזה אף תפקידנו.

חברי-הכנסת ז'אק אמיר ואני נזעקנו לנושא התעריפים החדשים שהממשלה הפעילה בשבוע שעבר בתחבורה הציבורית, בעיקר אלה שבתחבורה הבינ-עירונית, מפני שראינו במדיניות התעריפים הזאת פגיעה באוכלוסיה הזקוקה לתחבורה הציבורית, פגיעה בפיזור האוכלוסיה, ומעל הכול — ניגוד למדיניות הלאומית של עידוד השימוש בתחבורה הציבורית. ראינו גם סכנה להמשך תיסעולו התקין של שירות ציבורי זה.

אני מקווה כי מקובל על הכול כי התחבורה הציבורית היא שירות חיוני לאזרח ולציבור, כמוה כמים וכתשלם וכמצרכי האוכל הבסיסיים. בעולם כולו הוכח כבר כי התחבורה הציבורית היום אינה עסק רווחי. אכן הדבר התברר כבר לפני העליית הגדולות במחירי הדלק. תעריפי התחבורה הציבורית הם מרכיב של מדיניות לאומית וחברתית. מדיניות החייבת לקבוע סלי-שירותים לאזרח, מדיניות הפועלת לפי יעדים לאומיים והחייבת להביא בחשבון גם את גורם התחבורה הציבורית. במקרה של ישראל פיזור האוכלוסיה הוא יעד לאומי המחייב תחבורה ציבורית וזוהי ככל האפשר למקומות המרוחקים דווקא. יתירה מזאת, מדיניות לאומית חייבת להתחשב באופיו של העם, בהרגליו ובאורחות חייו. לגבי העם היהודי בכלל ולגבי העם היושב בישראל קשרי משפחה הדוקים ועזרה הדדית בתוך המשפחות הם נתון שאי-אפשר להתעלם ממנו.

חברי הכנסת, סובסידיה לתחבורה ציבורית היא סוב-סידיה לנצרך ולא למצרך. זה כלל מקודש דווקא על ממשלת הליכוד. חברי הכנסת, ממשלת ישראל הטילה בשבוע שעבר על הציבור לוח תעריפים חדש לנסיעות הבינ-עירוניות שהציבור לא יוכל לעמוד בהם. מחירים אלה מנוגדים לכל יעד לאומי וחסרים כל הגיון ציבורי וחברתי. יש לי יסוד סביר להניח כי, כמו לגבי שירותים חברתיים אחרים, נקבעו הדברים האלה על-ידי האוצר ולא על-ידי אנשי המשרד הנוגעים בדבר. חברי הכנסת, הממשלה החליטה, כפי הנראה, כי הנסיעות הבינ-עירוניות תהווה את הסובסידיה לנסיעות העירוניות.

חברי הכנסת, אנחנו נוסעים בתחבורה הציבורית חנים

ששמו תחבורה ציבורית צודקים שעם קיצוץ הסובסידיות רואה הממשלה צורך לסבסד מצרך זה, שהוא ניתן כסובסידיה לנצרך ולא למצרך. בתקציב 1979/80 הגיעה הסובסידיה לתחבורה הציבורית ל-4 מיליארד לירות, אך בתקציב שנה זו תהיה סובסידיה לנסיעה הציבורית.

אבל נחזור לוויכוח הקיים לגבי העלאת התעריפים האחרונים בין הקואופראטיב לבין הממשלה, ולזה גם חברת הכנסת הרליץ התייחסה בצורה ישירה, למעשה. גם בהצעה האחרונה שהנהלת הקואופראטיב הגישה למשרד בקשר להעלאת התעריפים הסתכם שיעור ההעלאה הממוצע, שהוצע על-ידי "אגד", ב-57.8%, לעומת ממוצע של 52% שאושר על-ידי משרד התחבורה. גברתי, הצעה זו היתה הצעה של משרד התחבורה והיא, כמובן, אושרה על-ידי ועדת השרים. הוויכוח איננו בין הדואגים, כביכול, לציבור, ובפרט לציבור מעוטי-היכולת, שינוע בתחבורה הציבורית יותר בזול, ובין משרד התחבורה המנסה להטיל נטל כבד מנשוא דווקא על שכבות אלה המשתמשות בתחבורה הציבורית. הוויכוח האמיתי היה בין נסיון של הקואופראטיב להטיל את עיקר מעמסת ההתייכרות על מעוטי-היכולת הנאלצים להשתמש בתחבורה ציבורית יום יום לצרכיהם החיוניים, באין לרשותם אמצעי תחבורה אחר, ובין גישת משרד התחבורה הסובר כי אין להטיל את עיקר המעמסה על השכבות העממיות, על העובדים המשמשים בתחבורה הציבורית בנסיעתם לעבודה, על הקשישים הנהנים מהנחות, על התלמידים הנוסעים לבתי-הספר ועל עקרות-הבית הנוסעות לקניות ולשירותים קה"לתיים.

בהצעת "אגד" האחרונה שהוגשה לי הציע הקואופראטיב להעלות את התעריפים ביותר מ-65% לגבי 90% מהנוסעים ב"אגד", ואילו לגבי האחוז של יתר הנוסעים הציע להעלות רק בממוצע של 30%, דבר שגם חברת הכנסת הרליץ הנכבדה התייחסה אליו בקשר להצעתה לדיפרנציאציה של העלאת התעריפים. אילו נתקבלה הצעת "אגד" היתה היא מעלה את התעריפים גם לגבי כל נוסעי "דן" ושירות הנסיעות בבאר-שבע, ביותר מ-65%. חשוב לציין כי בהתאם להצעת "אגד" היתה הנסיעה העממית הנפוצה ביותר, שהיא הנסיעה העירונית והפרברית, מתייקרת ב-66.7%. זו הלירה ש"אין לה ערך" שעליה דיברה חברת הכנסת הרליץ.

אתיחס למספרים אבסולוטיים ולא לאחוזים. מדובר, לפי נתוני המפעלים, ב-1.240 מיליון נסיעות עירוניות ופרבריות המבוצעות ב"אגד" מדי יום ביומו, מתוך סך כולל של 1.470 מיליון נסיעות, וכמירכנ 815,000 נסיעות המבוצעות על-ידי "דן" מדי יום. מדובר על 2 מיליון נסיעות ליום. לגביהם מציע "אגד", וחברת הכנסת הרליץ תמכה בזה, העלאה ב-67%, ואילו משרד התחבורה קבע שלא תהיה עלייה גדולה מ-50%. לא 10 לירות אלא 9 לירות. ללירה הזאת, לגבי אותה כמות נוסעים ומשפחות ברוכות-ילדים ושכבות במצוקה, יש ערך רב. מייד נראה מה הערך בחשבון הוצאותיהם. עם אלה, המאסה הזאת שיינתן, שהיא יותר מ-2 מיליון נוסעים ליום, עם אלה רצה "אגד" "להיטיב" על-ידי העלאה של יותר מ-67%. מי הם? האם מדובר בשכבות העשירות, או אולי אלה דווקא השכבות העממיות הנאלצות להשתמש בתחבורה ציבורית ואין להן רכב פרטי, וגם בני שכבות במצוקה ומשפחות ברוכות-ילדים? משרד התחבורה סבור היה כי העלאת תעריפי הנסיעה לגבי שכבות אלה ב-50%, ולא יותר, היא הגישה הצודקת מבחינה חברתית.

לירה? חברת הכנסת תמיר, מה מידת זיהום האוויר הנגרמת על-ידי מנוע דולק? כמה זמן יקר מבוזזים הנוסעים וגם הנהג כאשר הוא צריך לפרוט לכל נוסע עשר לירות? כיצד ישפיעו התעריפים הבין-עירוניים הגבוהים האלה על השירות לנוסע ועל חדירות הנסיעות? אני רוצה לקוות כי "אגד", המפעיל קווים אלה, לא יסיק מסקנות ולא יכניס אותנו למעגל קסמים של ירידה במספר הנוסעים וירידה ברמת השירות ובחדירותו. האם לא יגרמו התעריפים הגבוהים בנסיעות בין-עירוניות לשימוש יתר ברכב פרטי או במוניות שירות? בקו כמו אשדוד מחיר הנסיעה במונית זול ממחיר הנסיעה באוטובוס. כיצד ישפיע דבר זה על תצרוכת הדלק, על זיהום האוויר, על מחיר החלפתם ואפילו, חלילה-לחוס, על סיכויי ההיפגעות? איזו השפעה תהיה לכל אלה על פיזור האוכלוסיה ועל קליטת העלייה ועל הקשר בין הערים הראשיות לישובים הפריפריים החיים על שירותים, דוגמת ישובי חבל לכיש סביב קריית-גת? ומכאן מה תהא ההשפעה על רמת החיים, רמת החינוך, התרבות והבריאות, ומעל לכול — מה תהא ההשפעה על יישוב הגליל והנגב?

חברי הכנסת וכבוד השר, הרשו לי לומר כי אין זה מאוחר להתייחס לנושא הזה. ניסינו להעלות את הנושא לפני שבוע, והממשלה לא הסכימה לכך. אבל טוב מאוחר מלא כלום. הכנסת לא רק רשאית אלא גם חייבת לבדוק את החלטות הממשלה, ואם יש צורך — גם לשנותן, או לכל הפחות למנוע את המשך המגמה הנראית לנגד עינינו בעליל כבלתי-רצויה. הכנסת חייבת, על-יפי שיקול-דעתה ומתוך אחריותה הציבורית לאוכלוסיית הארץ, לבדוק מחדש את כל מערכת העלויות והמחירים של התחבורה העירונית והבין-עירונית. המחירים שנבקעו יגרמו לעליית האינפלציה, לסבל לשכבות החלשות והבינוניות המשמשות בתחבורה הציבורית, לנטישת עיירות-הפיתוח ול-ריכוז יתר של אוכלוסיה במרכז הארץ. המחירים האלה יגרמו להורדת רמת השירות בתחבורה הציבורית.

הכנסת חייבת, על-יכן, אדוני היושב-ראש, לתת את דעתה על כל אלה ולקבוע כיצד מעתה ואילך תטיל את פיקות על מחירי התחבורה הציבורית לטובת הציבור ולרווחתו, לטובת המדינה ולפיתוחה.

היו"ר י. מ. אברמביץ:
ישיב שר התחבורה.

שר-התחבורה ח. לנדא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביע את תודתי לחברת-הכנסת הרליץ על ברכתה.

ועתה לנושא. אין עומדים לרשות משרד התחבורה מיליוני לירות כדי לפרסם מודעות בעתונות ולהציג בהן את צידקת עמדתו בקשר לעליית התעריפים בתחבורה הציבורית, מה שאין כן לגבי "אגד", שהוציא לאחרונה כ-1.5 מיליון לירות, ומה גם שהפיתוסם שלו יש בו כדי להטעות את הציבור.

חברי הכנסת, לא היה כל ויכוח בין משרד התחבורה לבין "אגד" על הצורך בהעלאת תעריפי התחבורה הציבורית. להיפך, "אגד" ביקש בעבר ממשרד התחבורה, כל אימת שדובר על העלאת התעריפים, שיעורי העלאה גדולים בהרבה מאלה שהמשרד היה מוכן לאשר. שכן בטרם העלייה האחרונה הגיע שיעור הסובסידיה ב"אגד" להיקף העולה על 60% ממחיר הכרטיס.

אני רוצה לומר מייד: הטוענים לסיבסוד מצרך זה

שר-התחבורה ח. לנדא :
גם "אגד" הציע 37 לירות. אבל העיקר היה שלא להכביד על שני מיליון הנוסעים יום יום. יותר משני מיליון משתמשים בתחבורה ציבורית יום יום. אין להכביד על מי משתמשים בתחבורה ציבורית, משפחות מרובות ילדים, ילדי בתי-הספר וקשישים. זו היתה הבעיה העיקרית שאליה התייחס משר התחבורה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אפשר לומר משהו, אדוני השר ?

שר-התחבורה ח. לנדא :
כן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אני רוצה לספר לך שהיום משפחה בת 4 נפשות הרוצה להגיע מדימונה לתל-אביב צריכה לשלם קרוב ל-1,300 לירות הלוך וחזור ; וזה כמעט 15% משכר העבודה החודשי של עובד טקסטיל. אני רוצה לשאול, האם אנחנו רוצים לשמור אותם בתוך אזורי-הפיתוח, רחוקים ממרכז הארץ ? אסור שזה יהיה.

שר-התחבורה ח. לנדא :
התחבורה הציבורית מסובסדת, היא אינה נקבעת באופן חפשי. אין בה תחרות, יש בה מונופול. התחבורה הציבורית מסובסדת ונהנים ממנה, ראשית-כול, המוני העם, מי משתמשים בה יום יום לצרכי עבודתם. נהנים מי שאין להם רכב פרטי משלהם.

חברי הכנסת, אין בדעתי בהזדמנות זו, כל עוד לא נבדק הנושא עד תומו, אך הוא ייבדק באופן יסודי, להתייחס לבעיית המונופול הקיים בתחבורה הציבורית בארץ. ברור כי קיום המונופול אינו בריא ואין הוא לטובת הציבור. מקום שבו אין תחרות אין שירות יעיל וטוב, ואולי "אגד" הוא ההוכחה לכך. התלונות הנשמעות גם בימים אלה על השירות שהוא נותן בתחבורה העירונית והפרברית יוכיחו זאת. זה נושא המצריך דיון נכבד, מעמיק ויסודי, לאחר הכנה ובדיקה יסודית. אני מציע שהכנסת לא תקיים דיון בנושא שהעלתה חברת-הכנסת אסתר הרליץ.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

אורה נמיר (המערך) :
אדוני השר, למה לא לדון ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
למה למנוע דיון בוועדה פארלאמנטארית ? זו לא מדיניות חוץ ובטחון.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה) :
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לראות את ההצעה לסדר-היום שהעלתה חברת-הכנסת הרליץ בהקשר הרבה יותר רחב מזה של סוגיית העלאתם של מחירי התחבורה בלבד. משום כך אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה לדיון מעמיק, על-מנת שהכנסת תהיה מעורבת בסוגיה. ואלה הם הנימוקים : אנחנו מצויים עכשיו בעיצומו של משבר דלק, משבר האנרגיה. הקשר בין השימוש בתחבורה הציבורית לבין המשבר הזה הוא קשר כל כך הדוק עד שאין הגיון להסיר הצעה כזאת מסדר-היום מבלי לתת לכנסת אפשרות לדון בה. הנושא קשור אמיץ בבעיה הכלכלית, בסוגיית התחבורה

חברי הכנסת, חשבון פשוט מוכיח כי משפחה בת 4 נפשות היתה מוציאה לתחבורה הציבורית, על-פי "אגד" — כשנני מדבר על הנסיעות היומיומיות בתחבורה הציבורית — משפחה כזו היתה מוציאה 1,500 לירות לשנה יותר מאשר על-פי הצעת משרד התחבורה. משפחה בת 8 נפשות היתה מוציאה 3,000 לירות בשנה. בידי מי, איפוא, הגישה החברתית הצודקת ? תמוה, לכאורה, למה יש ל"אגד" עניין כה רב דווקא ביתר 10%, מדוע הוא מעוניין להגן עליהם בהתייקרות התעריפים, וכי הם לא ישלמו מעל 30%, דבר שעליו הגנה בלהט חברת-הכנסת הרליץ. אלה 10%, כאשר באותו זמן מדובר בפגיעה חמורה ב-90% האחרים, הנותרים, שאין להם. הסוד גלוי. מדובר ב-10% המשתמשים בתחבורה בין-עירונית, מרביתם בקווים תל-אביב-ירושלים, תל-אביב-חיפה ותל-אביב-באר-שבע, שבהם קיימת תחרות של מסיעים אחרים, כמו שירות מוניות ורכבת. ואילו לגבי 90% מציבור הנוסעים ש"אגד" הציע להכביד עליהם, וחברת-הכנסת הרליץ היום גם היא אמרה שניתן להכביד עליהם עוד יותר, ל-90% אלה אין ברירה אלא להשתמש בתחבורה ציבורית. אכן זו הסיבה האמיתית. "אגד" רוצה לנצל את המונופול שיש לו ובאמצעותו להפלות במחירים בין נוסעים, כך שסך כל ההדיון אשר יהיה לו יגדל.

הועלתה טענה כי מספיק, למעשה, להעלות את התעריפים בנסיעות הבין-עירוניות בשיעור נמוך מזה שהוצע על-ידי הממשלה, כי קווים אלה הם רווחיים והם מסבסדים את הקווים העירוניים וקווים בלתי-רווחיים אחרים. שמענו את הטענה הזאת מעל הבמה לפני דקות ספורות. האמת היא כי אין ביכולת "אגד" להמציא את חשבון העלות של קווי התחבורה שהוא משרת. לא פעם אחת ביקש משרד התחבורה מ"אגד" את תמחירם של קווים או של אזורי קווים, אך טרם זכה לקבלם.

אסתר הרליץ (המערך) :
משרד התחבורה חוזר על הטענה הזאת הלוך וחזור ואני במו עיני ראתי את מה ש"אגד" מציע.

שר-התחבורה ח. לנדא :
אני מודיע לך במלוא האחריות שביקשנו את תמחירם של קווים או של אזורי קווים ולא קיבלנו. לאחרונה אמרו שאולי יוכלו לספק. אני אומר זאת במלוא האחריות.

אין, איפוא, לדעת בדיוק אם, בכמה ואילו קווים הם רווחיים ומסבסדים קווים בלתי-רווחיים. אבל חובתי לציין כי מערכת התעריפים והסובסידיות בתחבורה הציבורית מבוססת על סל עלויות כולל, המשקף את כל פעילות "אגד" ללא הפרדה בין קווים. ייתכן, איפוא, כי קו מסוים עתיר נוסעים מסבסד קו שהוא בלי נוסעים. הוא הדיון בתחבורה הבין-עירונית והעירונית כאחד. רק אם "אגד" ימציא למשרד את תמחירי הקווים נוכל לדעת ולהתייחס לבעיית העלאות תעריפים דיפרנציאליות.

אין גם בהעלאת התעריפים האחדה, כפי שקבע משרד התחבורה, כל הרעה במצבם של תושבי אזורי-הפיתוח. הרי גם אוכלוסיה זו משתמשת בתחבורה הציבורית בעיקר לצרכי עבודה ובקווים אלה הצעת "אגד" אינה מקילה עמם. חברת-הכנסת ז'אק אמיר, בנסיעה בקו דימונה-באר-שבע אין הבדל בין המחיר ש"אגד" הציע לבין המחיר שמשרד התחבורה הציע. אין שום הבדל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
38 לירות היום, אבל בין דימונה לתל-אביב 180 לירות.

לים עממיים של "אגד-תור" בחג השבועות. אוטובוסים ממוזגים, מדריכים מוסמכים. "מתל-אביב לארבעה מקומות ומחפפה גם כן למקומות שונים, טיולים בעיצומו של חג השבועות. מה קורה כאן? איך יכולה חברת "אגד" לתכנן פגיעה כה גסה בקדושת חג מתן תורה? לצערנו הגדול מרשה לה חברת "אגד", מפעם לפעם, לפרוץ פרצות בערים מסוימות, לחלל שבת בכניסת השבת או ביציאת השבת. אני רוצה לומר ל"אגד" שהציבור הדתי לא יסבול זאת. גם אם חברת "אגד" לא היתה חברה מונופוליסטית לא היתה יכולה לזלזל בקדושת השבת, על-אחת-כמה-וכמה כשהיא חברה מונופוליסטית. יהודי שומר שבת, יהודי המוסר נפשו לשמירת קדושת השבת — — —

חייקה גרוסמן (המערך):
מה איכפת — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אינך מבינה כמה כואב ליהודי שומר שבת כאשר הוא צריך לעלות על אוטובוס שיום קודם לכן דרס את קדושת השבת. אתם רוצים לאלץ יהודי כזה לעלות על אוטובוס כזה? אני אומר לכם: לא ולא.

אירה נמר (המערך):
חבריי וזרקים אבנים כל הזמן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
ייתכן שאנחנו אשמים. בגלל שתיקחנו בקשר לפרצות בקדושת השבת הם מרהיבים כעת עוז בנפשם וללא כל רתיעה וללא כל בושה — איני יכול להבין זאת לגמרי — מרשים לעצמם להכריז על טיולים עממיים של "אגד-תור" בחג השבועות.

(קריאה): עם ישראל מטייל בחג השבועות. הגיע הזמן שתדע את זה.

איני רוצה לנסוע באוטובוס שבחג השבועות דרס את קדושת חג. איני רוצה לעלות על אוטובוס כזה למחרת החג. אם חברת "אגד" אינה יכולה להתאים את עצמה — — —

חייקה גרוסמן (המערך):
כאשר אתה נוסע במונית, האם אתה בודק אם לא נסעה קודם בשבת?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כן.

אני פונה מעל במת הכנסת להנהלת "אגד" בבקשה לבטל מייד את תכנית הטיולים העממיים של "אגד" בחג השבועות, חג מתן תורה. אנו פונים אליך, שר התחבורה, בבקשה לקחת יומה ולבטל את תכנית טיולי "אגד" בחג השבועות. אנו אומרים להנהלת "אגד" שאם לא ישמעו לדברינו אנו נפנה אליך, אדוני שר התחבורה, בבקשה לבטל את המונופול שיש ל"אגד" בתחבורה הציבורית. כאמור גם בלי המונופול אין חברת "אגד" יכולה להר-שות לעצמה לחלל את קדושת השבת ואת קדושת החג. אם "אגד" לא תיענה לדרישתנו נבקש לבטל את המונופול. ניווכח מה כוחנו בעניין זה.

אמנון לין (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה? אבקש שתנסה להסביר לי בניחותה. מדובר בפועלים כל ימות השנה שיש להם סוף חופשה. מעל כל חילוקי-הדעות בינינו, כיצד אתה מעלה על הדעת שלא תינתן אפשרות לפועלים בחופשה

היומיומית, בסיתות הארץ ובאפשרות החברתית לקיים את המגעים בין הסביבה והאדם. מחירי הנסיעה צריכים להיות מושפעים מקשת רחבה של מרכיבים, ביניהם הקשר הסביבתי, הקשר התועלת, הקשר החברתי והקשר האור-באני. אני חושב שרק תועלת תצמח מכך אם הכנסת תהיה מעורבת בליבון הנושא.

אדוני שר התחבורה, אני פונה אליך ב-appeal. מכי-וון שאין זו סוגיה פוליטית ואין זו סוגיה של מפלגה זו או זו. זו בעיה ממדרגה ראשונה, וועדת כנסת מוסמכת ראויה לטפל בה וצריכה לטפל בה. אין היא מצטמצמת רק בנושא המחירים. טוב תעשה הכנסת וטוב תעשה הממשלה אם תאפשר דיון כזה בוועדת הכלכלה.

דוד שטרן (הליכוד):
אני מבקש למסור מידע.

הד"ר י. מ. אברמוביץ:
בקשה.

דוד שטרן (הליכוד):
ברשותו של היושב-ראש, אני רוצה למסור אינפור-מאציה לחברת-הכנסת יוסף תמיר. הנושא של "אגד" והתחבורה הציבורית נמצא על סדר-יומה של ועדת הכלכלה כשלושה חודשים. ועדת הכלכלה קיבלה הסברים מ"אגד" ו"דן". אין צורך להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה מפני שהנושא הכללי נמצא בדיון מתמיד בוועדת הכלכלה.

הד"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, עכשיו אנחנו נצביע. אני שואל את חברת-הכנסת אסתר הרליץ אם היא מסכימה להצעתו של חברת-הכנסת יוסף תמיר להעביר את הנושא לוועדה.

אסתר הרליץ (המערך):
כן.

הד"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנחנו נצביע על שתי ההצעות זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה 17 —
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת 19 —
נמנעים 1 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני מבקש רשות למסור הודעה על הימנעות.

הד"ר י. מ. אברמוביץ:
בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנעתי, כי בהימנ-עות יש לי אפשרות לומר את אשר יש לי לומר. אני רוצה, בזמן הקצוב לי, לדבר על נושא המעיק עלי. אני רוצה להעלות מעל במת הכנסת את הסערה הקיימת בידות החרדית על כך ש"אגד", שהוא חברה מונופוליסטית לתחבורה, פירסם אתמול מודעות בעתונים. לפני מודעה שהתפרסמה בעתון "הארץ" של אתמול. אני מצטט: "טיור-

את השבת. אבל אם חברת "אגד" מתעקשת ורוצה דווקא לחלל את השבת, איננו רוצים לנסוע למחרת היום באותם אוטובוסים. יש לבטל את המונופול.

(ק ר י א ה : במסגרת ההקצבה לישיבות תקנו אוטו-בוסים.)

חכמה. מגיע לך צל"ש לחכמותיך. אני בטוח שהנהלת "אגד" תיענה לפנייה הרצינית ותודיע על ביטול תכניות הטילים העממיים של "אגד" בחג השבועות. ויהא ברור — אני מכריז מכאן — שלא ניתן בשום אופן ל"אגד" להמ" שיד לזלול בקודשת השבת. לא ניתן, בשום אופן, לזלול בקדושת חג השבועות, חג מתן תורה. יש ברירה: או שנישאר לקוחות של "אגד" או, אם יוציאו את, הקלייב-טורה שלנו, שיחשבו בציבור שלנו.

3. התפרעות אלימה נגד חיילי צה"ל ליד גשר אלנבי

לפני שבוע קיימנו דיון ברב כהנא. היום אנו מקיימים דיון, במקביל לו, באחי התאום, הוזה עמו, הנוקט באותן שיטות עצמן — חברת-הכנסת אורי אבנרי. ייאמר מייד, אדוני היושב-ראש, האלימות איננה שיטה אצל אורי אבנרי, הפרובוקאציה איננה אמצעי בידיו — היא מהות. האלימות, ההתגרות, הגסות, הן התוכן המרכזי של פעילותו של חברת-הכנסת אבנרי. אינך יכול להיזכר במשהו שעשה חברת-הכנסת אבנרי, בנושא כל שהוא, מבלי שיהיה קשור בצורה כלשהי באלימות ובתוקפנות, בצורותיהן הגסות והבלתי-נעימות ביותר.

מה שאירע ביום א' האחרון על גשר אלנבי הוא מקרה אופייני לצורה שבה מנסה חברת-הכנסת אבנרי לנהל את הוויכוח הציבורי. אמנם המקרה אופייני, אך גם מאלף. מה קרה על גשר אלנבי? מצדו המזרחי של הגשר עמדה חבורת אש"ש בהפגנה שנועדה לשרת את מכונת התעמולה המשומנת שלה. הם לא צעקו לכיוון הצד המערבי כי כל רצונם הוא מדינה פלשתינאית לצד מדינת ישראל. הם לא דיברו, חסידשולם, על שלום, על יחסי שכנות, על יהודה ושומרון בלבד. הם זעקו לכיוון הנגדי כי הם רוצים לחסל את מדינת ישראל, להשמידה, לטבוח את כל יושביה, לחסל את ילדיה. הם ירקו על חיילי צה"ל, התגרו בהם ובזו להם. ומן הצד כנגד — יושבת לה חבורה של מתרססים, הנותלת לעבר חבורת אש"ש; האיזמים, הי" ריקות, השנאה הזורמת מהצד המזרחי, ההבטחות לחסל אותם, את נשיהם ואת ילדיהם, לא מרתיעים אותם. הם מתעלמים מהמסר החד-משמעי. הם זוחלים על גחונייהם כדי להתבסס מניגוח השנאה שאין לה גבול. מהצד האחד — חבורה המדרגת על טבח, על הרג, על השמדת מדינת ישראל. ומן הצד השני — חבורה של מתרססים. אילו לפחות דיברו אנשי אש"ש בסגנון ובתוכן שחברת-הכנסת אבנרי מייחס להם, אילו היו אומרים משהו שריח של פשרה, שלום, הבנה, הסכמה היה נודף ממנו, עוד ניתן היה להכניס את זוחליתו שלו אליהם.

אני בוודאי אינני מסכים לא למדינה פלשתינאית ולא לכל פתרון אחר שהוא טוען לו. אבל במסגרת מה שהוא טוען שהם אומרים, אילו לפחות על כך דיברו אנשי אש"ש שעל הגשר, כי-אז היה ניתן להשלים, אם גם לא להסכים, לזחילה לעברם. אך במקום להתקפל בבושה, במקום להתנתק ממי שיוק בפניך, לומר לאנשי אש"ש כי אם זוהי עמדתם כי-אז אין על מה להידבר — מנסים חברת-הכנסת אבנרי וחבריו לפרוץ ומרימים יד אלימה ומטיחים

לנסוע, לסייר ולראות את הארץ? מדובר בציבור עצום בארץ הזאת.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
מר-אמנון לין, תעשה מה שרבים וטובים מקרב החי-לונים החלו לעשות בזמן האחרון, ולאחר שניסו זאת הם מאושרים — הם התחילו לשמור על קדושת השבת ובכך שומרים על קדושת משפחותיהם ועל חייהם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי יוזמה):
תן לאנשים להתחיל. אל תכתוב להם.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
גם בלי המונופול חברת "אגד" אינה יכולה לחלל

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אהוד אולמרט: התפרעות אלימה נגד חיילי צה"ל ליד גשר אלנבי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אולמרט.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הוויכוח הציבורי בנושאים המדיניים החריף והלך. בחודשים האחרונים ולבש ממדים של כמעט עימות פנימי בין בעלי עמדות שונות ודעות שונות בציבור הישראלי. ויכוח זה יחריף עוד יותר בעתיד, אולי אפילו בעתיד הקרוב, ויכוח זה איננו תיאורטי. הוא ויכוח המתנהל בצמוד למהלכים המדיניים ולצורך בקבלת החלטות, בעיצומו של משא-ומתן המתקיים בינינו ובין מצרים וארצות-הברית. —

שושנה ארבל-אלמוליקי (המערך):
מי משיב על ההצעה?

אהוד אולמרט (הליכוד):

— הוא יחריף, משום שהוא נשאל ומתקרב המועד לקבלת הכרעות. כל הכרעה — לכאן או לכאן — תהיה הכרעה מכאיבה, מעוררת מחלוקות ומגורה לתגובות ול-עיוותים. האווירה הציבורית בישראל טעונה חומר נפץ. דרוש גץ קטן, שולי, קיצוני, כדי להדליק אותה. קיימת סכנה, חברי הכנסת, כי בנחונים אלה יהיו קבוצות-השוליים המצויות בקצות המחנות הפוליטיים המרכזיים אותו גץ העלול להדליק את הוויכוח הפוליטי במדינה הזאת.

לפני שבוע דנה הכנסת, במסגרת הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, בנציג אחד של השוליים האלה, נציג אלים, פרובוקאטיבי, מעורר מדינים — הרב כהנא. אני שמח על עמדת הממשלה — כפי שבוטאה עליידי סגן השר ארידור — אשר לא הותירה כל ספק לגבי סלידתה והסתייגותה מהרב כהנא. אין לי כל ספק כי כל האמצעים המשפטיים יינקטו כדי להעניש את הרב כהנא על הפרובוקאציות שלו וחות-הרסן שהוא וחבריו מעורבים בהן בחברון ובמקומות אחרים ביהודה ובשומרון. כל מי שמאמין כי נוכחות ישראל ביהודה ובשומרון היא חיונית ובלתי-ימנעת, כל המאמין שניתן לשמור על מסגרת מתקבלת של דו-קיום עם ערביי יהודה ושומרון, צריך להסתייג ללא תנאי מהרב כהנא וחבורה קטנה ושולית של תומכיו האלימים.

(קריאה: חבר-הכנסת הלל לא התכוון לכך.)

חבר-הכנסת הלל, כדי להבהיר לך — אולי אינך מבין את ההקשר — חבר-הכנסת אבנרי הציע לנשיא סאדאת לבוא ולהיות ראש ממשלה בישראל.

חבר-הכנסת אבנרי איננו סתם חבר כנסת הנושא ונותן, הוא איננו סתם איש ציבור שיש לו השקפה. הוא מלחך פינכת של שליט זה, הוא מלשין קטן שבא לספר לסאדאת עם מי מתחבר בגין ואיך כדאי לו להשפיע על ממשלת ישראל, מי יישאר בממשלה ומי לא. הוא גם נוטל עליו את תפקיד אש"פ ואומר לסאדאת: אולי אתה אינך יודע, אבל אני אומר לך: אנשי אש"פ אוהבים את מצרים. הם רק שונאים את ירדן ואת סוריה, אבל הם גורא אוהבים את המצרים. והמסקנה היא שמלכץ הישר של אש"פ, חבר-הכנסת אבנרי, צריך לשכנע את הנשיא המצרי שבעצם אש"פ בסדר, רק הוא אינו מבין את זה. לי יש הרושם שהנשיא המצרי התרשם יותר מהחלק הראשון של דברי חבר-הכנסת אבנרי שנגעו לישראל, לאו דווקא מהחלק השני.

אבל, אדוני היושב-ראש, אורי אבנרי הוא תופעה שולית, קיצונית. הוא אפילו אינו נציג של "מחנה שלי", מפלגתו. אינני מעלה בדעתי את חבר-הכנסת מאיר פעיל שותף לכך. אינני רואה אותו פה, אני מבין שהוא עוד היום חבר הכנסת, אבל אינני רואה אותו כאן לצדו של חבר-הכנסת אבנרי עכשיו, וזה איננו מקרי; אינני רואה אותו שותף להצעות-ראווה דוחות מסוג ההצגות של חבר-הכנסת אורי אבנרי. אולי אין זה מקרה שחבר-הכנסת אבנרי היה לבדו על גשר אלנבי. אבל אורי אבנרי מייצג תופעה העולה להתפשט, וניצנים שלה כבר באו לידי ביטוי, לצערי, חברי הכנסת, הם באו לידי ביטוי מכל הכיוונים, גם מכיוונים הקרובים לי פוליטית, כאשר היו דברים שנאמרו על אנשים במפלגת העבודה שאולי לא היו צריכים להיאמר, וגם בהתבטאויות שנאמרו בשבוע האחרון על-ידי גורמים מסוימים בעניין מצבור הנשק על גג ישיבת הכותל. אי-אפשר לשחרר מאחריות לבי-טויים מופקדים בנושא זה גם גורמים במרכז הבמה הפוליטית, וביניהם דוברים במפלגת העבודה.

הנה נתגלה מצבור נשק. בטרם נסתיימה החקירה, עדיין לא נודע מי הם החשודים, של מי הנשק, המשטרה מודיעה כי החשודים אינם קשורים לגוש-אמונים או לישיבת-הכותל, אך מייד יודעים דוברי מפלגה מסוימת שיש מחתרת מזוינת הקשורה ליגוש, שיש תשתית צבאית המיועדת להילחם בכוח הזרוע בעתיד נגד השלטון החוקי, ועוד מיטפוטשים חסרי אחריות, חסרי שחר, שרית של עלילה דוגנית נודף מהם. דווקא משום שמפלגת העבודה אינה אורי אבנרי, דווקא משום שאורי אבנרי ומאיר כהנא הם שוליים, בלתי-חשובים, כדאי להחליט היום שיש לשים כמה סיגים במאבק הציבורי. בואו נחליט שאנו מוציאים את צה"ל מתחום המאבק הציבורי הפוליטי מכל הכיוונים. נמשיך להתווכח, להתמודד, להפגין, אבל נזכור כי מי שמרשה לעצמו היום ומי שהרשה לעצמו אתמול, ובמיוחד נציגי ציבור ונבחרי, להרים יד על חיילי צה"ל יפרוץ כל סכר של שפיות ואיפוק וידליק תבערה גדולה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקיים על כך דיון במליאת הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב סגן השר יורם ארידור.

אגרוף בפניהם של החיילים אשר עומדים בינם ובין חבורת אש"פ. ואולי מונעים מהם אותו גורל שהם רוצים להטיל עליהם ועל המדינה כולה.

אלו הן העובדות כפשוטן. זוהי הדמות האמיתית של מי שמטיף מוסר ומזהיר ומוקיע את "מול הירקת" כאשר היא מפגינה ומבזה את חיילי צה"ל, והוא בעצמו, בגסות, בברוטאליות, לא מהסס לנקוט שיטות אלימות נגד חיילי צה"ל. ייאמר מייד, אדוני היושב-ראש, אילו זו היתה תופעה מקרית, בלתי-אופיינית, אולי לא הייתי מטריח את הכנסת בתיאור הפרטים. אך לגבי אורי אבנרי, רבותי חברי הכנסת, זוהי דרך חיים. נתאר לעצמנו לרגע את המיאמה הזו: ביתו של נכבד ערבי, שבנו המחבל נהרג לפני ימים מספר בהיתקלות עם משמר צה"ל. בבית — אשתו של הבן ההרוג וילדיו היתומים. והנה קבוצה של שני עתונאים ישראלים וצלם מנסים לחדור הביתה, להכין כתבה על המשפחה האבלה. אשת המחבל דוחה אותם בעדינות, מבקשת להניח אותם לנפשם. הישראלים אינם מרפים. הם מתחכמים ומצלמים אותה, מנסים לפרוץ הביתה בכוח ולצלם את היתומים הבוכים, נגד רצונם. חייבים להשיג את ה"סקופ" בכל מחיר. תארו לעצמכם מה היה כותב על סצנה כזאת שבועון מסויים ועורך מסוים בשבועון מסויים זה, כמה עלבונות היה מטיח בעתו-נאים, לראו מושא פנים, איך היה תוקף ללא מורא את גסות הרוח של הישראלים, איך חוסר ההתחשבות ברגשות הערבים המבקשים להתייחד עם יגונם.

למזלנו, חברי הכנסת, אירוע כזה לא התרחש במציאות. אבל, להבדיל, משהו אחר קרה. ומה שקרה הוא ששני עתונאים של שבועון מסויים, שליחיו של אורי אבנרי, גיסו לחדור לביתה של אלמנתו הגרושה של אלי הזאב, וזכרנו-לברכה. אבל כמו כוח קומאנדו ראוי לשמו לא הזדהו, הם התחזו — ואולי לא במקרה — לנציגיו של שבועון גרמני, כדי ללכוד את הגברת האבלה בהפתעה גמורה. כל תחנוניה ובקשותיה שניגלו לה לנפשה לא הועילו. הם קיבלו פקודה מהמפקד העליון להשיג תמונה. כל האמצעים כשרים.

אכן, אדוני היושב-ראש, כל השיטות כשרות. אבל צריך להודות — האלימות של חבר-הכנסת אבנרי איננה טוטאלית. יש לסיג אותה. היא רק חדי-כיוונת. יעדיה הם רק יהודים. עם מי שאינם יהודים נהג אבנרי בסוב-לנות נאורה, בהתרפסות, בביטול עצמי גמור. גם במגעיו המדיניים קובע חבר-הכנסת אבנרי גורמה חדשה, חסרת תקדים. הוא איננו מסתפק בדו-שיח סתם, בהבעת עמדות, בהצגת השקפותיו; הוא, חבר כנסת ישראלי, נוסע למצרים כדי ליעץ לראש המדינה המדיניים, הנשיא סאדאת, איך לתמרן כדי להתגבר על הממשלה של מדינתו. הוא איננו מסתפק בכך, הוא מתלחש עם הנשיא המצרי ומייעץ לו כיצד יוכל להשפיע על הרכב השרים בממשלה של המדינה הכנסת, שלא מדובר בתחביר המדיניים. תארו לכם, חברי שלי, כדי להקל את מהלכיו המדיניים, הנשיא סאדאת, איך הכנסת, שלא מדובר בה חבר הכנסת הזה אלא בחבר כנסת אחר ובארצות-הברית של אמריקה, חבר כנסת הנוסע לארצות-הברית של אמריקה ואומר לנשיא ארצות-הברית: מיניסטר זה יישאר בממשלה, ומיניסטר זה לא, ותעשה ברית — — —

שלמה הלל (המערך):
או יקבע מי יהיה הנשיא.

אהוד אילמרט (הליכוד):
מה איננו אומרים על המשמעות המוסרית של פעולה כזאת?

איך אתה וחבר־הכנסת צ'רלי ביטון עוברים את המחסום תוך כדי דחיפות ומהלומות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זו לא אמת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר־הכנסת אבנרי, אני קורא אותך לסדר.

סגן השר י. ארידור:
מה לא אמת?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זו חצי־אמת. חצי־אמת גרועה מאי־אמת.

סגן השר י. ארידור:
איך נאמר ב"עולם הזה"? — "בלי מורא, בלי משוא פנים". עכשיו אני מבין שצריך להוסיף עוד שתי מלים: "ובלי אמת". אמנם בגליון "הארץ" היה כתוב שחבר־הכנסת אבנרי אמר ש"בלי משים עבר את קו המחסום". בלי משים. ובכן אני מבין שיש עכשיו שתי גירסאות: גירסה של "בלי משים" לקוראי "הארץ", כי הם לא יהיו מרוצים מהתקפות כאלה על חיילי צה"ל, וגירסה ש"אנחנו עומדים בראש המערכה לעבור את המחסום תוך כדי דחיפות ומהלומות", המיועדת לקוראי "העולם הזה".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אתה משקר סתם. זה שקר גס. קרא את הדברים כולם, קרא מהתחלה. אל תתחיל לקרוא באמצע המשפט.

אהוד אילמרט (הליכוד):
אילו ביטויים אלה? זה ביטוי לא פארלאמנטארי. אדוני היושב־ראש, אני מבקש לקרוא אותו לסדר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר־הכנסת אבנרי, אני מבקש ממך לקחת חזרה את המלה שאמרת, שסגן השר אומר שקר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אדוני היושב־ראש, עם כל הכבוד אני טוען שחצי־אמת גרוע משקר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אתה אמרת "שקר", לא אמרת "חצי־אמת".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני טוען שכבוד סגן השר מתחיל לקרוא באמצע הסעיף ואפילו באמצע המשפט, תוך העלמת החלק הראשון. אני מבקש שהוא יקרא מהתחלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
זו זכותך לבקש, אבל לא לומר שהוא אמר שקר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אי־אמת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
הוא לוקח את דבריו בחזרה.

סגן השר י. ארידור:
אדוני היושב־ראש, בסך־הכול מה שעשיתי עד עכשיו, ובגינו חבר־הכנסת אבנרי האשים אותי בשקר, היה שציטטתי פעמיים את חבר־הכנסת אבנרי.

סגן השר י. ארידור:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, על הכנסת כולה ללא יוצא מן הכלל לגנות כל מעשה תקיפה והתנפלות על חיילי צה"ל. ומה שקרה לפני ימים אחדים בסמוך לגשר־אלנבי היה מעשה תקיפה והתנפלות. אתחיל בעוב־דות. וכך הן מתוארות: "מייד החלה ההתכתשות. המפגים, ובראשם חברי־הכנסת אורי אבנרי וצ'רלי ביטון, עברו את המחסום תוך כדי דחיפות ומהלומות, כשהשוטר המשולהב אותן בורעו של אבנרי ומנסה לגררו אחריה, וחיילים חמושים ברובים חוסמים את הדרך בגופם." "המפגים, ובראשם חברי־הכנסת אורי אבנרי וצ'רלי ביטון, עברו את המחסום תוך כדי דחיפות ומהלומות — חיילים חמושים ברובים חוסמים את הדרך בגור־פם."

אדוני היושב־ראש, זהו התיאור המדויק של מה שקרה. את מה שמציג התיאור הזה הכנסת צריכה לגנות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תיאור של מי? איפה הדו"ח של צה"ל? תביא אותו לכנסת.

סגן השר י. ארידור:
לא ציטטתי עכשיו את הדו"ח של צה"ל. אצטט אותו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
למה שר הבטחון לא בא? מה אתה עושה כאן?

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר־הכנסת אבנרי, אתה רשום, תהיה לך רשות הדיבור. אני מבקש שלא להפריע לו עכשיו.

סגן השר י. ארידור:
אני יודע למה חבר־הכנסת אבנרי מתרגש; הכנסת עדיין אינה יודעת למה הוא מתרגש.
(חבר־הכנסת א. אבנרי קורא קריאת־ביניים)

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר־הכנסת אבנרי, תהיה לך רשות הדיבור ותגיד כל מה שתחצה. אל תפריע עכשיו לסגן השר.

סגן השר י. ארידור:
לפי בקשתו של חבר־הכנסת אורי אבנרי אצטט את הדו"ח המלא של צה"ל. הוא הזמין, הוא יקבל, —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אולי תקרא מהתחלה, תתחיל מהתחלה.

סגן השר י. ארידור:
— אבל מה שציטטתי עכשיו, אדוני היושב־ראש, "המפגים, ובראשם חברי־הכנסת אורי אבנרי וצ'רלי ביטון, עברו את המחסום תוך כדי דחיפות ומהלומות — חיילים חמושים ברובים חוסמים את הדרך בגור־פם", אני מודה, זה לא לקוח מהדו"ח של צה"ל, אבל זה לקוח מתיאור המעשה בגליון "העולם הזה" מהיום. ולכן חבר־הכנסת אבנרי מתרגש.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
תצטט מהתחלה.

סגן השר י. ארידור:
חבר־הכנסת אבנרי, בגליון "העולם הזה" אתה מתאר

פנן השר י. ארידור :

הם לא אמרו ש"שלום עכשיו" הפגינה. הם אמרו שהיו ידיעות על כוונה.

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
גם לא כוונה.

אהוד אילמרט (הליכוד) :
אתה דובר של "שלום עכשיו" ?

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
לא. זו טעות.

אהוד אילמרט (הליכוד) :
כל "שלום עכשיו" זו טעות.

פנן השר י. ארידור :

עכשיו לא יכול להיות שום ספק בלב הכנסת לאחר שקראתי את הד"ר הרשמי של צה"ל וקראתי את הצי-טאטות המלאות של חבר-הכנסת אבנרי. אם יכחיש אותן יש לי עכשיו ביד גם גליון "העולם הזה" שממנו קראתי את הקטע כולו.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
לא.

פנן השר י. ארידור :
הקטע כולו.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
לא.

פנן השר י. ארידור :
לא אקרא עוד פעם, אני רק מראה את הקטע הזה, הוא נמצא כאן. אם חבר-הכנסת אבנרי לא יודע מה כתוב בו — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
תיכף אקרא.

אהוד אילמרט (הליכוד) :
השבוע הוא לא ערך את העתון, הוא לא יודע.

פנן השר י. ארידור :
עכשיו לא יכול להיות שום ספק שהמעשים האלה ראויים לגינוי של הכנסת ללא יוצא מן הכלל. אני חייב לציין שכבר היו גינויים של המעשים האלה, עוד לפני שהנושא הגיע למליאת הכנסת. אני יכול, כמובן, לצטט את חבר-הכנסת פעיל.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אבל הוא הכחיש.

פנן השר י. ארידור :
חבר-הכנסת פעיל הכחיש.

אהוד אילמרט (הליכוד) :
איפה הוא ? איפה פעיל ?

פנן השר י. ארידור :
חבר-הכנסת פעיל — אני יכול להגיד — לא השתתף בהפגנה אז ולא משתתף בישיבה עכשיו, ולא מפני שהוא עצלן.

אבל כדי שלא אסתמך רק על ציטאטות של חבר-הכנסת אבנרי, והיות שחבר-הכנסת אבנרי ביקש שאקרא את הדו"ח של צה"ל, אני רוצה להגיד, אדוני היושב-ראש — ואני מגלה את התלבטותי לכנסת, היו לי היסוסים אם לקרוא את הדו"ח של צה"ל כולו, כי הוא חמור מאוד — אקרא עכשיו את כולו, לפי ההזמנה של חבר-הכנסת אבנרי.

"הנדון : התנהגות חבר-הכנסת אורי אבנרי על-יד מחסום צה"ל סמוך לגשר-אלנבי. 1. כתוצאה מהתערות על כוונת שלושת המגורשים מה-חברון לחזור יהודה ושומרון דרך גשר-אלנבי וכוונה של תנועת 'שלום עכשיו' להפגין בעד החזרתם באותו אזור, הוקם מחסום צה"ל במיקוד קצין בדרגת סרן על הכביש המוביל מיריחו לגשר-אלנבי, כחמישה קילומטר מיריחו לכיוון הגשר ובסמוך לחוות מוסא עלאמי."

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
האם שם כתוב "תנועת שלום עכשיו" ?

פנן השר י. ארידור :
כן, כתוב.

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
שחנות "שלום עכשיו" רצתה להפגין במקרה זה ?

פנן השר י. ארידור :
אני מצטט את הידיעות שהגיעו אליהם.

2. בשעה 11:45 הגיעו למחסום חברי-הכנסת אורי אבנרי וצ'רלי בטון בלוויית אוטובוס ועשר מכוניות פרטיות, מלווים בנציגי כלי-התקשורת.

3. בשלב זה החלו הבאים להפגין תוך קריאות בקול רם והצגת פלאקאטים בגנות הממשלה, הממשל הצבאי, נגד הגירוש ובעד החזרת המגורשים. עתה הוזעקו למח-סום קציני צה"ל נוספים וקצין משטרה.

4. לאחר 20 דקות החלו המפגינים, בראשות חברי הכנסת, להתקרב למחסום ולדחוף את השוטרים והחיילים שהתייצבו בשורה. כתוצאה מעמידת החיילים נסוגו רוב המפגינים אחורה, למעט חבר-הכנסת אבנרי שבעט בחיי-לים ובשוטרים, דחף אותם בידי ונתנהג בפראות, תוך שהוא אומר 'אם אתם רוצים אלימות, תהיה אלימות'. לאחר 10 דקות ולאחר שחיילי המחסום נדחפו כ-6 מ' אחורנית, חזרו כל המפגינים לאחור.

5. משלב זה המשיכו המפגינים בקריאות גנאי והנפת פלאקאטים עוד כ-30 דקות, עד להסתלקותם של כלי-התקשורת.

6. לאחר שכל המפגינים עלו למכוניות קרא חבר-הכנסת אבנרי לקצינים בליגלוג לשמוע אתו יחד חדשות. 7. מפקד המחסום מסר עדות במשטרת יריחו."

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
אדוני סגן השר, אני מבקש דבר אחד, כי יש מה ממש — — —

פנן השר י. ארידור :
אל תסריע לי עכשיו. אני מבקש שלא להסריע לי.

שמדאל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
זה לא "שלום עכשיו", יש מה טעות.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
הוא חוזר בתשובה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
שר הבטחון גם כן לא משתתף בישיבה עכשיו. איפה שר הבטחון? גם הוא עצל?

אהוד אילמרט (הליכוד):
אתה רוצה להגיד שהוא תומך כך?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
למה הוא לא פה?

אהוד אילמרט (הליכוד):
כי אתה לא פוגעיה בשבילו.

סגן השר י. ארידור:
חבריה הכנסת חייקה גרוסמן ויוסי שריד אמרו מה הדין של מעשים כאלה. הם אמרו כך: "אסור להפיר את העקרון שאין מתנגשים בחיילים, וכל הפרה כזו היא בלתי-נסבלת וראויה לתגובה חד-משמעית של מורת-רוח." תגובה לא נעימה, אם כי מתונה: מורת-רוח.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אם כי לא היו שם ואינם יודעים על מה מדובר.

סגן השר י. ארידור:
אם כי לא היו שם, אבל יש כלל, חבריה הכנסת אבנרי: כל מי שמרים יד נגד שלטון החוק יש להושיבו בכלא. זו ציטאטה ממך. אני לא מציע להיות קיצוני עד כדי כך. יכולות אולי להיות נסיבות מקילות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
נכון, נכון.

סגן השר י. ארידור:
אולי, אבל ברור שכאן הורמה יד על שלטון החוק.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לא, לא.

סגן השר י. ארידור:
החיילים היו בתפקיד, מילאו פקדה והחיילים האלה היה להם מחסום. אינני יודע מה הגירסה המדויקת של זוכרי הכנסת אבנרי, אם זה היה במזיד או בלי משים, אבל החיילים נהדפו. מה שאני מציע, אדוני היושב-ראש, הוא: יש מחסומים שלא צריך לעבור אותם גם שלא בכוונה. גם מחסום של חיילי צה"ל לא צריך לעבור שלא בכוונה.

יש דברים שאסור להזדהות אתם, כמו הפגנה של אותם שלושת מגורשים, אלה שקראו להשמדת האימפריה הציונית, כשם שהשור אותה לאימפריה הבריטית ולא־ימ־פריה הנאצית, שקראו להתחורה לא רק של חברון אלא גם של יפו וחיפה. הלכו לעשות הפגנה בגשר־אלנבי, והרי חבר הכנסת צריך להעריך מה יכול להיות בהפגנה כזאת בגשר־אלנבי. ואם הוא הולך להזדהות עם ההפגנה הזאת בגשר־אלנבי הוא לא יכול להגיד אחר כך: לא ידעתי מה יהיה שם. הוא הולך להזדהות עם מה שעומד להיות שם, ועכשיו נדע מה שהיה שם וגם זאת על־פי דו"ח של משרד הבטחון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מייד תדע, מייד תשמע.

סגן השר י. ארידור:
אינני מסתמך כאן על העתונות.

"בגשר־אלנבי הושמעו הקריאות הבאות על־ידי אלה שהסגינו שם: בהרוג אתכם. יפו. חיפה. פלשתינ ערבית מהנהר עד לים. עוד נשפוך דם יהודים, נשחט אתכם." אלה היו הקריאות שהושמעו בגשר־אלנבי. אמנם יש הפגנה בגשר־אלנבי, ואמנם חבריה הכנסת אבנרי לא ידע מה נאמר שם, אבל צריך היה לשער שיש הפגנת הזדהות מן הצד השני, יש, אם כן, איזה שהוא גשר שאסור לעבור. זה יכול להיות גשר של חיילים שחוסמים, זה יכול להיות גשר של הזדהות עם הפגנה אנטי־ישראלית ואנטי־יהודית. אבל חבריה הכנסת אבנרי הראה שהוא יכול לעשות יותר מזה. חבריה הכנסת אבנרי הוכיח שהוא מסוגל לעבור את הגשר אפילו כשהוא לא מצליח להגיע אליו. הוא לא הצליח להגיע לגשר־אלנבי, אבל הוא הצליח להגיע לעימות פסי עם צה"ל.

אנחנו צריכים להביע היום גינוי חד־משמעי של הדברים האלה, כדי שידעו שאין להרים יד על חיילי צה"ל ואין אף אחד היכול לתבוע לעצמו את הזכות הזאת, אף לא אחד.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
גם על שוטרים לא, לא רק על צבא.

סגן השר י. ארידור:
גם על שוטרים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזומה):
תדגיש את זה: לא רק צבא. לא רק הצבא הוא קדוש, גם המשטרה.

סגן השר י. ארידור:

לא רק הצבא, אבל אני דן על מה שנדון היום.

אנחנו צריכים לדעת שאנחנו נמצאים במערכה, ובמ־ערכה הזאת גירשנו שלושה מראשי המסיתים. נו, אמנם מזכיר מפ"ם נתן הכשר לפאהד קוואסמה שהוא, פאהד קוואסמה, כאשר מזכיר מפ"ם ביקר אצלו, אמר כי חברון עירו היא עיר שוחרת שלום, עיר פתוחה ומכניסת אורחים. אני לא מתפלא. זה לא היה קשה לפאהד קוואסמה להוֹר־ליך שולל את מזכיר מפ"ם, אבל אותנו הוא לא הולך שולל וצריך לדעת שאנחנו גירשנו שלושה מראשי המסיתים.

ראשית־כול הכנסת צריכה לדעת את זה, אבל גם הערבים שאנחנו חיים אתם, שאנחנו צריכים להיות אתם והם צריכים להיות אתנו, גם הם צריכים לדעת שאדם הרוצה לייצג את בני עמו הערבים בתפקידים הנוגעים לעניינים מוניציפאליים — זה בהחלט, אבל מי שרוצה לייצג את עראפאת — שילך לעראפאת, אין לו מה לעשות אצלנו. אז היום הם נמצאים אצל עראפאת.

אדוני היושב־ראש, הנושא הוא חשוב, ההתנגשות היתה מצערת, לא המסקנות צריך להסיק. לפיכך אני מציע, אדוני היושב־ראש, להעביר את הנושא, להמשיך הדיון, לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

יוסף רוב (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש כי הנושא יועבר לוֹו־עדת הכנסת, היות שמדובר כאן על התנהגותו של חבר הכנסת.

שדשנה ארבל-אלמזליני (המערך):
נכון.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אדוני השר, האם שמעת את ההצעה?

פנן השר י. ארידור:
שמעת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברני.

אורי אברני (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש סיפור על הרב חיים סולובייצ'יק מבריסק שביום גשום היה צריך לעלות בעגלה בעלייה של הר. הוא ירד מהעגלה ודחף אותה בעצמו במקום הסוס. אמרו לו: למה אתה דוחף את העגלה? אמר: הסוס התלונן עלי. אמרו לו: אבל הסוס לא צודק, אתה יודע שאתה צודק. אמר: אני לא רוצה ביום הדין להתווכח עם סוס.

ברוח זו אני מרשה לעצמי להתייחס לדברים שהעלה כאן המציע הנכבד מאוד.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אם היתה דרושה הוכחה לגסות-הרוח של חבר-הכנסת אברני — הנה הוא אברני ה"עדין".

מנחם ספינר (הליכוד):

זו אלימות-לשון, גסות-לשון.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חבר-הכנסת אברני, אבקש להמשיך, יש לך חמש דקות.

אורי אברני (מחנה שלי):

אתה נתת לו חצי-שעה — אני מבטיחך שאקח לי מחצית הזמן הזה. אתה נתת לו יותר משלושים דקות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

למי?

אורי אברני (מחנה שלי):

למציע. תבדוק זאת עם המזכיר.

אני רוצה להתייחס לדברים שהשמיע כאן סגן השר, שהופיע במקום שר הבטחון ובמקום סגן שר הבטחון, ויש ודאי סיבה לכך. לא כל אחד מוכן לקבל עליו משימה זו. אספר לכנסת בצורה פשוטה מה קרה במקום. אילו סגן השר היה טורח לקרוא לפני הכנסת את כל הכתבה שהופיעה בשבועון המסויים ודאי היה חוסך לי את העבודה.

על-פי תיאום מוקדם — ועוד אעמוד על כך בהמשך — והתקיימה הפגנה משני עברי הגשר.

יוסף רום (הליכוד):

תיאום מוקדם עם מי?

אורי אברני (מחנה שלי):

אתייחס לזה, אבל אני רוצה קודם לתאר מה היה שם במקום.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מי היו אנשי הקשר שלכם במפקדת אש"ם בלבנון, כדי לקיים את ההפגנה?

אורי אברני (מחנה שלי):

אתייחס לזה, במידה שהזמן יאפשר לי. קודם-כול אני רוצה לתאר מה היה בגשר.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אז תתחיל מזה.

אורי אברני (מחנה שלי):

אני עדיין מרשה לעצמי להביא את הדברים כפי שאני רוצה ולא כפי שאנשים מסויימים רוצים.

יצאה הפגנה קטנה של מאה איש, המייצגים קבוצה של תנועות פוליטיות, נציגים מעטים מכל תנועה, מפני שלא רצינו לקיים הפגנה גדולה. יצאנו לגשר באותו בוקר בשעה היעודה. כקילומטר-וחצי לפני הגשר הקים צה"ל מחסום קטן, היו שם שמונה חיילים, אולי עשרה.

אמנון לין (הליכוד):

שאלה לי אליך.

אורי אברני (מחנה שלי):

אענה על כל השאלות, אך תחילה ברצוני לתאר מה היה בגשר.

ליד המחסום הודיע לנו קצין צה"ל — נדמה לי שהוא היה מלשכת דובר צה"ל — שיש איסור על המשך התנועה מהמקום הזה. ביקשתי ממנו את הפקודה בכתב וחוא הצגה לפני פקודה חוקית בכתב. נענינו להוראה זו, הסתדרנו בצד זה של המחסום וקיימנו הפגנה שקטה שבה נגאמו נאומים על-ידי נציגי גופים פוליטיים שונים וגם על-ידי הגברת גיהאד מילחם, אשת ראש העירייה המגורש, שביקשה להצטרף להפגנה זו.

יוסף רום (הליכוד):

בין הגופים הפוליטיים היו גם נציגי "שלום עכשיו"?

אורי אברני (מחנה שלי):

היא נשאה את דבריה בערבית ובתה תירגמה את הדברים לעברית. היו אלה דברים של סנייה אל מחנה השלום הישראלי ודברים בזכות דו-קיום בין שני העמים. לידה עמדה שורה של נשים ערביות באמצע הנאום של הגברת מילחם ניגש שוטר אחד, שוטר אזרחי אחד, שם את ידיו עליה ועל הנשים הערביות האחרות והתחיל לרדוף אותן בגסות לבדו, כאשר שום חייל לא התערב ושום שוטר אחר לא התערב. אנו לא עמדנו מנגד כאשר שוטר דחף נשים ערביות. אני רוצה שתבינו את המשמעות של דבר זה, וכל מי שקצת מצוי בעניינים ערביים באולם הזה כרגע מבין, בוודאי למה אני מתכוון.

אהוד אולמרט (הליכוד):

ומה על גרושתו של אלי הזאב, שכתבי "העולם הזה" דחפו אותה בכוח? האם יש במסורת שלך רגישות לגבי נשים יהודיות המצויות באבל, שכתבך פורצים אליהן הביתה בכוח ומנסים לצלמן נגד רצונן?

אורי אברני (מחנה שלי):

גמרת?

כאשר השוטר דחף את הנשים הערביות אני ועוד כמה אנשים שהיו במקום הפרדנו בין השוטר ובין הנשים. אני חושב שכל גבר ראוי לשמו בבית הזה היה נוהג בדיוק כמוני. התלה התחככות. השוטר רצה לאסור מישתו שהוא טוען כי העליב אותה, ואולי באמת מישתו אמר

יוסף רום (הליכוד):
ואחר כך הם הלכו וכתבו את הדו"ח הזה.

אהוד אילמרט (הליכוד):
תיאור נפלא — ממש פיקניק.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
כאשר נגמרה ההפגנה — אני מתייחס למה שקרא
כאן סגן השר — ניגשתי למכונית שלי, שיש בה מקלט
ראדיו, פתחתי את הראדיו; ראיתי שהחיילים רוצים
לשמוע, הזמנתי אותם. הם עמדו ליד המכונית והקשיבו
למהדורת החדשות, בידידות רבה. בסוף לחצנו ידיים
ונפרדנו לשלום בידידות רבה מאוד.

דב שילנסקי (הליכוד):
ממש פיקניק.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אקרא לכם עכשיו שני משפטים משני עתונים של
מחנה השלום: האחד — "מעריב".

דב שילנסקי (הליכוד):
האם אנשי "שלום עכשיו" היו שם? אני רק שואל
אם הם היו שם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ל"שלום עכשיו" אין כל קשר לכל העניין. אני קורא
קטע מעתון "שמאלני" קיצוני ושמו "מעריב", המדווח
דיווח ארוך ואומר: "למעלה משלוש שעות הם מפגינים,
והסדר הציבורי אינו מופר, לבד מתקרית קלה עם שוטר"
— תקרית קלה עם שוטר, לשון יחיד, שוטר אחד. כך
אומר הכתב שהיה שם. העתון ה"שמאלני" הקיצוני השני,
"ידיעות אחרונות", אומר: —

אהוד אילמרט (הליכוד):
מדוע לא דיווחתם על זה ב"העולם הזה"? מדוע זה
לא הופיע כך ב"העולם הזה"?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
— "ידיעות אחרונות" אומר: "במהלך ההפגנה
התפתחה התכנסות בין המפגינים והמשטרה, כאשר אחד
השוטרים ביקש לעצור מפגין שהעליבו. קציני משטרה
וצבא בכירים שהיו במקום גילו קור-רוח, הרגיעו את
הנוכחים במקום ונמנעו מלעצור את המפגין". ואכן
המפגין לא נעצר, והשוטר הורחק מהמקום על-ידי הקצין
שלו. זה כל מה שקרה.

אני רוצה לומר שאני מתנגד בחריפות לכל עימות
עם צה"ל. לא יצאנו לעימות עם צה"ל כי-אם להיפך,
נשמענו להוראות צה"ל. נפרדנו בידידות מצה"ל. אני
מתנגד בפירוש לכל עימות עם צה"ל, ועוד יותר מתנגד
אני לכך שהמצדיקים את חוגי-השוליים הפאשיסטיים
במדינה הזאת והנכנסים לעימות עם צה"ל ומחפשים
לימוות אתו ינסו להיתלות בתקרית תמימה וקטנה זו כדי
למצוא סימטריה: אלה מכים את צה"ל, ואלה מכים את
צה"ל. ובכן אלה אינם מכים את צה"ל, לא היכו את
צה"ל ולא יכו את צה"ל, ולא היו דברים ולא נבראו.

(קריאות)

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר-הכנסת אורי אבנרי, אתה מדבר כבר רבע שעה.
אבקש לסיים.

מלה לא יפה. היתה התכנסות בין השוטר האחד הזה לבין
כמה מהמפגינים והיא התפשטה על פני כמה מטרים.

שלמה הלל (המערך):
אחדים נגד שוטר אחד? — זה לא יפה.

יוסף רום (הליכוד):
זה מזכיר את השיר של "הגשמים".

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אנו רצינו, בסך-הכול, להפריד בין השוטר המשתולל
האחד הזה לבין הגשים הערביים. זה הכול. תוך כדי כך
התחילה התכנסות, לא אלימה, אף אחד לא היכה אף
לא אחד, אף אחד לא בעט. החלו דחיפות מסוימות, תוך
כדי הדחיפות שהם דוחפים אותנו.

אהוד אילמרט (הליכוד):
מי זה "הם" ומי זה "אנחנו"?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אנחנו המפגינים דחפנו בחזרה:

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת
ביניים)

מנחם סבידור (הליכוד):
האם אתה מסכים שיראו את כל זה בטלוויזיה בכנסת?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני הרי מספר ומתאר דברים שקרו לעיניהם של
עשרות עתונאים, ואני תיכף אקרא מה כתבו על כך
העתונאים.

מנחם סבידור (הליכוד):
ראינו בטלוויזיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הטלוויזיה גם צילמה את זה, נכון.

יוסף רום (הליכוד):
האם אתה אומר שהדו"ח של צה"ל משקר?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
יש סרט, אפשר להציג אותו. מצדי אפשר להציג אותו
גם ארבע פעמים וגם חמש פעמים, וכולם יוכלו לראות
מה קרה.

אהוד אילמרט (הליכוד):
ראינו איך אתה מרביץ לחיילים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
שטויות במיץ עגבניות.

תוך כדי התכנסות בלתי-אלימה זו אחדים מאתנו
התקדמו שניים-שלושה מטרים. השוטר סחב אחד מאתנו.
אנו רצינו לשחררו מידי השוטר וזונו, כאמור, שניים-
שלושה מטרים. — אני מסביר באריכות רבה את המאורע
ה"איום" הזה, המערור כל כך את הכנסת. — אז ניגש
אלינו קצין צה"ל ובחביבות רבה אמר לי: אורי, עשה
לי טובה, קח אותם בחזרה לצד השני של המחסום. הס-
כמתי ואמנם כך עשיתי, ושם נמשכה ההפגנה בחסות
החיילים עוד כשעה וכולנו השמענו את נאומינו. אני
חושב — הרשו לי להגיד זאת — שהחיילים התייחסו
אלינו באהדה רבה מאוד.

(צחוק באולם)

(קריאה: נדמה לך.)

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני מסיים.

יוסף רום (הליכוד):
אם אתה תומך כל כך בצה"ל — — —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, נא לתת לו לסיים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ולגבי שני חברי הטובים — — —

אהוד אילמרט (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אולי אפשר רק לצוות על הטל-וויזיה הישראלית — שעשתה פרובוקציה והציגה סרט שלם ובו מראים את אבנרי משתולל ומכה חיילים — למחוק את הסרט, כדי ששארית הבדיחה הזאת תיעלם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אני מייצג כאן את הטלוויזיה? מה אתה רוצה ממני?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הווי אומר: בוא נשמיד את הראיות, ואז השקרנים יוכלו לשקר כאוות-נפשם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי-הכנסת אילמרט, אינני מייצג כאן את הטלוויזיה.
(קריאה: על מה הדיון?)

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ובכן אני מצטער על ששני חברי ידידי הטובים, יוסי שריד וחייקה גרוסמן, פירסמו הודעה בלי ששאלו אותי, בלי שקיבלו תיאור מוסמך, והם עשו זאת על סמך הדיווח בעתון.

מנחם סבידור (הליכוד):
אתה מפרסם ב"העולם הזה" רק מה שביררת? אתה מברר לפני שאתה מפרסם? אתה מפרסם את כל השקרים שבעולם בלי לבדוק ולשאול.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
נשאלה כאן שאלה שאני רוצה להשיב עליה.

שלמה הל (המערך):
אתה רוצה לומר שחמיד מתאמים אתך את הדברים לפני הפירסום?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לא שמעתי.

שרונה ארבל-אלמזלנו (המערך):
הוא שואל אם חברי-הכנסת שריד וגרוסמן מתאמים אתך מראש כל הודעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
איך אורגנה ההפגנה הזאת? שאלה זו נשאלה, ואני חייב להשיב עליה. אנחנו נמצאים בקשר עם פאהד קוואסמה ומוחמד מילחם זה שנים. הופענו יחד באיספות משותפות, קיימנו עצרות משותפות, גיבשנו עמדות משותפות.

יוסי שריד (הליכוד):
ואתם שותפים לעמדות שלהם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אנחנו הזמנו אותם להפגנות ולעצרות שלנו והם הופיעו, ונענינו להזמנתם לבוא להפגין נגד עקירת הכרמים בחברון, ואנחנו יודעים שמדובר פה בשניים מן המנהיגים הפלשתינאים המתונים ביותר, ולא משיחה אחת ולא מדקה אחת. ואם מזכיר מפ"ם אמר מה שאמר — בצדק אמר ונכון אמר. כאשר גורשו שניים שלה — אינני מדבר על הקאדי, אינני מכיר אותו — כאשר הם גורשו בחשכת לילה, תוך עקיפת בית-המשפט העליון של מדינת ישראל, בניגוד להבטחה מפורשת של ממשלת ישראל להחלטת הממשלה שאתם חברים בה, שלא יגורש אדם מן הארץ בלי החלטה מפורשת של מליאת הממשלה — אני צור דק? — כאשר גירשתם אותם כגנבים בלילה, בניגוד להבטחת שר הבטחון שלא יגורש איש בלי שתינתן לו אפשרות לפנות לבית-המשפט, מצאנו לנכון להביע סולידאריות עם שניים אלה, במחאה על גירושם. התקשרו אתנו כוחות שלום אמריקניים ואמרו לנו: קוואסמה ומילחם יבואו לגשר בשעה מסויימת. והביעו משאלה.

יוסף רום (הליכוד):
מי הם כוחות השלום האלה?

אהוד אילמרט (הליכוד):
האם כוחות אלה שייכים ל-C.I.A.?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
התקשרו עם האלוף במילואים מתתיהו פלד. החלטנו להיענות למשאלה זו ולהפגין את התנגדותנו לגירוש בכלל ולגירוש שניים אלה במיוחד.

אהוד אילמרט (הליכוד):
כמה זמן מדברים בעניין הזה, חצי-שעה, שלושת רבעי-שעה?

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי-הכנסת אבנרי, אינך מסיים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ראיתי גם את הכתבה בטלוויזיה הישראלית, גם כתבה ארוכה בטלוויזיה הירדנית — לא מילחם, לא הקאדי, לא קוואסמה אמרו מלה אחת היכולה להתפרש באיזו שהיא צורה כהתנכלות למדינת ישראל. הם דרשו את שיבתם, ללא מלה אחת הסותרת דעות שלהם, הידועות לנו, לזכות דו-קיום של מדינה פלשתינאית ומדינת ישראל.

היו קריאות של מפגינים. אתה אחראי לקריאות שקוראים מפגינים כאשר אתה הולך בראש ההפגנה? אני מגנה את הקריאות האלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי-הכנסת אבנרי, יש גבול גם להתאפקותי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
את הקריאות האלה אני מגנה, אנחנו מגנים ונגנה אותן.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
מה אתה מציע?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לסיים, עליתי לדוכן זה כדי להציע את הסרת ההצעה מסדר-היום, אולם, כבוד היושב-ראש, שוכנעתי תוך כדי

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אני שואל לדעתך.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אני תומך בהצעה להעביר את הנושא לוועדה, ואז יוכח שדבריו של חבר-הכנסת אבנרי אינם נכונים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
בקשר להצעת חבר-הכנסת רום, אני מציע שוועדת הכנסת תחליט באיזו ועדה יידון הנושא. אתה מקבל את הצעתי?

יוסף רום (הליכוד):
כן.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אם כן, נצביע.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

4. מדיניות העלייה והקליטה

האלה. את דברי התובעים בירור הוא ראה כדברי קנטרנות, ועל-פי רצונו התייבה הקואליציה והורידה את ההצעה מסדר-היום. יש סדר בקואליציה ודואגים לכול, גם לציר נות. והרי בזמן האחרון למדנו כי יש לנו שר אחר בממשלה, שר החקלאות, שלכל מאורע שקורה בזמן האחרון יש לו גם מן המוכן "תשובה ציונית", עלי-פי הגדרתו. מחליטים על התנחלות נוספת, ורווח לנו. הציונות בפריחתה. ומה לנו כי נדאג לעלייה ולקליטה כאשר משרד הקליטה מרוצה מעצמו?

בדיון הקודם פסל שר הקליטה באופן אלגאנטי את העדות של יושב-ראש הסוכנות. לא רק ממשלת ישראל אלא גם מר דולצין אישית לא זכה כנראה ל"רחמי שמיים". בינתיים שמענו השבוע את קולו של היושב-ראש של התאחדות עולי ברית-המועצות, והוא תובע להקים ועדת חקירה שתחקור את המחבלים בענייני עלייה וקליטה. ודווקא היום מתכנס בבאר-שבע כנס חירום של עולי ברית-המועצות, ולא ההתאחדות ולא היושב-ראש שלה הם שמכנסים אותו. והרי דווקא באר-שבע הצטיינה לטובה במפת הקליטה, ובבדק.

רזני מילוא (הליכוד):

לצירי הרב זהו כנס פוליטי, המאורגן על-ידי ההס-תדרות הכללית בלי שיתוף משרד הקליטה, בלי ידיעת הוועדה לעלייה וקליטה של הכנסת, בלי ידיעת הסוכנות. למעשה זה כנס פוליטי—מפלגתי של התאחדות עולי ברית-המועצות יחד עם ההסתדרות, וזה מאוד מצער אותי. בין היתר זה מיועד גם לבירור אי-סדרים כספיים.

מאיר תלמי (המערד):

לא בדקתי את הדברים, אולי אתה צודק, חבר-הכנסת מילוא. אבל ללא קשר פוליטי התפרסמה בעתונות בזמן האחרון רשימה על אותה באר-שבע שהצטיינה בקליטת עלייה מברית-המועצות, ועכשיו היא זועקת. יש שלושה

הדיון שכדאי שוועדת הכנסת תחקור את הדבר הזה, תיקח את הסרט של הטלוויזיה, תגבה עדויות מהקצינים והתחילים, ואני מסיר את ההצעה של עצמי מסדר-היום.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אולי חסיר את עצמך מסדר-היום?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
ואני מציע שהדבר יעבור לוועדת הכנסת. ועדת הכנסת, כוועדת חקירה לכל דבר, תבדוק מה היה על הגשר. אני משוכנע שכאשר תגבה את העדויות ותראה את הדברים כפי שצולמו בטלוויזיה, היא תמצא שהתיאור שמסרתי לפרוטוקול של הכנסת, כל מלה בו אמת לאמיתה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
שקר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אני רוצה לשאול את חבר-הכנסת אולמרט אם הוא מסכים להצעת סגן השר להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

אהוד אולמרט (הליכוד):
לאחר ששמעתי מי תומך מאוד בהצעה זו הרי לפי הגיון זה הייתי צריך להתנגד להעברת הנושא לוועדה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מאיר תלמי: מדיניות העלייה והקליטה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת תלמי.

מאיר תלמי (המערד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, באתי להעלות לדיון את אחד "הקילקולים" החמורים של הממשלה, את מצב הדברים בקליטת העלייה ואת הפרשה העגומה של המוסד לתיאום בין הממשלה והסוכנות. לפני שנה, בערך, התי-פרסמה עדות חמורה של יושב-ראש הסוכנות מר דולצין בענייני סדרי הקליטה. מר דולצין טען כי "הביוורוקראטיה היא נוראה ואיומה. העולה עובר סבל וזועתי ממש, ומשרד הקליטה הפך להיות משרד ללא כושר ביצוע".

המשאיומתן על הקמת המוסד לתיאום מתנהל כרומאן בהמשכים. בכל קטע ממנו מבשרים לנו מחדש כי הכול כבר התברר, והנה הכול יבוא על מקומו בשלום. כך בישרו לנו לפני חודשים, כך נאמר בוועדה לעלייה וקליטה של הכנסת, ואני בטוח שכך יוגד לנו גם היום. 23 בינואר אמר שר הקליטה מעל הבמה הזו כי הוא שמת שחל לאחוריה מיפנה לטובה וכי יש הצעה מסוימת שהציע ראש הממשלה, "שמאז כניסתו לתפקידו גילה בתחום זה פעילות, רגישות, התעניינות ואחריות". אך הנה לפני שבוע בלבד שוב התפרסמו ברבים דבריו של מר דולצין ועדותם אומרת כי "מאז החלטת הממשלה בחודש פברואר על הקמת הרשות הלאומית לעלייה וקליטה לא ביצעה הממשלה צעד של-ממש להזות הנה-שא, והסובלים מהמצב הבלתי-נסבל הם העולים החדשים". אני בטוח שהסנצנארי הזה יחזור על עצמו גם היום. שר הקליטה בוודאי יוכיח שסוף סוף הכול מסתדר. יש לנו שר קליטה מצטיין בנאומים המבשרים הצלחות. הוא לא יכול היה לשאת את דברי הביקורת שהושמעו כאן לפני כמה חודשים בתביעה לקיים דיון בשאלות

חוברת כ"ה, ישיבה של"ג
— הצעות לסדר-היום —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב שר הקליטה.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רואה חובה לעצמי לעדכן את חברי-הכנסת תלמי ולבקש ממנו שיעיין נא ב"דברי הכנסת". אז יגיע למסקנה שנושא זה אינו יורד מסדר-היום של הכנסת והוא נדון לפחות אחת לחודש, והוא מועלה — — —

מאיר תלמי (המערך):

עיינתי בפרוטוקולים של הכנסת. ציטטתי את העובדה וצינתי את העובדה שהצעת להוריד זאת מסדר-היום ולא להעביר לוועדה.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

יש הצעות שאני מציע להוריד מסדר-היום ויש הצעות שאני מסכים שיועברו לוועדה, והן רבות, והוועדה דנה בהן לעומק, מזמינה את נציגי המשרד, את השר, את הסוכנות ואת כל הנוגעים בדבר ומקימת באופן אינטנסיבי דיונים יסודיים מסוג זה. לבוא היום ולטעון שהכנסת נוהגת בנושא זה כאילו באי-אכפתיות — אני חושב שזה עוול לכנסת.

אדוני היושב-ראש, אנחנו שמענו היום מפי חברי הכנסת תלמי הטפה, למעשה, גם ציטאות מדברי היושב-ראש של הנחלת הסוכנות ודעתי על משרד הקליטה. אפשר היה לחשוב — דווקא הפתעה היא לשמוע את הדברים האלה מפי חברי-הכנסת תלמי שבמידה מסוימת היה קשור בעשייה בתחום זה בעבר, ויכולתי לצטט תגובות של חברים לתנועה שלו — שימי שר-הקליטה לשעבר שלמה רוזן היו הדברים אחרים. אפשר להביא ציטאות על מה שהסוכנות אמרה על משרד הקליטה. האם אי פעם טענה הסוכנות שמשרד הקליטה, גם כאשר היה באחריותו של חבר לסיעה, הוא נחוץ, או אי פעם בירכה על קיומו, הצדיקה את קיומו — או שתבעה ללא הרף את ביטולו? ואיך התייבצתם נגד ביטול משרד הקליטה, נגד דיווח ועדת-חורב, נגד הקמת רשות במקומו, איך הודפס חומר והופץ? אי-אפשר לבוא הנה ולעשות משחק כפול. צריך להיות בתחומים אלה בעקביות אלמנטארית.

משום כך עם כניסתי לתפקיד אמרתי, בצורה שאיננה משתמעת לשתי פנים, שזו חובתה של הממשלה להמשיך ולטפל בקליטת העלייה ועליה לקיים את משרד הקליטה. במערכה זו לא זרקו עלי פרחים. אני חוזר ואומר את הדברים גם היום: קיומו של משרד הקליטה הוא חובה לאומית ממדרגה ראשונה, ולא חשוב כלל מי האיש שיעמוד בראש המשרד, במשימה הלאומית הזאת. אסור לה לממ"שלה להשתחרר מהחובה הזאת. במאבק הזה המשכתי עד אשר באה ההצעה שיש בה שינוי מהותי, שתכליתו להביא לתיאום בתחום הזה, תיאום יתר בין הסוכנות היהודית לבין הממשלה עליידי רשות לעלייה ולקליטה, ולראשונה תהיה הממשלה מעורבת גם בבעיות האלה, גם ביעדים, גם במדיניות, ותוכל לפקח. ההצעה הזאת נתקבלה פה אחד במסוד לתיאום של הממשלה והסוכנות היהודית, ולאחר מכן נתקבלה בממשלה ברוב גדול, בהימנעות שר אחד. הממשלה קבעה את החלטתה — משום שהרעיון הוא השארת משרד הקליטה ולא ביטולו — שעל היועץ המשפטי לממשלה לבחון יחד עם היועץ המשפטי של הסוכנות היהודית, את הדרכים ליישום החלטת הממשלה. ואכן, היועץ המשפטי לממשלה הקים ועדה, קם צוות

מרכזי קליטה בבאר-שבע, ויש בהם 1,000 מיטות, והם מלאים. יש שם מעון מעבר ובו 200 מיטות, והוא מלא. שלושה הוסטלים המאכסנים 250 צעירים וגם הם מלאים עד אפס מקום. והמצב במחוז המרכז איננו טוב מזה.

על בעיות השיכון מיתוספות בעיות תעסוקה המחמירות והולכות לרגל כל מה שקורה בארץ. התאחדות עולי בריית-המועצות טוענת שיש יותר מ-3,600 עולים שפוטרו כבר מעבודתם. הנשירה פועלת כבר כבומרנג לגבי זכות היציאה מברית-המועצות. על המכתבים שהלכו מכאן ועשו את עבודתם החמורה מיתוספים עתה מכתבים חמורים שבעתיים. רק השבוע שמעתי מפי עולים מברית-המועצות — ואודה מאוד לכל מי שיוכיח ויסביר לי ששמעתי דבר שאיננו אמת, כי אני שמעתי דבר שזוועזע אותי — סיפרו לי כי יש המצאת נשירה נוספת, ויש כבר מקרים שעולים שהגיעו ארצה יוצאים מכאן ליוון ובעזרת "מאכערים" שם מטשטשים את עברם הקצר בישראל ומחפשים דרכים לארצות-הברית בנתיב הנושרים.

הבעיות הן קשות, הן חמורות, וצריך להתמודד אתן. צריך לחדול להעמיד פנים של הישגים רבים. הנה שמענו מפי שר הקליטה גדולות ונצורות על הטיפול ביורדים. ובטרם יצרף אותי לרשימת הקנטרנים העושים את מלאכתם בחדוות אופוזיציה יורשה לי להעיד את מבקר המדינה. עלי-פיו דיווחו שהתפרסם רק לפני ימים ספורים. מבקר המדינה מוסר על מחקר שעשה לבחינת המיבצע של החזרת היורדים, מחקר שעסק ב-448 ראשי יחידות משה פחתיות. מהמחקר הזה מתברר שרק 9% אמרו שלתכנית הקליטה היתה השפעה על החלטתם לשוב ארצה. 33% ציינו שלתכנית היתה השפעה-מה, בעיקר לגבי מועד שובם. קרוב ל-60% אמרו כי לתכנית לא היתה כל השפעה על שובם. מבקר המדינה מציין כי החזרת היורדים היא משימה לאומית רבת-חשיבות, ושנת ה-30 לקיום המדינה נראתה מתאימה להפעלת תכנית מיוחדת, אולם הוא מסכם וקובע כי "הדרכים שהלך בהן המשרד למילוי המשימה לא הוכיחו עצמן די הצורך". שמה בכל זאת מוטב לחדול קצת מהנאומים התגניבים על ההישגים? אולי צריך לבדוק את הדברים כמות שהם ולא רק כתשובה של ממשלה לאופוזיציה?

אני מציע לחברי הקואליציה: אל תזדרזו להוריד תביעות לדיון בענייני עלייה וקליטה. הם חמורים מכדי שיעסקו בהם במשחקים של אופוזיציה וקואליציה. חשוב להעלותם, כאן, לא רק כאן, גם כאן. לפי דעתי יקרה דבר חמור אם המריירות הגוברת במרכזי הקליטה תתרכז אצלם בלבד, והם יחיו בהרגשת בדידות ובהרגשת אי-אכפתיות של הציבור והכנסת.

חשוב והכרחי פתרון מידי לתיאום בין הממשלה והסוכנות, וככל שזה יבוצע ייטב לציבור העולים. ודאי. אינני יכול לומר שאני משלה את עצמי. אני יודע היטב כי בעיות השיכון והתעסוקה והאווירה החברתית, המדינית והבטחונית במדינה הן תקלות חמורות בהכרח העולים מברית-המועצות. אני יודע כי בעיות האלה חורגות הרחק מבעיות טכניות והסדרים אירגוניים משרדיים. אני יודע היטב כי הם משתלבים בכל מעשיה של הממשלה ותוצאות שלטונה משך שלוש שנים. אבל אני קורא לכם, חברי הקואליציה, אל תברחו מהדיון הזה. קיימת חובה לקיים אותו. כי גם כאשר בורחים ממנו הוא משיג אותנו יום ויום ושעה שעה.

דיון בעלייה וקליטה הוא עניין דחוף ואני מציע לקיים אותו במליאת הכנסת ובדחפיות.

היינו נטולי אמצעים ונסיון. אין שום השוואה בין המצב של היום, שבו נקלטים העולים החדשים, לבין מה שהיה לפני עשר שנים, עשרים שנה ושלושים שנה. אנחנו לא חיים על פלאנטה אחרת. על החברה שלנו מוטלות חובות נוספות, חובות חברתיות של כלל עמך ישראל. צריך לדאוג לאיזון. עם כל הרצון שלנו להיטיב באותה דרך שציינת, בל יהיה הדבר על חשבון אחרים. עלינו לעשות בנתיבים פאראלילים וביחד. זה קשה וזה דורש משאבים.

בתקופה הזאת, אדוני היושב-ראש, מאז כהונתה של הממשלה הזאת, המושמעת, הגיעו 85,000 עולים. 85,000 עולים. ניתנו 26,000 פתרונות דיור, עם כל המצוקות. ואם נחלק את המספר לפי המפתח המקובל של 3.3 נפשות למשפחה הרי ניתנו בתקופה הזאת פתרונות ל-87,000 עולים, מעל למספר של העולים שהגיעו. כל מי שהדבר הזה קרוב ללבו, ישים את המספרים האלה לגד עיניו ויוכל אולי, באיזה מקום, למצוא בהם קצת שמחה.

חרף כל ההודעות, הטענות וגם ההסתרות אני רוצה לקבוע, אדוני היושב-ראש, שנקטו אמצעים על-ידי הממשלה הזאת בתחום התעסוקה. בוועדת שרים לענייני כלכלה נתקבלו החלטות מיוחדות שתכליתן למנוע פיטורי עולים חדשים וכן הפשרת תקנים בשיירות הציבורי לק ליטת עולים חדשים אקדמאים, מאות תקנים. בסך-הכול יש היום 561 עולים בלתי-מועסקים, המקבלים דמי ביטוח אבטלה מוגדלים ממשרד הקליטה, ומטפלים בהם להשמה ולהסבה.

מפאת השעה המאוחרת אניני רוצה להעסיק את הכנסת בנתונים על מה אנחנו עושים בכל התחומים לק ליטת העלייה. רק לאחרונה הכנסנו שינוי מהפכני בתחום המשכנתאות לעולים. כל עולה זכאי למשכנתה בשיעור של 80% ממחיר הדירה, בריבית נמוכה ביותר ובתנאים נוחים. חלק מהמשכנתה אינו צמוד. העולה יבחר היכן הוא רוצה לגור. אני רוצה לומר שיש עלייה משימה מאז הפעלת המשכנתה. כל עולה חדש יכול לשכור לו דירה בכל מקום שבו יחפץ, ויקבל מן המדינה, עד לפתרון של-קבע, השתתפות של לא פחות מ-50% משכר הדירה. תתפלא לשמוע, חבר-הכנסת תלמי, אבל היושב-ראש של התחבורות עולי בריית-המועצות לא רק בא לחלוץ לי יד ולומר לי ישר-כוח אלא גם הופיע אתי בשידורים בראדיו, גם לארץ וגם לחוץ-לארץ, כדי להעלות על גס את המאמצים הנעשים לשיפור הקליטה. אני מתפלל, כמו כולנו, שמספר העולים ילך ויגדל ושנקלוט עולים רבים. יהיו בעיות קליטה, כי מדובר באנשים שעדיין לא למדו את השפה ואת המנהגים שלנו, אנשים הצריכים לעבור הסבה מקצועית ולפעמים גם להיאבק. לא תמיד מה שהמדינה מעוניינת בו מבחינת פיזור האוכלוסיה מתקבל על-ידי העולה. אבל הלכנו בכיוון זה בכמה מסלולים.

מה שציינתי כאן יכול לשמש בהחלט עדות למאמצים הנעשים. אין לקשור, בשום-פנים-ואופן, את הטראגדיה הלאומית העוברת עלינו בכל הקשור לגשירה של אחינו היוצאים מברית-המועצות עם קשינו כאן. נשפר מה שניתן לשפר, נעשה זאת בכל מאודנו. נתנו צידוק לדברים. נערכו מחקרים רבים המוכיחים את המגיעים לגשירה. אל ניתן לגיטימציה לעוזרים לאחינו להמשיך לגולה אחרת.

אדוני היושב-ראש, הדברים האלה נדונים יום יום בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. העלאת הנושא לסדר-היום, כפי שהועלה, בכותרת המועצת, בדיבורים

משותף של היועץ המשפטי לממשלה והיועץ המשפטי של הסוכנות היהודית והתחילו בדיונים. היועץ המשפטי של הסוכנות היהודית ביקש שהות והפסקת הדיונים עד אשר יתייעץ עם שולחיו. בקשתו אכן כובדה ומכאן העיכוב. כעת חודשו הדיונים ובימים הקרובים תינתן לממשלה המלצה על הדרך להביא לתיאום ושתוף פעולה אלה, שכולנו רוצים בהם.

רוני מילוא (הליכוד):

בשבוע הבא יופיעו היועץ המשפטי של הממשלה והיועץ המשפטי של הסוכנות בוועדת הקליטה והעלייה בנושא.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אני יודע. שוחחתי אתו היום. לכן, כשיש חיפוש דרך אין להביא לשילוב של האמצעים, אין להביא לכך שייפסקו התביעות לביטול משרד הקליטה וניתן יהיה לעבוד יחד בהארמוניה — והדבר הוא בטיפולו של היועץ המשפטי לממשלה — אי-אפשר לבוא ולטעון שהולכים לדון על אחד הקילקולים החמורים של הממשלה הזאת. קצת אינפורמציה בודאית ובודאית לא מוזיקה.

שלמה הלל (המערך):

אתה שבע-רצון מהמצב, אדוני השר?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

עוד מעט אומר. מעולם לא אמרתי שאני שבע-רצון. אני משווה מצבים ואני גם משווה זמנים.

חבר-הכנסת תלמי ציין שני דברים נוספים: האחד — עניין המאמץ להחזרת יורדים. אילו הייתי צריך לחזור על המאמץ הזה הייתי עושה אותו ועומד בראש מורם מול כל ביקורת. כל מאמץ שבעקבותיו ישובו ישראלים ארצה הוא לא לשווא ולמענו כדאי גם לקבל ביקורת. 12,000 חזרו. כפי שאי-אפשר להוכיח שהתכנית הביאה אותם כך גם אי-אפשר להוכיח שהתכנית לא השפיעה עליהם. התכנית דירבה, בראש-וראשונה, על גישה חדשה, על יחס אליהם כאל בנימ רצויים בארצם. זהו העיקר של כל התכנית. 12,000 חזרו. בהופיעי לפני ועדת הכספים לא מזמן נתבקשתי להביא הצעה להמשך המאמץ בכיוון הזה. נכון, אם יושבים ולא עושים שום נסיון אי-אפשר לטעות. אם לא מחזירים את כל היהודים כאילו לא השגת דבר. המשרד ממשיך בפעולה הזאת. אמנם שנת ה-30 למדינה מאחורינו, והתכנית הזאת היתה מוגדרת לתקופה מסויימת, אבל המאמצים לשכנע שאפשר להגיע לכל כתובת במשכים. אלפי כתובות נאספו ונוצר קשר. עובדה היא שמאז הפסקת התכנית ירד מספר החוזרים ארצה באופן דראסטי. הסוגיה הזאת תעמוד לילבון מחודש.

אדוני היושב-ראש, מי ששומע חברי כנסת מסויימים כאשר הם מעלים את בעיית קליטת העלייה מעל הדוכן הזה עשוי להיתפס לרושם המוטעה כאילו במדינה הזאת אין קליטה, אין דיור, אין תעסוקה, אנשים גורקים לרחובות. אין מי שמטפל ביצירת מקורות תעסוקה לאקדמאים, לסטודנטים, בהסבה מקצועית ובקורסים. והשקט הזה הוא מדומה, כי המצב הוא דראסטי. אין לאנשים שום מסגרת, אין תעסוקה ואין דירות. הממשלה אינה מטפלת בהם והם חיים להם אי שם מתחת לפני הקרקע שקטים. ובכן, אדוני היושב-ראש, נמשיך במאמצים לשפר את שירותי הקליטה. ככל שנוכל כן נשכלל את הכלים ונקצה משאבים גדולים יותר בעתיד, כפי שהיום אנחנו יכולים להתפאר בסיוע שאנחנו מעמידים לעולה החדש לעומת שנות ה-50, כאשר

ובאיו ועדה מדובר? בוועדה שהיושב-ראש שלה הוא חבר שלך, אדוני השר, ועדה האמונה לבדוק דברים בצורה יסודית. אינני חבר בוועדת העלייה, אבל פעמים מספר הגעתי אליה, ואני יכול להעיד שהוועדה מקיימת את דיוניה — לפחות אלה שזכיתי להשתתף בהם — במידה רבה של אחריות וצניעות, והנה עולה השר על הבמה ואומר בנאום פאתטי שאין צורך לדון ואף לא להעביר לוועדה. ברגל גאוה אתה רוצה להוריד את הנושא. אין זה נאה לא לכנסת ולא לנו. לא היה גרוע כהוא-זה מכבוד הממשלה ומכבוד השר אם היה אומר: חבר-הכנסת לתמי אמר דברים לא בדוקים; אדרבה, יועברו העניינים לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת על-מנת שייבדקו. אולי הגוים חבר-הכנסת תלמי בתשעים אחוז מדבריו, אבל עשרה אחוז מדבריו אפשר היה לבחון. הגישה של רגל גאוה אינה ראויה לעניין. הכנסת ראויה לגישה אחרת, רצינית יותר ומכובדת יותר. אני מציע לך, אדוני השר, ולכם רבתי חברי הכנסת, אל תתפסו בעניין זה לגאווה-סרק. הנושא הזה מחייב את כולנו ביתר ענווה. אל-נא תקבעו עמדה מתוך שיקולים של פרסטיז'ה, כביכול, קואליציונית או מפלגתית. הייתי אומר שזה אחד הנושאים שאין לגביו חלוקה של קואליציה ואופוזיציה. דאגה בלב איש ישיחנה.

חבר-הכנסת תלמי העלה בעיה. גם אם רק בחלקה היא נכונה ראויה היתה להידון, בוועדה, בוועדה מכובדת, שהכנסת הזו שלנו הקימה באחד מרגעיה היפים ביותר, כי היא הגיעה למסקנה כי דרושה ועדה מיוחדת לעניין הקליטה. במקום להעביר את הנושא לוועדה זו מופיע כאן השר וברגל גאוה — לא אומר במצח נחושה — מציע להסיר את הנושא מסדר-היום. אני חושב שזה בלתי-מכובד.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חבר-הכנסת תלמי, האם אתה מסכים להצעה שהנושא יועבר לוועדה?

מאיר תלמי (המערך):
מסכים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

נצביע על ההצעות, זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה — מינוט
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

5. סגירת חברת "דיוור לעולה" במחוז טבריה והגליל

לסדר-היום איננו קשור במשרד השיכון והבינוי אלא בסוכנות היהודית. אף-על-פי-כן מצאתי לנכון להעלות את הנושא בפני הכנסת בהצעה לסדר-היום. לאחר שהצעתי לא נתקבלה ונדחתה הגשתי עירעור, והעירעור נתקבל. לא ויתרתי, על אף השעה המאוחרת, על הצגת הנושא לפני הכנסת. אני כבר רגיל לעבוד בכנסת בריגעים אפורים, ללא מצלמות הטלוויזיה, ללא הראדיו וללא

על כשלונו בקליטה, קילקולים, וטענות שמטפלים בקליטת עלייה רק באמצעות נאומים — מחייבות תשובה היאה להן — להסיר את הנושא מסדר-היום, ואני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות להצעה לחבר-הכנסת הלל.

שלמה הלל (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם היה זקוק מישהו להשתכנע שהממשלה מעדיפה לעסוק בנאומים במקום ללמוד את הבעיה לעומקה ולנסות לחפש לה פתרונים, לא היה חייב אלא להאזין לדברי השר היום מעל במת הכנסת. אוטוסאטיספאקציה — הכול בסדר.

רוני מילוא (הליכוד):
אני כואב את בעיית העלייה והקליטה — — —

שלמה הלל (המערך):
הופיע כאן השר במידה רבה של אוטוסאטיספאקציה ואמר: נתנו יותר שיכונים מכפי שבאו עולים. למי נתן אותם?

רב שילנסקי (הליכוד):
אלה מספרים.

שלמה הלל (המערך):
תצא אל מרכזי הקליטה. אל תעמוד כאן על במת הכנסת ואל תשמיע דברים של נחת עצמית, אוטוסאטיס-פאקציה. המצב חמור מכדי שתוכל להרשות לעצמך להשתעשע בגאוה, בגאוה מעוותת, ולומר: העלית את הנושא בצורה כזאת וכזאת, ולכן אני מציע להסירו מסדר-היום. בתקופה כזאת תוריד כנסת ישראל נושא כזה מסדר-היום ולא תעביר אותו ללימוד בוועדה? אדוני השר, חברי הכנסת, זו כנסת מנותקת מאוד. ההופעה של השר כאן היתה הופעה של גיתוק מן המציאות. דרושה מידה גדולה מאוד של מצח נחושה כדי שבמציאות הזאת — — —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
"מצח נחושה" — זה לא ביטוי פארלאמנטארי.

שלמה הלל (המערך):
אני מוכן להסתפק במצח לא נחושה. איני חושב שזו מלה בלתי-פארלאמנטארית, אבל אם תאסור עליה לא אעמוד על כך. בעיני לא המלים חשובות אלא לימוד הנושא. אינני חושב שזה לכבוד הכנסת ובוודאי לא לכבוד הנושא שהשר מסרב אפילו לומר: נשמעו טענות שאינן, אולי, צודקות ואולי הן מוגזמות, אבל יש אפשרות פארלאמנטארית לבחון את הדבר באחת הוועדות. כך היה צריך לדבר שר האחראי בפני כנסת האחראית לעם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יצחק יצחקי: סגירת חברת "דיוור לעולה" במחוז טבריה והגליל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחק יצחקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא של ההצעה

לוי, וכחבר כנסת אני יודע כמה קשת להביא דברים חיוביים לציבור. טוב שנמצאים פה היום נציגים מהגליל, כדי שיידעו שהנושא שלהם עלה בכנסת, בכנסת ריקה לחלוטין, ואף-על-פי-כן לא ויתרנו.

אדוני השר, השאלה היא: מה לעשות? אני רוצה להזכיר לשר שזו חוליה אחת ברשרשת ארוכה. על-אף השעה המאוחרת אזכיר ארבע חוליות נוספות מתוך הרשרשת. הנה עומדים לסגור את מפעל "גיבור" המעסיק 80 עובדים, מהם 30 עובדים מטבריה, וכולם נשים; משרד הבריאות, נפת טבריה, עומד להתאחד עם נפת צפת. וגם זה יביא לפליטת עובדים. עם ביטול לשכת הגיוס בטבריה עומדים לפטר כ-30 עובדים. משקי עמק-הירדן עומדים לצמצם את ההזמנות שנתקבלו עד כה במועצת פועלי טבריה, כך ש-370 עד 400 עובדים לא יגיעו למ-שקים ויהיו מובטלים. עכשיו בא הנושא של "דירור לעולה". המשרד בטבריה עומד להיסגר. 150 איש מהאזור יצטרכו לעבור לחיפה. אינני יודע באמת מה יקרה. כדי שנוכל לעצור, לחשוב ולתכנן צריך לבוא לקראת האנשים הגרים שם ולדבר אתם, להסביר מה עומד להתרחש. אדם המתכוון להלם, מצבו הרבה יותר טוב.

אדוני השר, על-אף העובדה שאין פיקוח הכנסת על הסוכנות חשבתי שבכנסת נוכל להעלות את המצב ההולך ונעשה קשה יותר ויותר, למנוע התדרדרות, לקבוע סדרי עדיפויות ולהגיד: בנושא זה הגליל צריך להיות בעדיפות ראשונה, שוב כדי שנוכל למנוע התדרדרות. אין דומה הדבר — וזו הפאנטזה בנאום שלי — אם נוש-רים מהעיר תל-אביב 600—700 איש ואם נושרים 600—700 איש מטבריה. יש הבדל בין היוצאים מעיר גדולה ובין היוצאים מעיר קטנה. זהו הבדל עצום. לכן, אדוני השר, הייתי מציע שכאשר תעלה להשיב לי תכניו על הקמת עיר נוער בגליל. דיברו פה על עלייה וקליטה. אני מדבר על האנשים הגרים בארץ שלי. אני רוצה למנוע את ירידתם מהארץ. אני מכיר אפלים כמנוי שלעולם לא ירדו מן הארץ, כי הם נולדו בגליל. מי שנולד בגליל לא נולד שם באיזה מתנה מעבר. אני רוצה לעזור להם להמשיך להכות פה שרשים ויתירות. לכן אני מעלה את הרעיון של הקמת עיר נוער ואני רוצה לזרוק אותו עכשיו לחלל הכנסת. אולי השר יאמץ את הרעיון להקים עיר כזאת שתהיה סמוכה לעיר מרכזית בצפון, לטבריה, צפת או בית-שאן, ומדי חודש בחדשו יבואו לשם בני נוער ועולים חדשים מכל הארץ, יישבו שם שבוע שבועיים, ויסירו בגליל ברגליהם, כי את הארץ מכירים ברגליים.

עד כאן, אדוני השר. אני מקווה שלא תקבל זאת בכעס שעמיתי ולחצתי עליך. אני יודע שויתרת היום על הופעה, אבל עשיתי זאת מתוך תקווה שמעו ייצא מתוך.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לשר הבינוני והשיכון, לתשובה.

שר-הבינוני והשיכון ד. לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שציין חבר-הכנסת יצחקי אין משרדי מופקד על התחום הזה. חברת "דירור לעולה" היא זרוע של הסוכנות היהודית.

חבר-הכנסת יצחקי העלה כאן בעיה כאובה. אני מודה עם כל מה שאמר באשר לפיזור האוכלוסיה, הד-אגה לאוכלוסיות הנגלי, והמשק החנופס לחיזוק ולגיוולה כדי להמחיש את האתגר או את המשמיה הלאומית הזאת התחיל משרד הבינוני והשיכון בראשית שנת 1979 בתכנית

העתונאים. אבל אני דואג שגר אחד או שניים מהאזור שאני מייצג יהיו נוכחים בנאומי בכנסת. ובר זה הוא נר דולק. אנו גדליק גרות ונגרש את החושך.

אדוני השר, הרבה דברים לא חיוביים נאמרים על המשרד שאתה עומד בראשו. אני רוצה לומר לנציגים הנמצאים כאן, ושומעים את הדברים, שהרבה דברים הנעשים אינם מגיעים לידיעת הציבור. ונעשים דברים חיוביים. אבל כיוון שהם אינם מגיעים לידיעת הציבור התמונה היא מסולפת, התמונה היא מעוותת. לכן יש אווירה של עצב בקרב העם. רואים רק את המע-שים השליליים הנעשים כל הזמן. משום כך עמדתי על הבאת הצעת לסדר-היום, כדי שאנשים אלה שיסעו צפונה לבתיהם, יעברו מה שישמעו פה היום.

הנושא שאני בא להעלות הוא חוליה קטנה נוספת ברשרשת של פגיעה באזור-פיתוח. "דירור לעולה" היא חברה-בת של הסוכנות, ויש לה שבעה מחוזות. כבר סגרו את המשרד במחוז הצפון, את המשרד בצפת, ועכשיו עומדים לסגור את המשרד הנמצא בטבריה ולהעביר אותו למחוז חיפה.

אדוני השר, זה מחזה יוצא מן הכלל. תסתכל למינה, תסתכל קדימה, תסתכל שמאלה — האולם "מלא מפה לפה". אבל אמרת שאני רגיל לכך.

אדוני השר, אני בעד קביעת סדרי עדיפויות, אני בעד ייעול בעבודה, אני נגד כפיוליות. אבל כאשר יש בידינו אינפורמציה מהימנה שדווקא המשרד הזה באזור הצפון הוא רווחי, והרווחיות שלו היא במקום השני במסגרת משרדי החברה, באיזשהו מקום זה מפריע לי שעומדים לסגור את המשרד בטבריה. וכשליח ציבור אני חייב לבוא ולהתריע ולומר שיש יד מכוננת הכאה לפגוע במ-כוון דווקא באזור רגיש כזה, שבו אנו יושבים יותר מאלפיים שנה. אני לפחות מכיר אותו, כיליד המקום, זה עשרות שנים. לא ייתכן שנשחוק כאשר באים לעשות מעשה כזה של העתקת מרכז עבודה של משפחות רבות לעיר אחרת. אינני מדבר על ארבעת חברי הנהלת המשרד. המהנדס ימצא עבודה בחיפה, ואולי יהיה לו נעים יותר לעבוד בחיפה ולגור בה עם אשתו וילדיו. אני מדבר על מאות העובדים הועזרים בטבריה, בצפת, בקריית-שמונה, בכרמיאל ובבית-שאן. אלה הם בעלי מקצועות כאלה שם ייסגרו משרדיהם אלה יצטרכו להעתיק את מגוריהם למקום אחר. זו בעיה שצריך לחשוב עליה. אני יודע שלא שר הבינוני והשיכון מעורב בבעיה. אבל דיברנו קודם על קונסנסוס לאומי לגבי פיזור האוכלוסיה.

יש צורך ליוזם פעולות כדי שהגליל יתפתח. אנו צריכים ליוזם יוזמות משלנו, כדי שאזורים אלה שבמשך שלושים שנה לא יתכננו לפתח אותם — דיברו המון, מלל היה בלי סוף — יתחילו לפתח אותם. כיליד המקום הזה אני יכול לספר — ולא שאני, חלילה, נגד פיזור האוכלוסיה הערבית בגליל, אני בעד ישוב ערבי ויהודי כאחד בגליל — שבסביבות טבריה, על-יד גינסור, היה ודאי גדול שנקרא ואדי-חמם, וב-1949 היו שם 10—15 אוהלים של בדואים. מי שנסע היום בואכה מבצר ארבל, המשקיף על ים-כנרת, רואה לנגד עיניו וילות של כפר ערבי שלם העומד תפארת. כל הכבוד. אבל אני מרגיש שמתפקידי, כיחודי ישראל, לייצג את האזור הזה ולומר שצריכים לפתח אותו גם יהודים. זה התפקיד שלי, ולא להיות צבוע. עם כל הכבוד, אני רוצה שיהודים יישבו בגליל.

אני אחד מתחברי הכנסת המעריך מאוד את השר דוד

שלא היה ידוע עד כה. נאמר בה שהם אינם סוגרים את מחוז טבריה והגליל; הם סוגרים את המשרד בטבריה מתוך מניעים של התייעלות. היקף העבודה בגליל יימשך גם בעתיד.

אנחנו נלמד את הדברים האלה בפנייה ובפגישה, ונפעל יחד כדי שהאנשים שדיבר עליהם חברי-הכנסת יצחקי אכן יהיו שבעי-רצון ונוכל לומר שעשינו לפתרון בעייתם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אני מבין שחברי-הכנסת יצחקי מקבל בשביעות-רצון את דברי השר.

יצחק יצחקי (הליכוד) :
כן.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה, אם-ירצה-השם, ביום שני הבא בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

רבת-היקף של בנייה אינטנסיבית. לעומת כ-1,000 יחידות דיור לשנה שנבנו בשנים האחרונות שילשנו את מספר התחלות הבנייה. עשינו זאת מתוך תחושת צרכי הגליל, תוך ידיעת המשמעות שלו מבחינה לאומית וחברתית והצורך במתן פתרונות דיור בתנאים מועדפים לזוגות צעירים, למשפחות ברוכות-ילדים ולעולים חדשים במקו-מות האלה, וגם מתוך מגמה ליצור רזרבה של דירות אשר תהיה מוקד משיכה לאזרחים ממרכז הארץ. ואכן בשנה האחרונה ראינו תופעה מרנינה של אזרחים העו-בים מרכז הארץ אל עיירות-הפיתוח, בפרט בגליל. נמשיך בתנופה הזאת חרף הקיצוצים והאילוצים התקצי-ביים.

לגבי הבעיה הספציפית שהועלתה כאן, אדוני היושב-ראש, אני נמצא בדילמה, וחברי חברי-הכנסת יצחקי נמצא יחד אתי באותה דילמה. אני יכול רק לומר ששנינו נפעל, נסנה יחד אל הסוכנות היהודית כדי למצוא דרך שאנשים החיים בגליל ורוצים להמשיך לחיות ולהתפרנס במקומות האלה מעבודתם, אכן תינתן להם האפשרות הזאת. יש לי תשובה מ"דיור עולה", היא אולי משמחת ומראה כיוון

הישיבה ננעלה בשעה 16:35.

נספחות

א. מדרגות היום לשיבות של"א—של"ב

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. הצעות סיעות המערך והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה.
- ג. סקירת שר התעשייה, המסחר והתיירות על פעולות משרדו ודין.
- ד. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 15), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- ו. החלטה בדבר אישור הוראות בצווים:
1. צו הסדרת יבוא טובין (הפקדות) (תיקון), תש"ם—1980; 2. צווי תעריף המכס והפטור (תיקונים מס' 46, 49, 52), תש"ם—1980; 3. צווי מס קנייה על טובין (תיקונים מס' 91, 93), תש"ם—1980; 4. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — כוספה, חיטים וקמחים) (מס' 2), תש"ם—1980; 5. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טר-בין — בשר קפוא) (מס' 3), תש"ם—1980; 6. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — שמן ומארגארינה) (מס' 3), תש"ם—1980.
- ז. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 37), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק מס הבולים על מסמכים (תיקון), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. חוק העונשין (תיקון מס' 13), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לעריכת קובץ דיני ממונות, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק לתיקון פקודת הדיג, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק תקנות השבים, תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב) תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- יז. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק הגבלת הפירסום של מוצרי טאבאק לעישון, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגני-רושין), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק רשות שדות-התעופה (תיקון), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 12), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כב. חוק המפלגות, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק הגנת הפרטיות, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק המילווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 5), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כה. הצורך ביעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל, אלמוזלינו, ג. האויד-נר, ד. גולומב וש. אליהו.
- כו. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעת חברי-הכנסת י. כהן.
- כז. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל — הצעת חברי-הכנסת ד. רוזנלוי.
- כח. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל ומ. וירשובסקי.
- כט. מעמדם של עובדי מדינה — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל, אלמוזלינו וא. מלמד.
- ל. כינון המטה למלחמה באינפלציה — הצעת חברי-הכנסת ע. אמורי.
- לא. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעת חברי-הכנסת ד. גולומב.
- לב. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך — הצעת חברי-הכנסת מ. פעיל ות. בר-לב.
- לג. יום הסביבה הבין-לאומי — הצעת חברי-הכנסת י. תמיר.
- לד. עתידן של קיצבאות הילד הראשון והשני — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל, אלמוזלינו.
- לה. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעת חברי-הכנסת מ. קצב.
- לו. השביתה בצי הסוחר — הצעת חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-קטן.
- לז. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעת חברי-הכנסת ע. הדר.
- לח. הצורך בהוזלת מחירי הנפט והסולר להסקה ביתית בכל אזור ההר לרבות ירושלים וצפת — הצעת חברי-הכנסת ע. ברעם.
- לט. העדר רופאים בירוחם — הצעת חברי-הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.

- מ. רמת הוויכוח הציבורי — הצעת חברי הכנסת ג. האונגר.
- מא. אוזקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הל-בנוגי קנת — הצעת חברי הכנסת ע. נוף.
- מב. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעת חברי הכנסת א. כץ-עוז.
- מג. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
- מד. חוק הגנת הדייר (נוסח משולב) (תיקון), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- מה. חוק מטבע השקל, תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מו. הצעת החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה דתית ושאייריו גימלאות ותש-לומים אחרים.
- מז. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה של"ג

867. מ. פעיל (מחנה שלי): בולמוס להקדמת הבחירות הפוסק לאחרונה את דעת הקהל בישראל.
868. ב. צ. רובין (חזית דתית לאומית): הצורך לתת לרחבת הכותל צביון של אתר לאומי.
869. ז. שובל (הליכוד): פיתוחן וחיווקן של תעשיות עתירות טכנולוגיה.
870. א. נמיר (המערך): הבטחת מקומות עבודה למסיימי בתי-ספר לרפואה בישראל.
871. תעריפי הנסיעות בתחבורה הציבורית — הצעת חברי הכנסת י. ז. אמיר וא. הרליץ.
872. א. אולמרט (הליכוד): התפרעות אלימה נגד חיילי צה"ל ליד גשר אלנבי.
873. מ. תלמי (המערך): מדיניות העלייה והקליטה.
874. י. יצחקי (הליכוד): סגירת חברת "דיור לעולה" במחוז טבריה והגליל.

ג. החלטה בדבר אישור הוראה המחייבת בהפקדות יבוא

- בהתאם לסעיף 3 לפקודת היבוא והיצוא (נוסח חדש), תשל"ט—1979¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שי-נוי תעריף), תש"ט—1949², מחליטה הכנסת לאשר אותן

¹ דמ"י (נוסח חדש), מס' 32, עמ' 625.

² ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- הוראות בצו הסדרת יבוא טובין (הפקדות) (תיקון), תש"ם—1980², שכתוצאה מהן מוטלת הפקדת סכום כסף בשל יבוא טובין.
- בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו, תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 46),

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 306, עמ' 126.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- הוראות בצו הסדרת יבוא טובין (הפקדות) (תיקון), תש"ם—1980², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על טובין שהיו פטורים ממנו.
- בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 49),

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 310, עמ' 150.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

- הוראות בצו הסדרת יבוא טובין (הפקדות) (תיקון), תש"ם—1980², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על טובין שהיו פטורים ממנו.
- בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 52),

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 310, עמ' 152.

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), תשי"ב—1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט—1949², מחליטה הכנסת לאשר

אותן הוראות בצו מס קנייה (תיקון מס' 91), תש"ם—1980³, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 334; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 310, עמ' 153.

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), תשי"ב—1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט—1949², מחליטה הכנסת לאשר

אותן הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 93), תש"ם—1980³, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 334; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תשי"ט, עמ' 154; תש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 310, עמ' 155.

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של

טובין — כוססה, חיטים וקמחים) (מס' 2), תש"ם—1980², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ח, עמ' 48.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 308, עמ' 142.

י. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין

— בשר קפוא) (מס' 3), תש"ם—1980², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ח, עמ' 48.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 308, עמ' 138.

יא. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של

טובין — שמן ומארגארינה) (מס' 3), תש"ם—1979², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ח, עמ' 48.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 308, עמ' 140.

יב. הצעת חוק מטבע השקל, תש"ם—1980

1. יחידת המטבע
 - (א) יחידת המטבע תהיה השקל.
 - (ב) חלק המאה של השקל יהיה האגורה החדשה.
 2. השוואת ערכי המטבע
 - (א) שקל אחד יהיה שווה ערך לעשר לירות ישראליות, ויבוא במקומן.
- (ב) אגורה חדשה אחת תהיה שווה ערך לעשר אגורות, ותבוא במקומן.
- (ג) כל מקום שבו נאמר, בכתב או בדרך אחרת, בעבר או בעתיד, לצורך כל מטרה, סכום כלשהו בלירות או באגורות, יראו כאילו נאמר בו סכום שווה ערך בשקל לים או באגורות חדשות.
- (ד) היה סך כל הסכום העומד להשתלם באגורות

סעיפים 8 עד 8כא לסקודת הבנקאות, 1941, כאילו ניתנה לגבי כל הבנקים אכרזה על הפסקה במתן שירותים לפי סעיף 8ט לסקודה האמורה, אשר בוטלה ביום כ"ב בתשרי תשמ"א (2 באוקטובר 1980); אולם דחיית המועדים האמורה בסעיף 8ז תהיה עד יום כ"ג בתשרי תשמ"א (3 באוקטובר 1980).

6. הוראות מעבר — החלפת מטבע

עד יום שיקבע שר האוצר בחקנות, המוסר לבנק שטרי כסף ומעות נקובים בלירות ישראליות ואגורות, לרבות מטבע מבוטל, יהיה זכאי לקבל תמורתם, ללא עמלה, שטרי כסף ומעות נקובים בשקלים ובאגורות חדשות, ועל כל בנק, בכל סניפיו, להחליף מטבע כאמור ככל שהדבר ניתן במאמצים סבירים.

7. שימוש במטבע קיים

לצורך סעיף 27 לחוק בנק ישראל, תשי"ד—1954,⁸ רשאי בנק ישראל להשתמש בשטרי כסף ומעות נקובים בלירות ישראליות ובאגורות אשר הוכנו לפני יום תחילתו של חוק זה.

8. תיקון חוק בנק ישראל

בחוק בנק ישראל, תשי"ד—1954 —

- (1) בסעיף 1, במקום הגדרת "מטבע" יבוא: "מטבע" — כאמור בסעיף 1 לחוק מטבע השקל, תש"ם—1980;
- (2) בסעיף 30, המלים "בהגבלות אלה" ופיסקאות (1) עד (3) — יימחקו;
- (3) במקום סעיף 32 יבוא:

32. ביטול שטרי כסף ומעות

(א) הנגיד רשאי, באישור הממשלה וועדת הכספים של הכנסת, להורות בצו כי שטרי כסף ומעות המצויינים בצו לא יהיו הילך חוקי בישראל.

(ב) המוסר שטרי כסף או מעות שבוטלו כאמור בסעיף קטן (א) לבנק ישראל תוך תקופה שתיקבע בצו יהיה זכאי לקבל תמורתם ללא עמלה הילך חוקי שווה ערך.

9. תיקון חוק העונשין

בחוק העונשין, תשל"ז—1977,⁴ במקום סעיף 484 יבוא:

484. סמכות לתפוס שטר מטבע ומטבע מזויף

עובד המדינה, עובד בנק ישראל או עובד סביר המקבל שטר מטבע או מטבע שיש לו יסוד סביר להניח שהם מזויפים, יתפסם וימסרם מייד למשטרה, והמשטרה, לאחר שתעשה בהם כל פעולה או חקירה שתראה למועיל, תעביר אותם לבנק ישראל; החליט נגיד בנק ישראל ששטר המטבע או המטבע מזויפים, רשאי הוא לחתכם, לטשטשם או להשמידם, בין בתשלום פיצויים ובין בלי פיצויים.

חדשות מסתתרים בשבר, ייראה השבר שהוא חצי אגורה חדשה או יותר כאגורה חדשה שלמה, ושבר שהוא פחות מחצי אגורה חדשה — כבטל.

3. הוראות מעבר — ביטול מטבע קיים

(א) מטבע שהוצא כדין בישראל לפני יום תחילתו של חוק זה בערך נקוב של עשרים וחמש אגורות, של חמש אגורות, של אגורה אחת או של סכום הנקוב בפירוט (להלן — מטבע מבוטל), לא יהיה הילך חוקי בישראל.

(ב) המוסר מטבעות מבוטלים לבנק ישראל תוך עשרים שנה מיום תחילתו של חוק זה יהיה זכאי לקבל תמורתם, ללא עמלה, מעות או שטרי כסף שווים ערך באגורות חדשות או בשקלים; היה סך כל המטבעות המבוטלים מסתתרים בשבר, יהיה המוסר זכאי לקבל אגורה חדשה שלמה רק אם השבר הוא של חצי אגורה חדשה או יותר.

4. הוראות מעבר — שקים

(א) בסעיף זה ולהלן —

"בנק" — בנק או מוסד בנקאי כמשמעותם בפקודת הבנקאות, 1941,¹ מוסד כספי כמשמעותו בצו הבנקאות (מוסדות כספיים), תשל"ל—1970,² בנק ישראל או בנק הדואר;

"היום הקובע" — כ' בתשרי תשמ"א (30 בספטמבר 1980).

(ב) המפקח על הבנקים יקבע בהודעה ברשומות סימון שיופיע על כל שק האמור להיות נקוב בשקלים.

(ג) עד ליום הקובע לא יהיה בנק חייב לכבד שק משוך בשקלים ואגורות חדשות; לאחר היום הקובע לא יהיה בנק חייב לכבד שק משוך בשקלים אם אין עליו הסימון שקבע המפקח לכך.

(ד) לאחר היום הקובע לא יהיה בנק חייב לכבד שק משוך בלירות ואגורות אלא אם השק נמסר לשם גבייה או ערובה לבנק או לבנק אחר לפני היום הקובע.

(ה) שק שיש עליו סימון שקבע המפקח, רשאי הבנק הנמשך לראות כל סכום הנקוב בו כסכום בשקלים ובאגורות חדשות אף אם המלים "לירה" או "אגורה" מופיעות בו.

(ו) אין בהוראות סעיפים קטנים (ג) עד (ה) כדי לגרוע מחובותיהם וזכויותיהם של מושך שק או של נפרע, מסב או אוזח בו, בינם לבין עצמם, או כדי להטיל חובה על בנק נמשך לכבד שק כשלא היתה עליו חובה לעשות זאת כלפי מושך השק.

(ז) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע מועד שבו יפקע תקפו של סעיף זה או חלק ממנו.

5. הוראות מעבר — פגרת בנקים

(א) בימים כ' ו-כ"א בתשרי תשמ"א (30 בספטמבר ו-1 באוקטובר 1980) יהיו הבנקים סגורים לציבור. (ב) לעניין תקופת סגירת הבנקים יחולו הוראות

¹ ע"ר 1941, תוס' 1, עמ' 85.

² ק"ת תשל"ל, עמ' 996.

³ ס"ח תשי"ד, עמ' 192.

⁴ ס"ח תשל"ז, עמ' 226.

10. ביטול

- (א) פקודת המטבע, תש"ח—1948⁶ — בטלה.
(ב) תקנות שעת-חירום (מטבע השקל), תש"ם—
1980⁶ — בטלות.

12. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ה' באדר תש"ם (22 בסב"רואר 1980).

13. ביצוע

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

11. סמכות לרשות מועדים

שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לדחות את היום הקובע האמור בסעיף 4(א) ואם עשה כן יידחו המועדים הנקובים בסעיף 5 בהתאם לכך.

⁶ ע"ר תש"ח, תוס' א', עמ' 39.
⁶ ק"ת תש"ם, עמ' 1080.

הסתייגות לחוק הנ"ל

בצד המלים "שקל", "שקלים", "אגורה חדשה" או "אגורות חדשות" אותן מלים בערבית ובאנג"לית.

אחרי סעיף 2

א. אבגרי מציע:

2א. ציון המונחים בערבית ובאנגלית
בכל שטרי כסף ומעות שינפיק בנק ישראל יופיעו

יג. הצעת חוקי־יסוד: ירושלים כירת ישראל, תש"ם—1979
(הצעתה של חברת-הכנסת ג. כהן)

כך היה הדבר מלפני שלושת אלפים שנה וכך זה יהיה, כפי שאנו מאמינים, עד סוף כל הדורות".

עד היום הזה אין אף חוק הקובע מפורשות מעמדה של ירושלים כבירת ישראל; הצעת חוק בעניין זה הוגשה אמנם ביום י"ז במרחשון תש"י (9 בנובמבר 1949), על-ידי חברת-הכנסת בגין, אך לא נתקבלה. כמו כן אין חוק בדבר אחדות ושלמות העיר על שני חלקיה.

הוראות בדבר מקום מושבם של הנשיא ושל מוסדות ממלכתיים מפורשות בחוקים שונים, כגון סעיף 2 לחוק יסוד: נשיא המדינה; סעיף 2 לחוק יסוד: הכנסת; סעיף 2 לחוק יסוד: הממשלה וסעיף 1 לחוק בתי-המשפט.

מטרת הצעה זו היא לעגן בחוק יסוד את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל, להבטיח את שלמותה ואת אחדותה ולרכוש את ההוראות בדבר מקום מושבם של מוסדות ממלכתיים, הוראות שהן כיום מפורשות בחוקים שונים ואשר יבוטלו או יתוקנו עם קבלת החוק המוצע.

1. ירושלים — בירת ישראל

ירושלים היא בירת ישראל.

2. שלמותה של ירושלים

שלמותה ואחדותה של ירושלים רבת, בגבולותיה שלאחר מלחמת ששת הימים, לא תיפגענה.

3. מקום מושבם של הנשיא, הכנסת, הממשלה ובית-המשפט העליון

נשיא המדינה, הכנסת, הממשלה ובית-המשפט העליון — מקום מושבם הקבוע הוא ירושלים.

דברי הסבר

ביום כ"ב בכסלו תש"י (13 בדצמבר 1949) אמר ראש הממשלה דא, ד. בן-גוריון, דברים אלה: "למדינת ישראל היתה ותהיה רק בירה אחת — ירושלים הנצחית.

יד. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון), תש"ם—1980
(הצעתם של קבוצת חברי כנסת)

הפירוש המקובל כיום בבית-המשפט למונח "סיבות מיוחדות", המאפשרות לפי סעיף 25, במתכונתו הבלתי-מתוקנת היום, להוציא ילד עד גיל 6 מאחזקת אמו, הריהו "סיבות מיוחדות" מרחיקות לכת ומצומצמות ביותר כמו העדר שפיות דעת, או שהאם משרכת דרכיה באופן קיצוני. על פי הנוהג הקיים אין מפרשים "סיבות מיוחדות" כעדיפות רגילה — ריגשית, טיפולית או פי-סית — של האב על פני האם בנושא אחזקת הילד, וזאת לגבי ילדים עד גיל 6.

פירוש מצומצם זה מקנה, כמעט אוטומאטית, עדיפות לאחזקת אם, ויש בו ניגוד מוחלט לחוקים ולרוח המחוקק בדבר שוויון מוחלט בין המינים. במקרים רבים יש בו

1. תיקון סעיף 25

בסעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב—1962¹, המלים "ובלבד שילדים עד גיל 6 יהיו אצל אמם אם אין סיבות מיוחדות להורות אחרת" — יימחקו.

דברי הסבר

סעיף 24 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב—1962, קובע כי "היו הורי הקטין חיים בנפרד... רשאים הם להסכים ביניהם על מי מהם תהיה האפוטרופסות לקטין, כולה או מקצתה, מי מהם יחזיק בקטין, ומה יהיו זכויות ההורה, שלא יחזיק בקטין, לבוא עמו במגע; הסכם כזה טעון אישור בית-המשפט..."

¹ ס"ח תשכ"ב, עמ' 120.

מאידך גיסא, דווקא במצב החמור של העדר הסכמה בין ההורים מוקנית לאם עדיפות אוטומטית — אפילו, כאמור, באותם מקרים שיש מבחינת טובת הקטין עדיפות לאחזקת הקטין על-ידי האב, ולו גם עדיפות רגילה שאי-ננה "סיבות מיוחדות" קיצוניות.

הסעיף המתוקן בא לאפשר לבית-המשפט לקבוע את החלטתו אך ורק על יסוד שיקול טובתו של הקטין. בית-המשפט רשאי אז לקחת בחשבון את המכלול המלא של שיקולים, לרבות ההשקפות הגורסות כי טובת קטין, למטה מגיל 6, להיות עם אמו, כשם שרשאי הוא להתחשב בהשקפות הפסיכולוגיות בדבר הגטייה הטבעית של בנות, דווקא בגיל 4-5, להתקשרות מיוחדת ולהיות דהות עם האב. אין בית-המשפט כפוף או לאוטומטיות, אין הנחה אפריורית מוקדמת, והוא רשאי לשקול באורח חפשי את כל השיקולים האפשריים לטובת הקטין. בדרך זו נשמר גם עקרון שוויוניות הזכויות בין ההורים.

אף פגיעה בטובת הקטין, שכן סתם עדיפות של אחזקת הקטין על-ידי האב איננה מספקת ועליו להביא סיבות מיוחדות.

יש בגישה זו גם עידוד למאמץ מצד אבות להשחיר את פני האם למעלה מהדרוש ובאופן הפוגע בסופו של דבר בכל הצדדים, לרבות הקטין, וזאת כדי להגיע לרמת "הסיבות המיוחדות".

הפגיעה בטובת הקטין וחוסר ההגיון שבסיפה של סעיף 25 בולטים עוד יותר על רקע ההשוואה עם סעיף 24.

במקרה ההארמוני לגבי הקטין, כאשר ההורים מסוגלים להגיע להסכמה, גם אחרי פרידתם, הריהם רשאים, על פי סעיף 24, להסכים ולקבוע כי הקטין יימצא באחזקת האב, ללא קשר לשאלת גיל הקטין. בית-המשפט, במקרה כזה, לא יתערב אלא אם כן יש כאן הפרה בולטת של טובת הקטין.

טו. הצעת החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה

דתית ורשאיין גימלאות ותשלומים אחרים

תשל"ז—1977, ממכיכה הכנסת את ועדת העבודה והרווחה לקבוע לראש מועצה דתית ולשאיין גימלאות ותשלומים אחרים נוספים שישולמו מקופת המועצה הדתית.

בתוקף סמכותה לפי סעיף 14 לחוק שירותי הדת היהודיים (נוסח משולב), תשל"א—1971, וסעיף 2 לחוק הרשויות המקומיות (גימלאות לראש רשות וסגניו),

טז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא מערכת השכר במדינה

בראשותו של מר צ. זוסמן, מורכבת מ-10 חברים, מהם 3 נציגי המעסיקים הציבוריים, 3 נציגי ההסתדרות ו-4 אקדמים הקשורים בנושא, והיא נתבקשה להגיש את מסקנותיה לשר עד חודש מארס 1981.

בסיום הדיון באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

- ועדת העבודה והרווחה רושמת לפניה את הודעת נציג נציבות שירות המדינה על מינוי ועדת מומחים, בראשותו של מר צ. זוסמן, על-ידי שר האוצר לבדיקת מערכת השכר בשירות הציבורי.

- ועדת העבודה והרווחה רשמה לפניה את הודעת מר הלל דודאי, מזכיר ועדת זוסמן, כי יעביר לוועדת העבודה והרווחה דו"חות תקופתיים על התקדמות הדיון גים בוועדת זוסמן.

- ועדת העבודה והרווחה תחזור לנושא עם קבלת דו"ח ועדת זוסמן בחודש מארס 1981.

בישיבת הכנסת מיום ט"ו בכסלו תש"ם (5 בדצמבר 1979) הוחלט להעביר לדיון לוועדת העבודה והרווחה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת ד. שילנסקי בנושא הנ"ל.

ועדת העבודה והרווחה דנה בנושא בישיבתה ביום כ' באייר תש"ם (6 במאי 1980). הוועדה שמעה את המציע חבר-הכנסת ד. שילנסקי שטען כי המבנה הקיים של מערכת השכר בשירות הציבורי, המורכב מהטבות כגון תוספות בעד רכב, ספרות מקצועית, כוננות-על וכו', שלעיתים אין להן קשר עם הוצאותיו הממשיות של העור בד בפריט הגדול, גורמות לעיוותים במבנה השכר ולפגיעה במוסר כאחד. הוא תבע לגלם את כל התוספות בשכר עצמו, גם לצורך הפנסיה.

נציג נציבות שירות המדינה מר הלל דודאי מר על ועדת-מומחים שמונתה על-ידי שר האוצר מר י. הורביץ לבדיקת מבנה השכר בשירות הציבורי. הוועדה,

יז. הודעת שר האנרגיה והתשתית בעקבות מסקנות ועדת הכלכלה

בעניין תחנת-הכוח באילת *

מסקנות-ביניים של ועדת הכלכלה מתאריך 1 באוגוסט 1979, בעניין תחנת-הכוח באילת.

תחנת-הכוח באילת נסגרה בינואר 1980, לאחר שהובאו בחשבון כל ההיבטים של בעיית הסגירה, לרבות ההיבטים הבטחוניים ואספקת המים לאילת, ולאחר שהוב"ר שמרביית עובדי התחנה יוכלו להיקלט בעבודות אחרות בחב' החשמל, הוברר, כי החברה תסייע לעובדים

לכבוד
יושב-ראש הכנסת
מר יצחק ברמן
הכנסת
ירושלים

כבוד יושב-ראש הכנסת,

הריני מתכבד להביא לידיעתך דיווח על ביצוע

המדובר ב־45 עובדים, לערך, ולא ב־60 עובדים, כנקוב במסקנות הוועדה.

ב ב ר כ ה,
י. מודעי

שר האנרגיה והתשתית

בפתרון בעיות הדיור הכרוכות בשינוי זה. נמסר לעובדים, כי אלה מהם אשר יעדיפו להיקלט במקומות עבודה אחרים באילת ומחוצה לה יקבלו פיצויי פרישה מוגדלים.

יח. הודעת שר האנרגיה והתשתית בעקבות מסקנות-ביניים של הוועדה המיוחדת של ועדת החוץ והבטחון, ועדת הכספים ועדת הכלכלה בנושא התכניות לפיתוח שקע הירדן מנקודת ראות אוורית וישראלית וניצול הכדלי הגובה בין הים התיכון לים המלח להפקת אנרגיה מתחנות הידרו-חשמליות *

להמלצה 4 — ועדת משנה למפלסים טרם סיימה עבודתה. גורמים במשרד החוץ הופעלו לצורך קבלת חוות-דעתם המדינית בנושא.

להמלצה 5 — נתקבלה בדיקת הרשות לשמירת איכות הסביבה עקב המלחת המים באפיק. בנוסף לכך קיימת התנגדות מפורשת של נציב המים להריסת מקורות מים לאורך הירדן על-ידי הפיכתו לנתיב מים מלוח.

להמלצה 6 — המלצת הוועדה מקובלת על המשרד.

להמלצה 7 — הננו נמצאים עתה בתהליך של הכנה לביצוע קידוחים באחד התוואים על פי החלטת ועדת ההיגוי.

להמלצה 8 — שילוב הפרוייקטים הסולאריים מתבצע בעת הערכת התועלות הנוספות הצפויות ממפעל המים.

להמלצות 9–10 — ההמלצה מקובלת על המשרד. אוניברסיטת בן-גוריון בנגב הגישה הצעה מפורטת לבדיקת תועלות נוספות, כמומלץ על-ידי ועדת הכנסת. יישום הצעת האוניברסיטה עומד לדיון בין מינהלת פרוייקט הימים ובין אוניברסיטת בן-גוריון.

ב ב ר כ ה,
י. מודעי

שר האנרגיה והתשתית

לכבוד

מר יצחק ברמן

יושב-ראש הכנסת

הכנסת

ירושלים

כבוד היושב-ראש,

הריני מתכבד להביא לידיעתך פרטים אודות ביצוע מסקנות-ביניים של הוועדה המיוחדת של ועדת החוץ והבטחון, ועדת הכספים ועדת הכלכלה בעניין התכניות לפיתוח שקע הירדן מנקודת ראות אוורית וישראלית וניצול הכדלי הגובה בין הים התיכון לים המלח להפקת אנרגיה מתחנות הידרו-חשמליות, מתאריך 30 ביולי 1979.

ועדה זו פעלה בראשותו של חבר-הכנסת י. אלון ו"ל. להלן דיווח אודות הביצוע של המלצות הוועדה:

להמלצה 1 — ההמלצה מקובלת על המשרד ועדת ההיגוי עוסקת ביישומה.

להמלצה 2 — הערה בעניין החשת קצב הבדיקות מקובלת על המשרד, אולם בנושאים מסויימים, כגון קביעת קצבי התאידות של ים המלח המעורבב במי ים התיכון, אין אפשרות לאיסוף נתונים מהיר מאחר ויש צורך בנתונים סטטיסטיים על פני זמן רב.

להמלצה 3 — נקבעו קריטריונים אחידים.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום ו' באב תשל"ט (30 ביולי 1979).

